Unitárius ÉLETS

80. évfolyam — 2026/3 — Ára: 1000 Ft

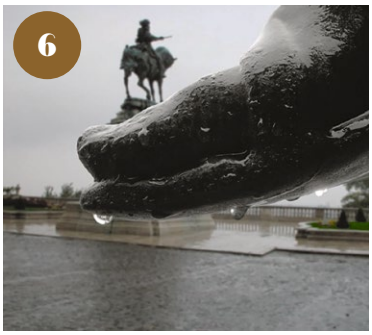

Áldott Őszi hálaadást kívánunk!

Tartalom

FŐSZERKESZTŐI ÜZENET

4 / Krizbai Béla: Hálásan az ősz küszöbén

LÉLEK KENYERE

4 / Ima

MŰVÉSZET

6 / Milorad Krstic művész – vallomás

TEOLÓGUS SZEMMEL

7 / A nyár teológiája

EGYHÁZTÖRTÉNET

11 / Az 1924. évi Unitárius Énekeskönyv felekezettörténeti jelentősége

13 / Misszióházi krónikák

14 / 125 éve született Balázs Ferenc, mészkői lelkész 2. rész

KÖNYVSZEMLE

16 / KÖNYVRECENZIÓ Czire Szabolcs: Megszereted az idegent. Bibliaolvasatok – léttükör

19 / „A vallásszabadság éve”

ZARÁNDOKLAT

21 / 400 ezer lépés önmagam irányába

VALLÁSKÖZI ÉS ÖKUMENIKUS HÍREK

23 / A Keresztény–Zsidó Tanács új elnököt választott

23 / A Keresztény–Zsidó Tanács nyilatkozata

24 / Generációváltás változatlan küldetéssel a Magyar Ökumenikus Segélyszervezetben

25 / Beszámoló az Egyházi Muzeológusok Egyesülete és a Magyar Egyházi Levéltárosok Egyesülete Vándorgyűlése és Konferenciája rendezvényéről
Beszámoló az Egyházi Könyvtárosok Egyesülésének 2026. évi közgyűléséről és konferenciájáról

26 / A Magyarországi Unitárius Egyházkerület évi rendes közgyűlése

26 / Az okos istentisztelet

28 / Püspöki helynöki jelentés

34 / Hoffmann Gizella méltatása

35 / Országos unitárius családi nap és tanévzáró a szentendrei Skanzenben

36 / Magyarkúti kultúrcsűr – OUT tábori beszámoló

38 / Évszázadok unitárius kincsei a könyvtár csendjében

GYÜLEKEZETI HÍREK

39 / Budapesti Unitárius Egyházközség

39 / Bartók Béla Unitárius Egyházközség

41 / Gondviselésszerű találkozások

42 / Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség

43 / Debreceni Unitárius Egyházközség

45 / Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség

46 / Észak-magyarországi Szórványegyházközség

IMPRESSZUM

Unitárius ÉLET

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének kiadványa.
Alapítási év: 1947. HUISSN 01331271.

Terjesztő, felelős kiadó: Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete
Előfizetés: mue@unitarius.hu

Nyomda: PrimeRate Kft.,
1044 Budapest Megyeri út 53,

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség álláspontját.

Főszerkesztő: Krizbai Béla
Szerkesztők: dr. Szent-Iványi Ilona, Török Karola, Bartha Mária Zsuzsanna
Olvasószerkesztő, korrektor: dr. Széman E. Rózsa
Tervezőszerkesztő: Komenda Krisztina

Szerkesztőség címe: 1055 Budapest. Nagy Ignác u. 2–4.
Telefon: +36-1 311 2801, +36-1 311 3595
E-mail: unitariuselet@unitarius.hu

KAPCSOLAT

Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete
1363 Budapest, Pf. 81. ● Tel: +36-1-3112801; +36-1-3113595
muehivatal@unitarius.hu ● Technikai szám: 0200
Unitárius Alapítvány adószáma: 18052459-1-41

Krizbai Béla

Hálásan, az ősz küszöbén...

„Ma reggel áhítatos hálaadással ébredtem a barátaimért, a régiekért és az újakért.” (Ralph W. Emerson)

1694 óta unitárius elődjeink fontosnak tartották, hogy egyszer egy esztendőben úgy álljanak meg az úrasztala mellett, hogy imájukban a falu mindennapi élete és gazdasági ritmusa sajátos keretben találkozzon a Mindenható jelenvalóságával. Meggyőződésünk, hogy a föld termése nem magától értetődő, hanem az isteni gondviselés és az emberi munka közös gyümölcse. Az ünnep arra szolgált, hogy a közösség még a tél beállta előtt megálljon és hálát adjon a mindennapi betevő falatért.

A 20. és 21. században – ahogy a lakosság egy része elvárosiasodott – az ünnep jelentése is mélyült. Ma már nemcsak a mezőgazdasági terményekért adunk hálát, hanem a szellemi értékekért, a békéért, az egészségért, a családért és a megmaradásért. Emellett az utóbbi évtizedekben az ünnep prédikációiban felerősödött a környezetvédelmi, teremtésvédelmi üzenet is: a földdel való felelős és fenntartható gazdálkodás fontossága.

Ahogy Ralph Waldo Emerson (amerikai filozófus, esszéíró és költő) is sugallta, az őszi hálaadás lényege nem az, hogy évente egyszer köszönetet mondunk, hanem az, hogy észrevesszük a csodát a hétköznapokban. A tiszta levegő, egy meleg takaró vagy egy jó beszélgetés ugyanúgy a hála tárgya, mint a gazdag termés. Emerson filozófiája szerint a hála nem egy passzív állapot. Úgy vélte, hogy ha elismerjük a világ jóságát és köszönetet mondunk a mindennapi áldásokért, azzal közelebb kerülünk az isteni jelenléthez és saját belső békénkhez is.

Tegyünk egy lépést, fedezzük fel a csodát az életünkben, hiszen belső egyensúlyunkhoz a barátaink is hozzájárulhatnak.

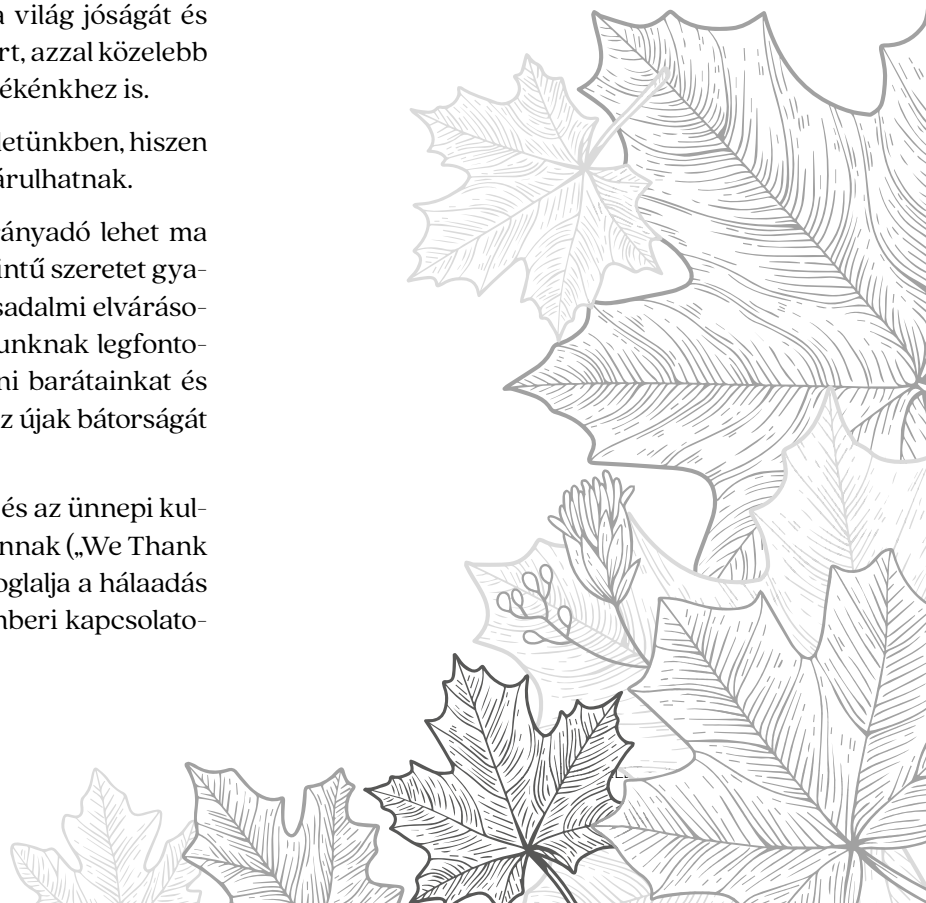
Barátságtalan világunkban Jézus tanítása irányadó lehet ma is, mert szerinte a barátság a legmagasabb szintű szeretet gyakorlati megnyilvánulása, amely felülírja a társadalmi elvárásokat és a hierarchiát. Ez legyen őszi hálaadásunknak legfontosabb feladata és üzenete: megtalálni, meglátni barátainkat és hálát adni a régiek kitartásáért, de értékelni az újak bátorságát és elhatározását is!

Bár a kutatók egy része vitatja, a hagyomány és az ünnepi kultúra ezt a gyönyörű, ritmikus fohászt Emersonnak („We Thank Thee”) tulajdonítja. A vers tökéletesen összefoglalja a hálaadás lényegét, a természet apró csodáiért és az emberi kapcsolatokért való köszönetet:

„A lábunk előtt nyíló virágokért,
A friss, édes, zsenge fűszálakért,
A madárdalért és a méhek
zümmögéséért,
Minden szépért, amit hallunk
és látunk,
Mennyei Atyánk, hálát adunk Neked.

A patak és az ég kékjéért,
A magas ágak kellemes árnyékáért,
Illatos levegőért és hűs szellőért,
A virágzó fák gyönyörűségéért,
Mennyei Atyánk, hálát adunk Neked.

Minden új reggelért
és annak fényéért,
Az éjszaka nyugalmáért
és menedékéért,
Az egészségért, ételért,
szeretetért és barátokért,
Mindenért, amit jóságod küld nekünk,
Mennyei Atyánk, hálát adunk Neked.”

Léta Sándor

Gondviselő jó Atyánk, Örökkévaló Istenünk!

Dicsőítünk Téged az évszakok ritmusáért, a természet tiszta és igazságos törvényeiért. Áldunk azért a bölcsességért, amellyel a világot vezeted: a nyár bősége után elhozod az ősz csendjét, megmutatva, hogy az életben ideje van a munkának, és ideje van a megérkezésnek is. Magasztalunk Téged, mert az elcsendesedő táj színeiben a Te végtelen szereteted és az élet körforgásának csodája mutatkozik meg.

Hálát adunk Neked ezen őszi ünnepen, azonban nemcsak a csűrök és az asztalok gazdagságáért, hanem a lélek beérett tapasztalataiért is. Köszönjük a türelmet, amellyel a nehézségeket hordoztuk, a józan észt, amely megtartott a bizonytalanságban, illetve a szeretetet, amely összeköti családjainkat és egyházközösségeinket. Hálásak vagyunk, hogy őszi hálaadásunk asztalánál – őseink évszázados örökségét követve – megoszthatjuk egymással a hit és a reménység kenyerét és italát.

Kérünk, Jó Istenünk, segíts, hogy lelkiismeretünkben egyensúlyt tartsunk. Ne csak kérő, hanem köszönő emberekké is váljunk, akik észreveszik a mindennapok akár láthatatlan áldásait is. Adj erőt a megnyugvásra, hogy elengedhessük azt, ami eltelt és elmúlt, valamint békességgel, illetve várakozással tekintsünk a tél felé, tudva, hogy a Te gondviselésedben maradunk.

Vezesd híveid közösségét továbbra is a tiszta jézusi szeretet útján, hogy életünk valódi hálaáldozattá váljon Teelőtted. Ámen!

Szabó Csengele

Háládatlan hálaadók

Zsolt 1,1–3

„Boldog ember az, aki nem jár a bűnösök tanácsa szerint, nem áll a vétkesek útjára, és nem ül a csúfolódók székére, hanem az Úr törvényében gyönyörködik, és az ő törvényéről elmélkedik éjjel-nappal. Olyan lesz, mint a folyóvíz mellé ültetett fa, amely idejében megtermi gyümölcsét, és nem hervad el a lombja. Minden sikerül, amit tesz.”

Kedves Testvéreim!

Minden évben az őszi hálaadás ünnepén számba vesszük terméseinket, amiért hálát adunk a jó Istennek. Amikor számba vesszük a terméseinket, sajnos hamarabb jut eszünkbe mindaz, ami akadályozta a beérést, a kiteljesedést. A szárazságot, hogy tovább éljek a természeti képekkel, a viharokat, a rombolást vagy éppen a csendben bekövetkező összeomlást.

A kérdések, elégedetlenségek, félelem, és a pártoskodás éveit éljük. A pillanatnyi érzésvilágunk olyan szemüvegen keresztül láttatja a környezetünket, mely nem biztos, hogy tiszta képet mutat. Pontosan ezért gyakran ismeretlenül ítélkezünk, vádolunk, pálcát törünk a másik feje felett. Gyakran tesszük ezt névtelenül, arc nélkül, telefonunk képernyőjébe bújva, a kanapé kényelméből, a felelősségre vonás vagy az esetleges visszavágás veszélye nélkül. Talán ideje lenne társadalmunknak megpihenni és a zsoltáros író szavain elmerengeni, hogy ne a bűnösök útján járjunk. Sokféle magyarázat van erre a belső feszültségre. Az egyik, hogy egyre könnyebben lekövethető az életünk. Zavar, hogy mindent tudnak rólunk, de mégis megosztjuk azt a következő képet a nyaralásról. A másik, hogy olyan akadályok állnak az utunkba, melyekre nem számítottunk. Egy harmadik pedig az, hogy azt reméltük, boldogabbak leszünk. De kérdezem én, és ezt a legnagyobb önkritikával teszem... Tényleg annyira reménytelen lekapcsolódni az online felületekről, a saját magunk problémáinak

megoldásaival foglalkozni és megteremteni egy boldogabb életet? Valóban nincsenek örömeink? Nem köszönhetünk meg semmit, nem lehetünk hálásak?

Véres verejtékkel dolgozunk, hogy életünk gyümölcsözzön, s mi mégis gyakran csak ott hagyjuk a fán vagy lepotyogva a termést. Azt mondjuk, mert elfogyott az erőnk a betakarításhoz, s csak a pillanatnyi éhségünket csillapítsuk. Majd ha több időnk, türelmünk, lehetőségünk lesz. De nem lehet-e a megoldás kulcsa az, hogy nem megfelelő eszközöket választottunk a betakarításhoz, s ezáltal csak a bosszúságot látjuk. Ezért pedig az elfogyasztás vagy a tartósítás, továbbadás már értékét és értelmét is veszti.

A gyümölcsnek azonban máris jobb íze van, ha hozzáadunk egy különleges hozzávalót. A hála érzését. Például azért, hogy minden reggel felkelhettünk. Vagy hogy termett a fánk. Esetleg azért, hogy van lehetőségünk gondozni, mert van akit és amit. A lehetőségek skálája igen tágas. A hála érzése örömöt ad, és ez az öröm megsokasodik bennünk, ha időt adunk magunknak erre.

Időt adunk magunknak... Mintha az idő csupán a mi birtokunk lenne. Mintha tőlünk függne csupán, hogy időt szánunk-e a hála érzésére vagy sem. Mintha csak idő kérdése lenne az, hogy az ember megálljon és szemügyre vegye a javakat, a gyümölcsöket és hálát adjon értük. A hálaadás is csak idő kérdése lenne? Vagy nem „gazdaságos" az időt azzal tölteni, hogy hálálkodjunk azért, amink van? A hálaadás érzése is csak ott fakad fel, ahol időt szán az ember arra, hogy szemügyre vegye azt, ami örömöt nyújt. De kérdezzük csak meg magunkat: milyen dolgoknak tudunk igazán örvendeni? Tudunk-e örülni életünk „gyümölcseinek", tudunk-e örvendeni a javainknak, tudunk-e örvendeni azokért a nyomokért, amiket követve bőség fakad számunkra is? Mi ad számunkra örömöt, miért tudunk igazán hálát adni és kinek?

Hála nélkül, a köszönet érzése nélkül az ember mindig csak szegénynek, kiszolgáltatottnak, megszégyenítettnek, elnyomottnak, kitaszítottnak érzi magát, és a hálaadás helyét átveszi az irigység, a bosszúság, a gyűlölet, a csüggedés és sok más negatív életérzés. Ha nem vennénk észre azokat a javakat, amelyek karnyújtásnyira vannak és körbevesznek bennünket, s ha ezekért nem éreznénk hálát, akkor ezek a javak nincsenek teljesen a mi birtokunkban. Ha nem hajolunk közel a jóhoz, mely a birtokunkban van, mint egy bennünk érlelődő gyümölcshöz, hogy illatát érezzük, ha nem harapunk bele, hogy a zamatát ízleljük, akkor a gyümölcs nem is a miénk. Olyan, mint egy virtuális kertecske, ami csak imitálja a valóságot, de éhségünket termése soha nem csillapítja. Dolgoznunk kell azért, hogy megízlelhessük a gyümölcs ízét, megláthassuk a gyümölcs formáját és illatát. A gyümölcsnek az íze az a gyümölcs lelke is egyben. Az ember lelkének a formáját, illatát, zamatát pedig pont a hálaadás adja meg. Ez tesz bennünket egésszé, s ha szabad ezt mondanom, boldoggá. A bennünk élő gyümölcsért kell hálát adnunk, és megtaláljuk az alkalmat a kifejezésre. Hogy lelkünket széppé tegye a köszönet érzése, s e köszönetből erő fakadjon, erő és kitartás a további munkához. A kérdés az, hogy a sokszor megkeseredett, elfáradt lelkünket meg tudjuk-e világítani a hála fényével?

Mert a köszönet hatalmával élő ember nem marad egyedül és nem téved el az élet útvesztőiben, hiszen nyomokra talál. Talán rég elfeledett barátokra, társakra, emlékképekre, melyek mind-mind csak arra várnak, hogy több jelentőséget adjunk nekik. Az őszi hálaadás ünnepe a porba halványan elrejtett nyomok meglátására és követésére irányítja tekintetünk és erőnk. Keresi a bőség nyomait, az élet javaival megkoronázott embert.

Vajon hol és mikor találunk rá arra az útra, ahol ezeket a nyomokat felismerjük és meríthetünk a bőség forrásából? Mikor érjük el azt a termőföldet, ahonnan meglátjuk a fejünk fölött felvirradó Napot, mikor hagyjuk, hogy arcunkat a szellő simogassa, s mikor engedjük, hogy arcunkról leperegő könnyeinket valaki letörölje?

Talán itt az alkalom, hogy köszönetet mondjunk a termőföldért, a levegőért, vízért, egymásért, Istenért! Itt az alkalom, hogy hálát mondjunk mindazokért, akik megfogták elejtett kezünket, hogy meghallgatták panaszainkat és hogy velünk együtt indultak el a bőség nyomainak a keresésére. Itt az idő, hogy hálát mondjunk azokért a bőségekért, amit csak egy reményvesztett világban bolyongó és elveszett ember nem vesz észre. Itt az idő, hogy hálát mondjunk, itt az idő, hogy az élet javait meglássuk és a bőség forrásánál köszönetet mondjunk. Osszuk szét azt a temérdeknyi jóindulatot, tettrekészséget, hálát, szeretetet és boldogságot, amit hálánkért cserébe ajándékozott az Isten, vagy legyünk mi is hozzá hasonlóak és emlékezzünk azokra a pillanatokra, amikor megsegített bennünket, mert nem szabad elfelejtenünk, hogy ha egyszer kaptunk, nekünk is adnunk kell: hálát, szeretetet, gondoskodást. Ámen!

Milorad Krstic

Milorad Krstic művész – vallomás

Milorad Krstic egy nagyon sok tálentumos, sokoldalú szerb alkotóművész, aki feleségével, Rockov Radmilával 1990 óta él Magyarországon. A róla szóló publikációk is felsorolják, hogy mely művészeti ágakban jeleskedett eddig, az animációs filmművészettől a forgatókönyvíráson át a festészetig. Alkotó munkásságát számos művészeti díjjal jutalmazták. A művész házaspár 2022 májusától kezdve lakik az Egyházkerület központi épületében. Ezért kérte fel a Szerkesztőség, hogy mutatkozzon be egyházi közösségünk számára is. Az alábbiakban Milorad személyes vallomását olvashatjuk.

Művészi krédómat talán egyetlen mondatba sűríthetném: költő vagyok, aki rajzol, fest vagy fényképez.

Az ismert mondás, hogy Every picture tells a story, alkotásom alapja. Nem tudok olyan rajzot, festményt vagy fényképet készíteni, amelyben ne lenne egy rövid történet.

Hadd mondjak egy példát.

Őszi, esős nap, mintha csak fényképezésre született volna: ólomszürke felhők, elegáns, régi épületek, sárgán világító ablakaik tükröződnek a nedves járdákon... Ideális idő a fotózáshoz.

Felmentem a várba a híres Savoyai Jenő herceg lovas szobrához (Róna József alkotása), amely a Dunára és Pestre néz. A háttérben ott állnak a szintén híres Ligeti Miklós-féle Csongor és Tünde szobrok, amelyeket még 1903-ban állítottak fel.

Tünde mögé álltam, és a fényképezőgépet (nem mobilt, hanem klasszikus gépet, Carl Zeiss objektívvel) a szandálja alsó részére fókuszáltam, ahol az esőcseppek gyűltek. A legalacsonyabb ponton a csepp néhány másodpercig nőtt, majd visszavonhatatlanul lezuhant a nedves kőre.

Jött a következő csepp, nőtt, majd leszakadt.

Mivel az objektívet a cseppekre és a lábfejre állítottam, Savoyai herceg jól látszik, csak elmosódva.

Ekkor már megvolt a történet: az esőcsepp rövid élete, mint ellenpont az örök bronzhoz. A bronz tartós, de az esők is tartósak.

Új cseppek mindig újra és újra megszületnek majd Tünde bronzszandálján.

Amikor a *Ruben Brandt, a gyűjtő* című egész estés animációs filmen dolgoztunk, kapcsolatba kerültünk az Uránia Filmszínház akkori igazgatójával, Elekes Botonddal (az Unitárius Egyház főgondnoka), aki együttműködést ajánlott. Így több technikai próbát, majd több vetítést is ott tarthattunk. Megismerkedtünk, közelebb kerültünk egymáshoz, barátság alakult ki, és 2022 májusától lehetőséget kaptunk arra, hogy a gyönyörű belvárosi unitárius templom épületének harmadik emeletén lakást béreljünk. Ahogy naponta többször fel- és lemegyek az elegáns lépcsőn, sosem mulasztom el, hogy köszöntsem a Körösfői-Kriesch Aladár festményén felemelt kézzel álló Dávid Ferencet, majd a szobrát is, aztán a kígyót és galambot ábrázoló üvegablakot, végül pedig Derzsi Károly portréját, amelyen bal kezét mellkasára helyezi, kisujja pedig finoman elmozdul.

Amikor látom, ahogyan a világos téglákból rakott alapzat elegánsan szűkül az ég felé, le kell vennem a kalapom az építészet nagy mestere, Pecz Samu előtt. Az épület talapzatából induló, szinte észrevehetetlen kis ív nagyon szuggesztív számomra: egyszerre határozottságot és erőt ad a kissé visszahúzott homlokzatnak. A templom egészének szépsége tagadhatatlan, de ami leginkább megfogott, az a téglák szinte rejtett, minimalista hullámzása volt — pontosabban annak a téglahullámnak a belső oldala, amely belépéskor lágyan emelkedik fölénk. Konvex görbülete oldalról válik láthatóvá, ahogy a bejárathoz közeledünk. Ha Pecz Samu egyenes, enyhén megdöntött vonalat akart volna, akkor olyat készít. De nem — ő egy olyan ívet alkotott, amelynek teljes köralapú geometriája kiszámítható lenne. Az ő hulláma egy-két kilométer magasra is feltörne. Nem is kell hangsúlyoznom, milyen felemelő érzés hallani a kórus és az orgona hangjait, amelyek az egész teret betöltik.

Van még valami szürreális ebben a gyönyörű lakásban: az erkélyről látjuk a Parlament kupolájának csúcsát. Nyáron, amikor leszáll az este és a reflektorok alulról megvilágítják az épületet, tucatnyi mozgó csillag ragyog a kupola felett. Valójában azok a csillagok nem mások, mint a sirályok, amelyek be- és kirepülnek a reflektor fényébe... Számomra ezek a mozgó csillagok varázslatosabbak minden tűzijátéknál.

Dr. Czire Szabolcs

A nyár teológiája

Van egy észrevétlen pillanat minden esztendőben, amikor a levegő megváltozik. Kilépünk a házból, és valahogy más illata és más fényessége van a világnak. Jézus így mutat rá erre: „Nézzétek a fügefát és a többi fát! Amikor látjátok, hogy már hajtanak, magatoktól tudjátok, hogy közel van a nyár. Így ti is, amikor látjátok, hogy ezek bekövetkeznek, tudjátok meg, hogy közel van az Isten országa." (Lk 21,29–31) A fügefa és a többi fa amikor hajtani kezd – mondja Jézus –, magatoktól tudjátok, hogy közel van a nyár. Nem kell magyarázni. A test előbb tudja, mint az értelem. A bőrünk, a zsigereink előbb tudják, mint a naptár.

A nyár mint kinyilatkoztatás

A teológia Istenről szóló logosz, azaz „Istenbeszéd". Van a nyárnak teológiája? Ma ezt járjuk körül. Nem azért, mert a nyár szent, hanem mert az az Isten szent, aki megalkotta, és aki, ha egyszer megalkotott valamit, nem vonja vissza a jelenlétét belőle.

A teológia gyakran a szenvedésről, a bűnbánatról, a nehézségekről beszél – és jól teszi, hiszen ezek is az élet részei. De többnyire adósok maradunk a nyárral. Ritkán prédikálunk arról, amikor a föld túláradó bőséggel önti elénk mindazt, amit adhat. Pedig ha Isten a nyár teremtője, akkor a nyárban is teológiai igazság rejlik, a Szent meghívása.

Sokan úgy nőttünk fel, hogy – szándékosan vagy anélkül – azt tanultuk: ez a világ, ez a test rossz, legalábbis másodrangú. Hogy a lélek számít, a test csak burok. Hogy a földi örömök gyanúsak, s legfeljebb megtűrtek. Csakhogy a Szentírás nem ezt tanítja. A Teremtő az első laptól kezdve azt mondta a fényre, a vízre, a gyümölcsfára, az emberre: jó. Sőt, nagyon jó. A nyár erre emlékeztet minket a legélesebben: Isten ajándékba adja a mindenséget.

Ráadásul a nyár olyan évszak, amelyet lehetetlen figyelmen kívül hagyni. Akár szereted, akár nem; akár a nyüzsgés és a káosz időszakát jelenti számodra, akár a pihenésre szóló meghívást, a nyár elevenen lüktet, és magára vonja a figyelmünket.

A hosszú, napsütéses nappaloknak köszönhetően mindenütt kitör az élet, és valósággal ostrom alá veszi érzékeinket. Érezzük a nyarat a testünkben és a bőrünkön. Megízleljük, belélegezzük az illatát, látjuk és halljuk. Csípnek a rovarok, zümmögnek a szúnyogok, sercegnek a grillsütők, permeteznek a locsolók, érnek a gyümölcsök, olvad a fagylalt, hűsít az árnyék.

A többi évszak teret adhat annak, hogy elcsendesedve szemléljük az új élet születését, vagy elmélkedjünk az elmúlás elkerülhetetlenségén. A nyár azonban más. Ezek a hónapok szinte túlcsordulnak az élettől.

Ha a tél arra hív bennünket, hogy újra kapcsolatba kerüljünk önmagunk elveszett, sebzett részeivel – azokkal a mélyen rejtőző magokkal, amelyekből egyszer majd új tavasz fakadhat –, akkor a nyár másként hív. Arra hív, hogy teljes szívvel adjunk és teljes szívvel fogadjunk. Újra belehelyezkedjünk annak örömébe, hogy ehhez a világhoz tartozunk. Hogy ne csak túléljük az életet, hanem örömmel és hálával elmerüljünk benne.

A nyár kifelé hív. Kapcsolódásra. Örömre. Játékra.

Arra emlékeztet, hogy a pihenés nem pusztán azt jelenti, hogy lassítunk és erőt gyűjtünk. A pihenés azt is jelenti, hogy igent mondunk a szépségre. Igent mondunk a találkozásokra. Igent mondunk az örömre. Igent mondunk mindarra, amiért újra és újra hálát adhatunk azért, hogy élünk. Hogy ilyen gyönyörű és gazdag ez a világ.

Idézd fel gyermek- vagy ifjúkorod legszebb nyarait! Amikor az iskolatáblára végre felbetűzhettük, hogy ó-ió-ció-áció-káció-akáció-vakáció. Amikor előkerült a rövidnadrág, lekerült a cipő. Ó, azok a nyarak a nagyszülőknél, a vidéki élmények, a kései kelések és hosszú ráérős délutánok, a kései sötétedés!

Idézd fel, hogy mi mindent csináltunk! Vagy talán még fontosabb: mit nem csináltunk. Nem rohantunk. Nem néztük állandóan az órát. Nem a következő feladat járt a fejünkben.

Emlékezz arra a szabadságra! Arra a tágasságra. Azokra a napokra, amelyek úgy tűntek, mintha soha nem akarnának véget érni. Későn kelni. Sokáig fennmaradni. Kóborolni a szabadban. Csatangolni a barátokkal. Eljárni fürdeni. Gyümölcsök gazdagságában tobzódni. Csak úgy belefeledkezni egy olvasmányba. Milyen különös, mágikus világok rejteznek egy-egy könyv lapjain!

Teljesen megfeledkezni az időről, mert senki nem szorongatott határidőkkel, teljesítménnyel vagy elvárásokkal. Talán ezért szeretjük annyira a nyarat. Mert egy pillanatra megmutatja, hogy lehet másként is élni. Lehet kevésbé szorongva. Kevésbé sürgetve. Lehet úgy élni, hogy marad idő egyszerűen csak jelen lenni. Ilyenkor a tenni és lenni egyensúlya a helyére billen.

Talán ez a nyár egyik legnagyobb ajándéka: újra kapcsolatba hoz bennünket a bennünk élő gyermekkel. Azzal a gyermekkel, aki még mindig tud játszani. Tud rácsodálkozni. Tud céltalanul csatangolni. Tud annyira belefeledkezni valamibe, hogy közben megszűnik az idő.

Ezért is szerettem annyira szervezni az egyházi gyermektáborokat. Mert miközben úgy tűnt, hogy én vezetem a gyerekeket, ők legalább annyira vezettek vissza engem ahhoz a gyermekhez, aki bennem él. Velük újra meg lehetett tanulni játszani. Újra lehetett nevetni. El lehetett felejteni az órát. És újra rá lehetett csodálkozni arra, hogy Isten országa talán sokkal közelebb van hozzánk, amikor gyermeki szívvel tudunk élni, mint amikor felnőttként minden percünket beosztjuk.

Az alkalmas idő felismerése

Van egy régi gyermeki bölcsesség, amelyet sokan ismerünk: Micimackó (Alan Alexander Milne angol író, humorista műve), aki egyszerű dallal foglalja össze az évszakok rendjét. Karinthy Frigyes fordításában így zeng bennünk:

> Nyáron nyaralok, télen telelek, /
> ki mézet ad, azzal nem perelek, / kérdezz
> valamit, s én megfelelek, / nyáron nyaralok, télen telelek.

Ebben a rövid versikében több bölcsesség van, mint amennyit első hallásra sejtenénk. Az évszakoknak megvan a maguk rendje. Megvan a maguk ajándéka. És megvan a maguk feladata.

Persze ma már nem olyan egyszerű a kép. Van, aki télen a napsütést keresi valahol a világ másik felén, más pedig nyáron is havat talál a hegyekben. Mégis a legtöbbünk számára a nyár maradt az az idő, amikor megpróbálunk kiszakadni a hétköznapok ritmusából. Szabadságot veszünk ki. Elutazunk. Több időt töltünk a családunkkal, a barátainkkal vagy egyszerűen önmagunkkal.

Milyen különbözőek vagyunk — és ez a sokféleség is az Egység nagy ajándéka! Van, akinek a tenger morajlása jelenti a pihenést, másnak egy balatoni naplemente, egy hegyi ösvény, egy árnyas kert vagy a nagyszülők verandája. Van, aki kerékpárral teker vagy hátizsákkal járja a hegyeket, más egy könyvvel a kezében, egy fa árnyékában találja meg a békét.

Sokféleségünk azért tükröződhet, mert a nyár megszámlálhatatlan lehetőséget kínál. Végső soron azonban nem az a döntő, hogy hol vagyunk, hanem hogy hogyan vagyunk jelen. Mert egy ponton túl már nem a pénz, nem az úti cél és nem is a programok száma határozza meg, hogy valóban pihenünk-e. Hanem a szívünk. Az, hogy képesek vagyunk-e jelen lenni. Rácsodálkozni. Befogadni azt, amit Isten — oly befogadhatatlan pazar gazdagságban — elénk tár.

„Nyáron nyaralok, télen telelek." Milyen egyszerű mondat — és milyen felszabadító. Nem kell mindig ugyanabban az iramban élnünk. Nem kell az év minden napján ugyanazt a teljesítményt nyújtanunk. Nem kell állandóan bizonyítanunk, termelnünk, sietnünk.

A Prédikátor könyve azt mondja: „*Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt.*" (3,1). Van ideje a munkának és van ideje a pihenésnek. A befele fordulásnak és a világra táguló pupillának. És talán éppen ezt szeretné megtanítani nekünk a nyár: hogy a pihenés nem a munka ellentéte, hanem Isten ajándékaként egy nagyobb rend, harmónia része. Nem jutalom a teljesítményünkért, hanem része annak a ritmusnak, amelyet a Teremtő kezdettől fogva beleírt a világba. A kérdés nem az, hogy megengedhetjük-e magunknak a pihenést, hanem az, hogy megengedjük-e magunknak, hogy Isten ritmusa vezesse az életünket.

Elég csak körülnéznünk. Hívlak, nézz körül ezekben a napokban! A kert, amelyet tavasszal még óvatosan ültettünk, most szinte kiárad önmagából. A cseresznyefa többet terem, mint amennyit egy család meg tud enni. Bármerre járunk, túlcsordul a világ. Igen, az a világ, amely ma is egy nagy kert. Szinte hallani a fák ágainak zöld robbanását! A gyom ugyanazzal a hévvel árad, mint a rózsa vagy a mezők virága. A napraforgótábla, mint arannyal telehintett tenger, naphosszat követi a fényt. Ha vázába tesszük, varázskört rajzol aranypora.

Mindez nem a szükségszerűség mértéke. Ez nem a kimért adagok világa. Ez a túláradás világa. A pazar bőség világa.

Ez lehet a nyár egyik legfontosabb evangéliuma: Isten nem szűkmarkúan ajándékoz. Kegyelme nem porciózott. Szeretete nem méricskélt. Nem attól függ, hogy ki mennyit érdemel. Isten felfoghatatlanul bőkezű. Ahogyan Jézus mondja: „*ő felhozza napját gonoszokra és jókra*" (Mt 5,45). A nyár pedig újra meg újra ezt hirdeti: ahogyan a Nap nem válogat és méricskél fényében, úgy nem egy takarékoskodó Isten világában élünk, hanem egy olyan Atya világában, akinek öröme telik abban, hogy életet ad. Bőséges, túlcsorduló életet.

Az évközi idő megtestesült evangéliuma

Az egyház ezt az időszakot évközi időnek nevezi. Beszédes. A nagy ünnepek — a húsvét, a pünkösd — már mögöttünk vannak. Most a hétköznapokat éljük. S szent hétköznapokat! Márpedig azokból van több, ahogy Horváth Attila dalszövege is mondja: „*A hétköznapok, / azokból több van, tudod, / azok legyenek jók, / egy kicsit legalább.*"

Mitől lesznek jobbak ezek a hétköznapok? Attól, ha megtanuljuk felismerni Isten jelenlétét nem csupán az ünnep emelkedett pillanataiban, hanem a mindennapi élet egyszerűségében. Ezért évközi idő.

Amikor Jézus azt mondta az utolsó vacsorán: „*Ez az én testem*", ezek a szavak — hitünk szerint — nem maradtak bezárva a templom falai közé. Kiléptek onnan. Ott vannak minden megtört kenyérben. Ott vannak minden közösen elfogyasztott étkezésben. Ott vannak a kerti asztal körüli beszélgetésekben. A gyümölcs édes ízében. A gyermekek nevetésében. A hajnali harmatban.

A nyár arra tanít bennünket, hogy Isten jelenléte nemcsak a templomban kereshető, hanem az egész teremtett világban felragyog. Ha van a nyárnak sajátos lelkisége, akkor itt keresendő: megtanít elfogadni azt a bőséget, amelyet nem lehet kicsinyesen méricskélni, nem lehet mások elől elélni, de annál inkább megosztani. Isten nem könyvelő. Isten kertész: lehajol a földhöz, magot vet, locsol, vár, ajándékoz. Ez Isten természete.

Ezért amikor a nyár arra hív, hogy lassítsunk, hogy örüljünk, hogy hálával fogadjuk mindazt, ami körülvesz bennünket, valójában nem

csupán egy évszakot élünk meg. Hanem esélyt kapunk közelebb kerülni a szeretetét kiárasztó Istenhez.

Inkarnációs élményben részesít! Mert ilyenkor leginkább a bőrünkön érezzük őt, a közelségét. Igen, van még valami, amire a nyár tanít bennünket: hogy újra otthon legyünk a saját testünkben. A nyár leveti rólunk a rétegeket. Levetjük a kabátot. A sálat. A vastag pulóvert. És talán azt a belső páncélt is, amelyet észrevétlenül magunkra öltünk a hosszú, hűvös hónapok során.

Újra érezzük a nap melegét a bőrünkön. A szél érintését. A víz hűvösségét. A mezítlábas fű bársonyát. És mindez nem csupán kellemes érzés. Mindez teológia. Mindez a megtestesülés örömhíre.

Unitárius keresztény hitünk nem arról szól, hogy egyszer majd megszabadulunk a testünktől, hanem arról, hogy Isten maga testté lett mindenekben. Belépett ebbe a világba. Formákat és alakot ölt mindenekben. Belép az ember életébe is. Minden emberrel megszületik. Minden találkozásban felragyog. Öntudatban tükrözteti vissza az időn és téren túlit. Ott van az egetrengetőben, a történelmi léptékűben, és ott van a hétköznap apró mozdulataiban. Az érintésben. A kenyértörésben. A családi asztalban. A baráti társaságban. A világra rácsodálkozó utazó táguló horizontjában. Velünk örül és velünk csendesedik el.

A nyár testesülésélménye különösképpen is arra hív bennünket, hogy újra használjuk az érzékeinket. Hogy ne csak nézzünk, hanem lássunk. Ne csak hallgassunk, hanem halljunk. Vegyük észre, hogy milyen hamar foltozza be a madárdal a repülők által megsebzett eget.

Keressük és éljük a Szent átragyogását. Ne csak együnk, hanem hálával ízleljük meg a kenyeret és a gyümölcsöt. Ne csak átsétáljunk a világon, hanem engedjük, hogy a világ megérintsen bennünket. A frissen kaszált fű illata. A hársfa virágzása. A meleg kenyér illata. A nyári eső utáni föld párája. Ha figyelmes szívvel élünk, ezek nem elterelnek bennünket Istentől, ellenkezőleg: ezek az „apróságok" lesznek azok a szentségi jelek, amelyeken keresztül a Teremtő újra és újra megszólít bennünket.

Aki dallamot zeng az éjszakában

Vannak pillanatok, amikor egy táj, egy illat, egy madárdal vagy egy csillagos ég nem önmagára mutat, hanem túl önmagán. Mintha Isten egy pillanatra félrehúzná a függönyt, és azt mondaná: *Látod? Én mindig itt voltam.* És ez nem csak nappal történik.

Szólít nappal a fényben, és szólít a zengő éjben.
Igen, a zengő ég.

Egy személyes élményemet osztom meg. Tíz éven át szerveztem az egyházi táborokat: a gyermektáborokat, ifjúsági táborokat és a gyaloglótábort felnőtteknek. E táborok idején a szabad ég alatt aludtam, amikor csak tehettem. Nyaranta négy–öt hét a csillagsátor alatt. Ott tapasztaltam meg valamit, ami azóta is velem van. Nemrég újra átéltem, amikor néhány napot a felvidéki Vihorlat hegységben tölthettem. Függőágyban aludtam. És ahogy feküdtem az éjszakában, megint ugyanaz az élmény talált meg, amely évek óta újra és újra visszatér hozzám.

Nehéz erről beszélni. Az igazán fontos dolgokra ritkán találunk megfelelő szavakat. Mégis szólni kívánok róla, mert szeretném, ha más is részesülne ebben a csodában. A *zengő ég* élményéről szeretnék szólni. Saját szavaim hiányában a Szentírás szavait kölcsönzöm.

Jób könyvében van egy nagyon különleges mondat. Nekem legalábbis évek óta az éjszakai szemlélődés visszatérő mondata. Így hangzik: *„Hol van az én Istenem, alkotóm, aki dallamot zeng az éjszakában?"* (Jób 35,9—10, Rugási Gyula fordítása nyomán). A mondat Jób barátjának, Elihunak a szájából hangzik el. Az emberek jajonganak, panaszolnak, az elnyomás miatt segítségért kiáltanak, de — mondja a szöveghely — nem kérdezik: hol van az én teremtő Istenem, „aki dallamot zeng az éjszakában" (*notén zemirót balajlá*).

Figyeld ezt a képet! Nem azt mondja, hogy Isten *megszólal* az éjszakában. Nem azt mondja, hogy *üzen* az éjszakában. Hanem azt, hogy dallamot zeng. A héber szó, a *zemirá* (*zámar*: zengeni, énekelni) ugyanabból a gyökből ered, mint a 'zsoltár', innen a zsoltárok könyve is, héberül *mizmor*.

Micsoda kép ez! Nem egy csendes, néma égboltról beszél a Szentírás, hanem egy zengő égről. Az éjszaka nem üresség. Az éjszaka nem a hiány helye. Az éjszaka dallamot rejt — Isten dallamát, amely a legsötétebb órákban is szól, csak mi nem mindig figyelünk rá. A nyári éjszakák ezt a zengést szinte kézzelfoghatóvá teszik.

Feküdj a fűbe egy csillagos éjszakán! Hallgasd a tücskök kórusát, a távoli mennydörgést, a szél susogását a lombok között! Ez a világ nem hallgat. Zeng. És a világ talán azért zeng, mert Alkotója maga a Zengő, aki nem hagyta abba az éneklést azóta sem, hogy azt mondta: legyen világosság.

Mintha a Szentírás azt mondaná: a világ legmélyebb valósága nem a csend. Hanem a dal. És amikor egy nyári éjszakán úgy érezzük, hogy minden él, minden rezdül, minden hang összecseng, akkor talán nem pusztán a természetet halljuk, hanem valamit abból a teremtő dallamból, amely kezdettől fogva áthatja a világot.

Innen érthető, hogy az imádság, a valódi imádság zengő szó. Bár szó, mégis több annál: részévé válik a Mindenségnek, belesimul annak dallamába, élő és hatóvá lesz.

Ha élményed gyakran az, hogy a sötétség néma, hogy Isten hallgat, amikor a leginkább szeretnéd hallani a hangját — emlékezz erre a képre! A zengés nem szűnik meg, amikor lemegy a nap. Csak másképp kell hallani, másként kell hallgatózni. E hallgatózás–szemlélődés az éberség fontos alapállása!

És még valami. Gondolj bele: az égbolt, amelyet éjjelente látsz, nem egyetlen pillanat fényképe. Az a csillagfény, amely elér hozzád, sokszor évezredekkel korábban indult útjára. Amikor tehát felnézel a nyári éjszaka boltívére, valójában időn átívelő üzenetet olvasol: régi fények bizonyságtételét arról, hogy a sötétség sohasem volt teljesen sötét.

Így lehet ez a mi életünk zengésével is? A hála, a szeretet, az imádság szavai, amelyeket ma kimondunk, sokszor csak évek múltán érnek célba – egy gyermek szívében, egy szerettünk emlékezetében vagy akár a saját megbékélő lelkünkben.

Az éjszakai zengő ég alatt a kérdés kijelentéssé válik, a kétség tapasztalattá. Immár nem a hol van, hanem az itt van: „*Itt van az én teremtő Istenem, aki dallamot zeng az éjszakában.*"

Mindez csak éjszaka?

Óh, nem. Hallottál már méheket virágillattól bódult öröm-részegen, mintha a Kozmosz maga zengne túlvilági dallamot? Mintha azt üzenné, hogy:

„*Talán ez az igazi munka: / újra és újra / alámerülni / annak az illatába, / amit szeretsz.*" (James A. Pearson: Worker Bees)

Lehet, hogy így kéne élni? Úgy dolgozni, alkotni, teremteni, legalább időnként – ismételten alámerülve annak az illatába, amit szeretsz. Zengő nyári teológiai kalandozásunkon hívlak, ülj most ide a nyárfa alá. A nyárfa alá. Ide, erre a padra. Engedd most látni, amit ez az egyetlen pillanat el tud mondani az Örökkévalóságról.

Tudom, ezzel költői magasságokba hívlak. Igen, a jó teológia költészet, a jó költészet teológia. Ezért költői magasságokba hívlak, hisz abból a nyárból lesünk meg valamit, amit Kosztolányi Dezső úgy említett, hogy: „*A nyár az én szerelmem, érte égek.*" Telepedj hát le ide mellém a padra, ide a nyárfák alá. Érezd a szellőt, az ágak közt áttörő fényjátékot. Engedd, hogy a költő megmutassa neked, hogy a nyár miként némafilm. Véletlenül sem abszolút színház, hanem zengő némafilm. Engedd, hogy Parti Nagy Lajos (*Nyár, némafilm*) tolmácsolja neked, mit mondd el a nyárfa az idők jeleiről.

Ma bolyhos csönd a nyár, keringő
vattazápor,
válik a nyár, fehér bohóc a cirkuszától,
a cintányér, a dob, a síp, a kasztanyét
cihát lobogtat érte, pár dunyha
tollpihét,
meleg szél szórja szét prüszkölve
és kacagva,
vedlik a nyár, az ágynak, asztalnak
is vacak fa,
bár kormos és vörös szemed
az éjszakától,
s nem látod tán e boldog, fehér erdőt
a fától,
szeretnek, mind szeretnek, hajlong
a kába rost,
majd fognak és kifőznek, irkába papirost.
Vedlik a nyár, szivem, lenyergelt
vattapóni,
na bumm sztarára bumm, hát nem fogsz folytatódni,
pofozgatsz, mint a szél, cihát és tollbabát,
na bumm sztarára bumm, nyitsz ugróiskolát,
kis ródlizó anyák, kis kölykök szája kapkod,
mi hát a fulladásod e sürgő vattahadhoz?
az ugrabugra hóhoz egynyári némafilmen,
mind elmegyünk, na bumm, ma épp te mégy el innen,
hol forrón és puhán kering a vattazápor,
s válik a nyár, fehér bohóc a cirkuszától.

Tűnődtél már el azon, hogy vajon miért van nyárfa? Értem én, hogy nincs nyár nyárfa nélkül. Mégis furcsa név ez, hiszen tavaszfánk vagy őszfánk nincsen, csak nyárfánk. Mintha a nyelv is tudná, amit a szívünk sejt: hogy éppen ott, ahol az élet a legdiadalmasabb, ott a legfájóbb az elmúlás közelsége is. A lombkorona, amely most a legdúsabb, néhány hónap múlva kopár lesz. A gyümölcs, amely most roskadásig teríti az ágakat, hamarosan lehullik, elrohad, visszatér a földbe. Talán ezért vallott Kosztolányi egész versciklusban szerelmet a nyárnak, és nevezte „*halálthozó csóknak*". Mert amit a legjobban szeretünk, azt sem tarthatjuk vissza örökre. De azért érdemes megpróbálni. Színes ceruzát ragadni és Nemes Nagy Ágnessel együtt rajzolni (*Nyári rajz*, részlet):

Ez itt a ház, ez itt a tó,
ez itt az út, felénk futó,
ez itt akác, ez itt levél,
ez itt a nap, ez itt a dél.
Ez borjú itt, lógó fülű,
hasát veri a nyári fű,
ez itt virág, ezer, ezer,
ez a sötét gyalogszeder,
ez itt a szél, a repülés,
az álmodás, az ébredés,
ez itt gyümölcs, ez itt madár,
ez itt az ég,
ez itt a nyár.

Majd télen ezt előveszem,
ha hull a hó, nézegetem.

Nézegetem, ha hull a hó:
ez volt a ház, ez volt a tó.

Most még velünk a nyár. Most még élünk. Most még szabadok lehetünk, most még visszatalálhatunk a bennünk élő gyermekhez, a tágra nyílt tekintethez. Most még leülhetünk a nyárfa alá. Most még hallgathatjuk a méhek üzenetét, az éjszaka dallamot zengő Istent.

Élj bátran és felelős tudatossággal ezzel a nyárral! Ki tudja, még hány adatik? Engedd, hogy a tested is imádkozzon – a napsütésben, a friss gyümölcs ízében, a gyermeknevetésben, a csillagos ég zengésében. Ne szégyelljétek a pihenést, mert az is hűség. Hűség egy nagyobb rend iránt.

Amikor pedig majd eljön a hervadás ideje, emlékezz: ugyanaz az Isten, aki a nyár bőségét adta, ő áll őrt a tél sötétjében is – a Zengő, aki dallamot ad az éjszakában. Akkor is, amikor (már) nem hallod.

Gondoskodj szeretteidről! Gondoskodj erről az egyetlen Földről! Cselekedj igazságosan, szeress hűséggel, és járj alázatosan Istened-del! Keresd, ízleld és őrizd mindazt, ami még mindig jó, igaz és szép ebben a világban! Mint keringő vattazápor, hordozd a reményt! Élj bátran! Élj hálás szívvel!

Dr. Retkes Attila

Az 1924. évi Unitárius Énekeskönyv felekezettörténeti jelentősége

Az Unitárius Élet 2026/1-2. lapszámában emlékeztünk meg Pálffi Márton költő-műfordítóról, nyelvészről és könyvtárosról, az 1924. évi Unitárius Énekeskönyv szerkesztőjéről. Ebben az írásunkban tágabb felekezettörténeti összefüggésben mutatjuk be ma is használatban lévő énekeskönyvünket.

A Kénosi Tőzsér János és Uzoni Fosztó István által összeállított 18. századi unitárius egyháztörténet — amely Balázs Mihály professzor szerkesztésében modern kritikai kiadásban is megjelent — énekeskönyvünk ősforrását az egyházalapító Dávid Ferencnek tulajdonítja, és keletkezését 1570 tájára teszi. A hagyomány szerint e korai énekeskönyv több, egymást követő kiadásban élt tovább — utolsó ismert változata *Isteni dicséretek és vigasztaló énekek* címmel 1777-ben jelent meg, 299 énekkel és a vele egybekötött 150 Szenczi Molnár Albert-féle zsoltárral.

A legújabb kutatások ugyanakkor jelentősen árnyalják ezt a képet. Hevesi Andrea 2018-ban, egyházkerületünk kiadásában megjelent monográfiája *(A 17. századi unitárius gyülekezeti ének)* rámutat: a Dávid Ferenc korabeli nyomtatott unitárius énekeskönyv létezése hiteles forrásokkal nem igazolható. Ugyanakkor valószínűsíthető egy, az 1590-es években megjelent, unitárius szellemiségű énekes imakönyv létezése; a 17. századból pedig három nyomtatott unitárius gyülekezeti énekeskönyv (1616, 1632, 1697) maradt fenn. Ezek alapozták meg azt a több évszázados énekeskönyvi hagyományt, amelyet Aranyosrákosi Székely Sándor püspökünk 1837-ben gyökeresen megújított.

A szépíróként — elsősorban eposzai, illetve *A székelyek Erdélyben* című hőskölteménye által — is ismert Aranyosrákosi Székely Sándor (1797—1854) klasszikus műveltséggel rendelkezett. Latinul és görögül még édesapjától tanult meg, diákkora óta verselt; leginkább Berzsenyi Dániel és Kisfaludy Sándor költészete hatott rá. Kitűnő tanulóként ösztöndíjjal mehetett a bécsi egyetemre, ahol tökéletesítette német nyelvtudását. Három évtizedes egyházi szolgálata során tanított a tordai gimnáziumban, majd a kolozsvári Unitárius Kollégiumban, amelynek 1836-ban igazgatójává nevezték ki. 1838-tól egyházi főjegyzőként, 1843-tól püspökhelyettesként, 1845-től haláláig püspökként szolgált. Részletes életrajzát Kelemen Miklós (1925—2009) lelkész-egyháztörténész írta meg.

Aranyosrákosi Székely Sándor 1837-ben állította össze azt az unitárius énekeskönyvet, amelyből hat — túlnyomórészt változatlan — kiadás jelent meg. A régi énekeskönyv 299 énekéből mindössze 47 maradt változatlanul; 63 éneket saját maga írt (vagy közvetlen munkatársaival íratott), s ezt 34 zsoltárral egészítette ki. Az énekek jelentős részét a korábbi gyakorlattól eltérően hangjegyekkel is ellátta. Ennek az énekeskönyvnek 1913-ban látott napvilágot az utolsó kiadása — *Istent dicsőítő magasztalások és esedezések az unitáriusok használatára* alcímmel.

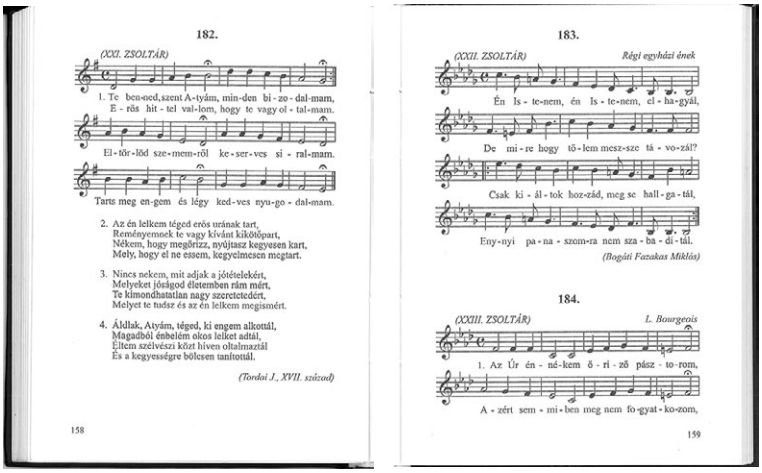
Pálffi Márton 1924. szeptember 3-án kelt előszava szerint: „*a közvélemény már 35 évvel ezelőtt új énekeskönyvet óhajtott. Régi tartozást ró hát most le ez új kiadás, mely ezek szerint az unitárius egyház megalapítása óta a 12. vagy 13., Székely Sándor óta a 7-ik kiadás, gyökeresen megújított formáját, tartalmát, beosztását tekintve a 3. unitárius énekeskönyv, valójában pedig az első összesített kiadás.*" Az előszó világosan jelzi, hogy Pálffi — az Egyházi Főtanács és az Egyházi Képviselő Tanács útmutatásainak megfelelően — a 87 évvel korábbi, Aranyosrákosi Székely Sándor-féle énekeskönyvhöz képest jelentős tartalmi és szerkezeti átalakításokat tervezett. A szerkesztő — a konzervatív erdélyi vallásgyakorlás sajátosságait figyelembe véve — az istentiszteleteken leggyakrabban szereplő, legkedveltebb régi énekeket igyekezett változatlanul hagyni. Fontosnak tartotta a protestáns testvéregyházak iránti tisztelet kifejezését: a református gyülekezeti éneklésből jól ismert zsoltárdallamokat, illetve az evangélikus liturgia alapját képező korálokat ugyancsak nem módosította. Másutt viszont „*toldozás-foldozás helyett, ami nem bírta meg a tatarozást, inkább egészen átírtuk, s a sok új dallamra egészen új éneket hoztunk*" — fogalmazott Pálffi.

Jelentős újítás az is, hogy az énekeskönyv magába olvasztja a *Halotti énekek*et, amelyek korábban (1660 és 1856 között, összesen hét kiadásban) önállóan jelentek meg. Pálffi

az énekeskönyvet tizenhárom nagyobb fejezetre osztotta, az alábbi struktúra szerint: Kezdő énekek, Közénekek, Vasárnapi énekek, Hétköznapi énekek, Töredelmes esedezések, Ünnepi énekek, Úrvacsorai énekek, Zsoltárok, Alkalmi énekek, Vigasztaló énekek, Záró énekek, Temetési énekek, Új énekek. Az 1924-es énekeskönyv szerkesztőjeként kisebb mértékű liturgiai reformot is kezdeményezett. Erre utal egy megjegyzése: „*a szövegek annyira megrövidültek, hogy egyfolytában az egészet el lehessen énekelni, s záró éneknek ne maradjon (…) Az elég nagyszámú kezdő éneknél pedig egyes gyülekezeteinknek az a régi szép szokása lebegett szemünk előtt, hogy az istentiszteletet invocatióval kezdik, melyet fölállva énekel az egész gyülekezet, s a derekas ének csak azután következik.*”

Kétségtelen, hogy a tervezett tartalmi, szerkezeti és liturgiai változtatások koherens, következetes megvalósításához Pálffinak sem szakképzettsége, sem hozzáértő munkatársai nem voltak, így az eredmény — a szerkesztő jószándéka és a befektetett hatalmas munka ellenére — felemás. Egyetérthetünk Csomasz Tóth Kálmánnak a két világháború közötti református énekeskönyvek hiányosságait elemző, de unitárius kontextusban is jól értelmezhető megállapításával: „*ha teljességgel nem hiányzott is, de sajnálatosképpen nem tűnik ki félreismerhetetlenül sem a bibliai-reformátori alaphoz való nagyobb hűségre törekvő újrafogalmazás, vagy ismételt hitvallás meggyőző ereje, vagyis a tiszta teológia; sem a hagyomány ismeretéből és tiszteletéből kibontakozó és azt szervesen, korszerűen továbbépítő stílus.*” A hiányosságok mellett a Pálffi Márton által szerkesztett, 1924. évi Unitárius Énekeskönyv nagy érdeme, hogy több évszázados mellőzés után visszahozta a felekezeti köztudatba két kimagasló jelentőségű unitárius zsoltárköltő, a 16. századi Bogáti Fazakas Miklós és a 17. századi Thordai János életművét.

Nemeskürty István: *Diák, írj magyar éneket — A magyar irodalom története 1945-ig* című monográfiájában így méltatta Bogáti Fazakas Miklóst: „*Hogy a reneszánsz szerelem-felfogás és a vallásos ihletésű líra mily szorosan és természetesen összefügghet, annak kiváló példája Bogáti Fazakas Miklós erdélyi unitárius lelkész költészete. (…) Zsoltárfordításaiban is a világi líra hangjai szólalnak meg: üde, tiszta dalforma bontakozik ki előttünk, mintha népdal lenne. A világi szerelmi költészet talál itt utat mohó türelmetlenséggel, közkeletű dallamok védelmét használva biztonságos támaszul.*” Amikor az 1620-as években Bogáti zsoltárfordításai mind szélesebb körben terjedtek el az erdélyi szombatosok körében, az unitárius egyházvezetés (az ellenreformáció szorításában) fokozatosan elhatárolódott tőle, és új magyar zsoltárfordításra kérte fel Thordai János kolozsvári lelkészt. Kovács Sándor Ivánnak a magyar barokk költészetről írt tanulmánya szerint „*az unitárius Thordai egymaga az erdélyi Rimay János és Szenczi Molnár Albert. Százötvenegy vers maradt utána, s ezek manierista költészetünk legkülönösebb dokumentumai, mert a késő-reneszánsz végletes stiliszti-kája szerint a teljes Psalteriumot foglalják magyar versekbe (A szent Dávid király dicsiretinek magyar versekkel való rövid magyarázatja). A százötvenegyedik Thordai-vers is bravúrdarab: három rímes disztichon, azaz leoninus, a későbbi mesterkedőknek is kihívást jelentő versforma sikeres kísérlete.*”

182.

(XXI. ZSOLTÁR)

1. Te benned, szent A-tyám, min-den bi-zo-dal-mam,
E-rős hit-tel val-lom, hogy te vagy ol-tal-mam.
El-tör-löd sze-mem-ről ke-ser-ves si-ral-mam.
Tarts meg en-gem és légy ked-ves nyu-go-dal-mam.

2. Az én lelkem téged erős urának tart,
Reménységnek te vagy kívánt kikötőpart,
Nékem, hogy megőrizz, nyújtasz kegyesen kart,
Mely, hogy el ne essem, kegyelmesen megtart.

3. Nincs nekem, mit adjak a jótételekért,
Melyeket jóságod életemben rám mért,
Te kimondhatatlan nagy szeretetedért,
Melyet te tudsz és az én lelkem megismért.

4. Áldlak, Atyám, téged, ki engem alkotál,
Magadból énbelém okos lelket adtál,
Éltem szélvészi kőtt hiven oltalmaztál
És a kegyességre bölcsen tanítottál.

(Tordai J., XVII. század)

158

183.

(XXII. ZSOLTÁR) Régi egyházi ének

Én Is-te-nem, én Is-te-nem, el-ha-gyál,
De mi-re hogy tő-lem mesz-sze tá-vo-zál?
Csak ki-ál-tok hoz-zád, meg se hall-ga-tál,
Eny-nyi pa-na-szom-ra nem sza-ba-dí-tál.
(Bogáti Fazakas Miklós)

184.

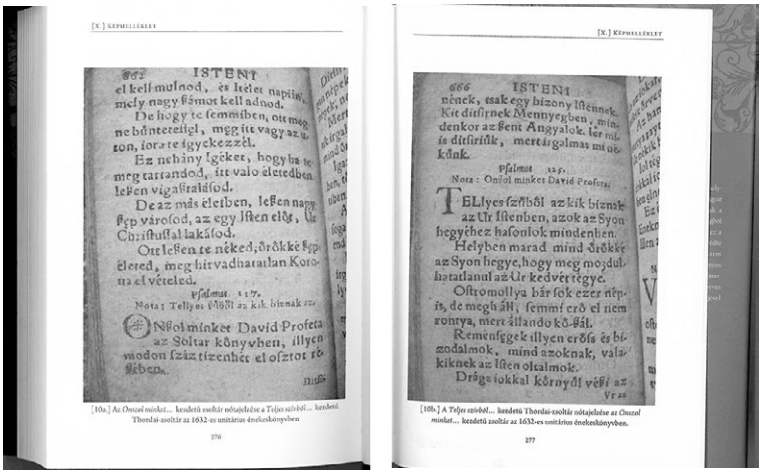
(XXIII. ZSOLTÁR) L. Bourgeois

1. Az Úr én-né-kem ő-ri-ző pász-to-rom,
A-zért sem-mi-ben meg nem fo-gyat-ko-zom,

159

(…) Zsoltárfordításaiban is a világi líra hangjai szólalnak meg: üde, tiszta dalforma bontakozik ki előttünk, mintha népdal lenne. A világi szerelmi költészet talál itt utat mohó türelmetlenséggel, közkeletű dallamok védelmét használva biztonságos támaszul.

Pálffi Mártonnak, az unitarizmus napszámosának, illetve az 1924-es énekeskönyvnek köszönhető, hogy Bogáti és Thordai neve és életműve ma is jelen van az unitárius történeti emlékezetben és vallásgyakorlásban.

[X.] KÉPMELLÉKLET

ISTENI

el kell mulnod, és lelek napjai, mely nagy fáradsággal kell adnod.

De hogy te semmiben, ott meg ne bántetteigil, meg itt vagy az u-ton, iorra te gyakezzél.

Ez néhány igéket, hogy ha te meg tartandod, itt való életedben lelken vigasztaldsod.

De az más életben, lelken nagy fép városod, az egy Isten előt, Ur Christussal lakásod.

Ott lesben te néked, örökké fép életed, meg hitvadhatatlan Koronaid vételed.

Psalmus 117.

Nota: Tellyes szívből az kik bízmak ez.

Nincs Isten mint David Prófeta az Soltár könyvben, illyen modon száz tizenhét el osztot részben.

[10a.] Az Óvszöl minket... kezdetű zsoltár nótajelzése a *Teljes szívből...* kezdetű Thordai-zsoltár az 1632-es unitárius énekeskönyvben

276

[X.] KÉPMELLÉKLET

ISTENI

nének, csak egy bizony Istennek. Kit dicsírnek Mennyegben, mindenkor az Szent Angyalok. Ter mindis dicsírítik, mert ígalmas mint ők kánk.

Psalmus 125.

Nota: Oszöl minket David Próféta.

TEllyes szívből az kik bíznak az Ur Istenben, azok az Syon hegyéhez hasonlók mindenkor.

Helyben marad mind örökké az Syon hegye, hogy meg mozdulhatatlanul az Ur kedvét régye.

Ostromollya bár sok ezer nép-is, de meghál; semmi erő el nem rontya, mert állando kő-fál.

Reménységek illyen erős és bízodalmok, mind azoknak, valá-kiknek az Isten oltalmok.

Drágs sokkal környűl véssi az

Vr as

[10b.] A *Teljes szívből...* kezdetű Thordai-zsoltár nótajelzése az *Oszszöl minket...* kezdetű zsoltár az 1632-es unitárius énekeskönyvben.

277

Orbán Emese, gondnok

Kedves Olvasók!

A Misszióházi krónikák rovatot a régi Unitárius Értesítők megsárgult lapjai inspirálták. Ezen írások alapján idézzük fel az egykori Misszióház egy-egy alakját, eseményét vagy történetét.

Az alábbi sorok 1935 októberében, Berei Berta halálát követően jelentek meg az Unitárius Értesítőben.

„*Berta néni.* Akik ismerték, azok mindnyájan szerették — az egyházunk tagjai közül öregek és fiatalok, férfiak és asszonyok, akik valaha is az Unitárius Missziós Ház templomában, egy gyűlésen avagy összejövetelen megfordultak, mindnyájan ismerték. Jóságát és értékét sokan csak most vették észre, amikor elment és itt hagyott minket.

Élete egyszerű volt, a munka és a becsületesség harmonikus kapcsolatából állott. És ezen felül egész szívével és egész lelkével édesanya is volt, aki nehéz sorsban, szenvedésben és önmegtagadáson keresztül is gyermekeket nevelt.

Az édesanya emlékét becsülte meg az Unitárius Nőszövetség, amikor legszebb álma, gyermekei további iskoláztatása elősegítésére egy gyámszülői társaságot alakítottak, akik önkéntes megadóztatás formájában gondoskodnak az árván maradt két gyermek iskoláztatásáról és neveltetéséről.

A két gyermek már megfelelő környezetben van elhelyezve Nőszövetségünk védőszárnyai alatt.

Azokat, akik emlékezetének áldozni akarnak, arra kérjük, hogy támogassák a gyámszülői társaságot, melyre vonatkozó felvilágosítást készséggel megad mindkét lelkészi hivatal, és jusson eszükbe az, hogy két árva gyermek életbelépését segítve elő, egy igazi édesanya feláldozott élete álmát segítik megvalósulása felé. (fj.)"

Forrás: Unitárius Értesítő, XIV. évf., 10. sz., 1935. október.

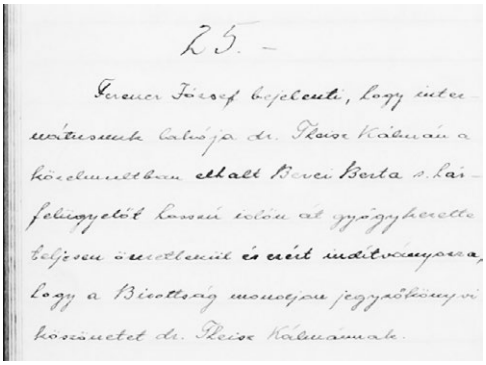
A korabeli nekrológ csak néhány bekezdésben őrizte meg Berta néni emlékét. A fennmaradt levéltári dokumentumok azonban lehetővé teszik, hogy életét és misszióházi szolgálatát részletesebben is felidézzük. A böszödi Berei Berta (1896—1935) 1913-ban, 17 évesen került Budapestre, ahol a Fővárosi Állatkertben helyezkedett el madáretetőként. Jövedelmét mosónői munkával egészítette ki. „Berta néni" 1929-ben került az egykori Misszióházba segédházfelügyelőként. Munkájáért cserébe fizetést és lakhatást kapott a házban. Itt nevelte gyermekeit, Lajost és Máriát, egy egyszobás, fürdőszoba nélküli lakásban.

Feladata szerteágazó volt: a templom fűtésétől, a templom és az internátus takarításán át egészen a vasárnapi istentiszteleteken az orgona lábbal történő fújtatásáig. A jegyzőkönyvek tanúsága szerint a rendezvények, estélyek és konferenciatáborok szakácsnője is volt. Alaptagja és egyik mozgatója volt a Nőegylet által 1930-tól folyamatosan szervezett „diák-vacsoraakciónak", amely fél évtized alatt 494 estén 12.000 adag ételt osztott ki a rászoruló fiataloknak. Mindezek mellett a család megélhetésének kiegészítésére még fennmaradó szabadidejében ágyneműket és textileket azsúrozott. Az itt felnövő Berei Mária — Berta lánya, a későbbi Liszt-díjas operaénekes és a Magyar Állami Operaház tagja — a ház falai között indult el zenei pályáján. Visszaemlékezéseiben így ír erről az időszakról:

„*A Misszióház földszinti biliárd- és pingpongtermében, amely helyiségeket bálok idején összenyitották, az ott elhelyezett pianínón gyakorolhattam, amíg édesanyám bérelt nekem egy zongorát.*"

Berei Bertánál 1935 tavaszán súlyos betegséget diagnosztizáltak. Állapota gyorsan romlott, és öt hónapnyi szenvedés után, szeptember 17-én elhunyt. A betegsége idején számára folyósított 40 pengős fizetési előleget a Misszióház vezetősége később segélyként könyvelte el. Temetéséről az egykori Misszióház gondoskodott, a „*halála felett érzett részvétet*" pedig jegyzőkönyvben örökítették meg.

Dolgos, rövid életének emlékét és 16 évnyi misszióházi szolgálatát levéltárunk dokumentumai őrzik.

125 éve született Balázs Ferenc, mészkői lelkész

2. rész

Cristine Frederickson, a későbbiekben Morgan, 1997-ben megjelent könyve, az *Alabaster Village* (Skinner House Books, Boston USA) az alábbi verssel kezdődik:

Let it be a dance

Let it be a dance we do,
May I have this dance with you?
Tropugh the good times and the bad
times, too
Let it be a dance.

Let a dancing song be heard
Play the music, say the words,
and fill the skay with sailing birds,
Let it be a dance, Let it be a dance,
Let it be a dance.

Learn to follow, learn to lead.
feel the rhythm, feel the need
te reap the harvest plant the seed,
Let it be a dance.

Everybody turn and spin
let your body learn to band,
and, like a wilow with the wind,
Let it be a dance, Let it be a dabnce,
Let it be a dance.

A child is born, the old must die,
a time for joy, a time to cry.
Take it easy passes by
Let it be a dance.

Morning star comes out at night,
without the dark ther can be no light.
I nothing's wrong, then nothing's right
Let it be a dance, Let it be a dance,
Lat it be a dance.

Lett he sun shine, let it rain,
share the laughter, bear the pain,
and raound and raund we go again.
Let it be a dance.

(Ric Masten)

Mielőtt Cristine könyve fordításához kezdtem, megkerestem Balázs Ferenc lányát, Enikőt, akitől engedélyt kértem és kaptam édesanyja könyvének magyar nyelvre ültetéséhez. Amint azt fönt jeleztem, a könyv ezzel a verssel kezdődik, és itt újabb akadályba ütköztem, hiszen a vers a szerző jogvédelme alatt állt. Újabb levélírás, ezúttal Ric Mastenhez, akitől engedélyt kértem verse magyar nyelvű fordításához és közreadásához. Mielőtt nyomban leírnám azt, hogy ezt meg is kaptam, röviden szeretnék írni a szerzőről, a költőről, az unitárius lelkészről egypár dolgot. Amikor én levélben kerestem meg őt, akkor már több mint húsz könyve megjelentetésén és hat verseskötete kiadásán volt túl. Ric Masten 1929. június 20-án született a Monterey gyönyörű öböltérségéhez tartozó Carmelben, Kaliforniában. Iskoláit nem messze innen, Los Gatosban (CA) végezte el, 1968-ban. Ettől az évtől kezdte meg lelkészi tevékenységét is, anélkül, hogy önálló gyülekezeti lelkészi szolgálatot végzett volna. Ehelyett egyházközségről egyházközségre járt, prédikációkat tartott mint meghívott vendéglelkész, úgy tartva meg ezeket, hogy saját verseit megzenésítve adta elő. A szolgálatban eltöltött évtizedek alatt az Amerikai Egyesült Államok 49 államában „lépett fel", több mint 500 istentiszteletet tartva. Így lett belőle, többek között, az az „Énekes Trubadúr", akit országosan is megismert az unitárius univerzalisták közössége. Ric 78 éves korában, 2008-ban halt meg hegyi családi otthonában, amely Carmeltől nem messze fekszik.

A vers magyar nyelvű fordításának történetéről is írnék röviden. A verset szó szerinti értelemben fordítottam angolból ma-

gyarra, ez azonban sok jelentéssel nem bírt. Ezért küldtem el ezt a nyers fordítást Veress Zoltán rokonomnak és barátomnak, az akkor már Stockholmban élő és alkotó költőnek, azzal a kéréssel, hogy szedje ennek a versnek tartalmát szép veretes rímekbe. Zoli nemsokára visszaküldte a vers magyar nyelvű változatát, amit most az angol nyelvű után idézek.

Legyen tánc

Legyen tánc, kedvesem,
járnád-e kettesben velem,
híven jóban, rosszban lennél-e partnerem?
Legyen tánc.

Legyen tánc, zeneszó,
legyen dal, messze hallható,
madár gyanánt ég felé szárnyaló —
Legyen tánc, legyen tánc, legyen tánc.

Kövess, vezess, vigyázz a
mozgásunk ritmusára,
vágyj szomjasan vetésre, aratásra.
Legyen tánc.

Mind járjuk, készen
kerenggetni, hajlítgatni, serényen
szomorúfűz-ágak gyanánt a szélben.
Legyen tánc, legyen tánc, legyen tánc.

Gyermek jön, megy a vén,
öröm gyász, mind a maga idején,
vegyük, mint vennünk kell: te, én —
Legyen tánc.

Csillag csak éjjel éghet,
sötétség kell, hogy láthasson a fények,
ha nincsen rossz, mi a jó, meg nem érted,
Legyen tánc, legyen tánc.
Nap, ha sütne, zápor, ha hullna,
nevess vagy sírj az örömre, a búra,
és járjuk körben, körben, körben újra —
Legyen tánc.

(Ric Masten)

Úgy gondolom, hogy Balázs Ferenc özvegye azért idézte be könyve elejére ezt a verset, mert rengeteg olyan élményt elevenítettek meg ezek a sorok emlékében, amit átélt Balázs Ferenccel egymásra találásukat követően. Ezen belül meg arra a valamivel hosszabb hat évre is gondolhatott, amit ők ketten Mészkőn töltöttek. Természetesen a verset olvasóknak akkor jelent élményt annak a mondanivalója, ha magát a könyvet is elolvassák, hiszen annak tartalma, derűje, megpróbáltatásai, kevésbé öröme és boldogsága ismert lesz az olvasó előtt.

Balázs Ferenc életműve ismert előttünk és nagyra becsüljük őt, jó lenne születése 125. évfordulója alkalmából újraolvasni mindhárom nagy munkáját: *Bejárom a kerek világot, Rög alatt, Zöld árvíz*. Úgy gondolom, hogy Crisitine (nevezzük ez alkalommal családregénynek könyvét) feltárja azt a nagy csodát, amelyet ők ketten együtt éltek meg a Tordai-hasadék alatti kis román—magyar közösségben, amely 1930 és 1937 között jelentett számukra inkább otthont, mint megélhetést.

Nagy élmény volt számomra ennek a könyvnek a fordítása és magyar nyelven való megjelentetése 2002-ben, mert rengeteget tanultam meg abból, hogy mi módon lát erdélyi dolgokat egy Kaliforniából ide „hozott" feleség. Megtanított többek között arra is, hogy amerikai hittestvéreink mi módon láthattak minket a '90-es évek elején, mikor nagy eufóriában egymásra találtunk és elindult az a közel negyed évszázadot felölelő kapcsolat, amelyet minden erdélyi és magyarországi egyházközség megérhetett az úgynevezett testvéregyházközségi kapcsolat rendjén.

De mielőtt jobban elkalandoznék az eredeti témámtól, még szeretnék ezzel a verssel kapcsolatban egy dolgot megemlíteni. Azt, hogy ez a vers benne van az amerikai énekeskönyvben is (*Singing the Living Tradition*, Beacon Press Boston, 1993), a 311. számú ének. Tudom, hogy sokkal többen vannak azok, akiknek nincs amerikai énekeskönyvük, mint azon kevesek, akik ezzel rendelkeznek, nos azoknak, akiknek nincs, azt ajánlanám, hogy YouTube-on írják be a szerző nevét és a vers címét, és azonnal meghallgatható lesz ez a szép „nóta". Én a magam helyén és idejében próbáltam megismertetni ezt akkori híveimmel, többek között úgy is, hogy kibúcsúzó istentiszteletünkön ez volt a záróének. Már csak azon nemes érzésből is, mert szeretem.

És ha már annyira belebonyolódtam egy vers ismertetésébe, még egy másikra is felhívnám a figyelmet, amely viszont az angol énekeskönyvben található (*Sing Your Faith*, The Lindsay Press, 2011.). Ennek az énekeskönyvnek a 81. verse a Magyar Unitárius Egyház énekeskönyvének 52. éneke, a számunkra oly kedves *Mindenható fővalóság* kezdetű. Ezt az éneket a nemrég elhalálozott, boldog emlékű Richard Boeke-val fordítottuk angolra Mannheimban egy ott tartott IARF konferencia szünetében. De ha ezt tovább folytatnám az már egy másik történet lenne.

KÖNYVRECENZIÓ

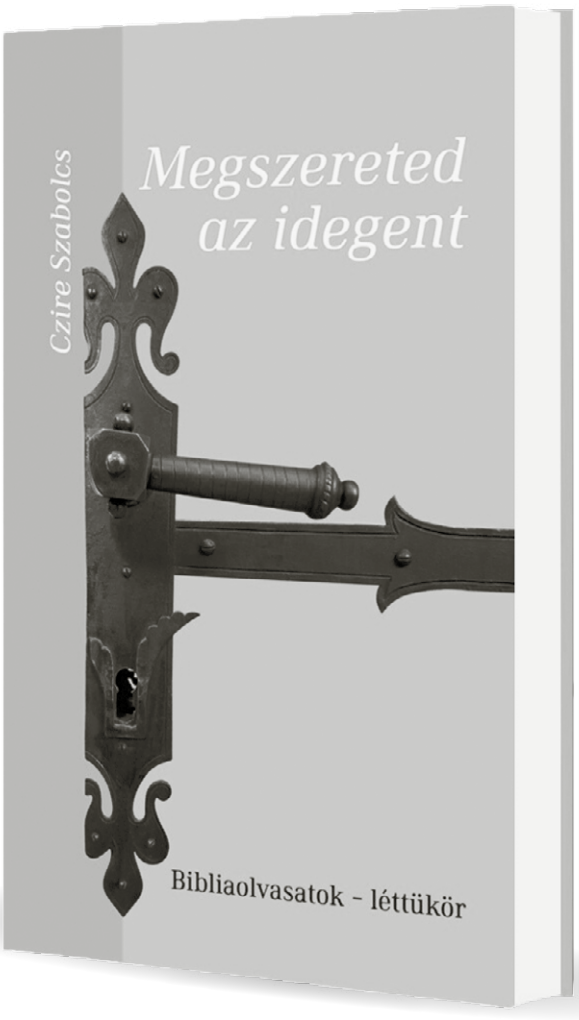
Czire Szabolcs: Megszereted az idegent. Bibliaolvasatok – léttükör. Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet – Pont Kiadó, Kolozsvár–Budapest, 2025, 223 oldal.

Megjelent az Élet és Irodalom Könyvkritika rovatában Babarczy Eszter tollából, Létbeszéd és költészet címen. LXX. évfolyam, 12. szám, 2026. március 20.

A költészet felszabadítása a teológiában. Ritkaság, hogy egy irodalmi és politikai hetilap recenziót közöl egy lelkész prédikációgyűjteményéről. Amióta valamikor Pázmány után eldifferenciálódott a szekuláris és az egyházi beszéd egymástól, az irodalomtudósok nem sok figyelmet fordítanak az utóbbira. Én magam sem írnék most egy esszékötetté formált prédikációgyűjteményről, ha nem térek be az unitárius egyházba, s nem éppen az a lelkész keresztel, akinek prédikációiról itt beszélni szeretnék. Az érintettség mégis fordított, mint az ember gondolná. Nem azért írok a beszédekről, mert betértem, hanem azért tértem be, mert ezeket a beszédeket hallottam, és író-olvasó emberként ez az egyházi nyelvhasználat, amely azután esszévé simul ki a kötetekben, olyan jellegű irodalmi élményt adott, amely revelációként hatott rám. Felszabadította a műfajok közti merev határokat, és a létezés nagy, fontos kérdései köré szervezte a szöveget. Szentírási rész, vers vagy versrészlet, anekdota és személyes történet, dalszöveg és szakszöveg eklektikus – vagy ahogy a szerző mondja, polifonikus – egységbe áll össze, hogy minden szövegmód felől nekiindulhasson a kimondhatatlan csúcsainak. A szöveg nem hittételeket, szentírási dogmákat, életvezetési tanácsokat vagy más, prédikációban megszokott szövegtípusokat kínál, hanem egy szeszélyesen kanyargó költői-filozofikus elmélkedést, amely időről időre azért visszatér a Biblia szoros olvasatához, csak hogy megint elrugaszkodjon, néha egészen váratlan és paradox irányokba.

Azt a beszédmódot, amelyet Czire Szabolcs választ *Megszereted az idegent* című kötetében (2026) és a két hasonló korábbi kötetben (*Mélység mélységet szólít, A második igen, mindkettő* 2024), létbeszédnek hívja, köteteit pedig léttükörnek. Érződik ebben a vállalt heideggeri hatás, amely persze aztán átszűrődik az egzisztencialista teológián és pszichológián. A szöveg fő sodrásiránya végső kérdések felé visz, azok köré rak ki bójákat: mit jelent élni? van-e rend? hol találunk értelmet? miért normális az egzisztenciális válság? hogy lehet a szépségben megtalálni Istent? miért szorulunk rá paradoxonokra, ha a létezésről akarunk beszélni? Ezek nem teológiai kérdések, ezek olyan kérdések, amelyeket Nádas Péter is feltesz magának az esszéiben, pedig ő aztán igazán távol áll a szervezett vallásgyakorlástól és az istenértelmezés keresztény kísérleteitől. A mélystruktúrát ezek az egyetemes kérdések adják. A felszínen aztán kis személyes vagy elhallott történetek, bibliai sztorik, verssorok és újságcikkek illusztrálják a mélyebb áramlatot, ezek kínálnak fogódzót, ha valaki nem érezne mindjárt rá a tektonikai mozgásokra.

Ami azonban engem igazán lenyűgöz ezekben a szövegekben, az nem is az a tény, hogy mély filozófiai kérdéseket tesznek fel vagy inkább tolmácsolnak egy laikus közönségnek, hanem az, ahogyan a költészet a helyére kerül a beszédben. A teológiának költészetnek kell lennie, mondja Czire egy helyütt, és hozzáteszi:

a költészet pedig teológia. Az, ahogyan a versek belesimulnak ezekbe az elmélkedő szövegekbe, mintaadó számomra. A kritikai apparátus elidegenítő hatásával szemben itt a költészet nem elemeztetik, hanem egyszerűen megszólal. Olyan helyen jelenik meg, ahol a gondolatmenetet már csak a vers tudná folytatni, és kerül is vers, amely folytatja, teljes természetességgel. A költészet műfaj helyett a végső kérdések anyanyelve lesz, a legelemibb nyelv, amellyel a legelemibb tapasztalatok megragadhatók. Ezekben a szövegekben minden verssorért hálás az ember, mert hozzásegít a kimondáshoz, vagy legalább a kimondhatatlan körberajzolásához.

Régóta fájlalom az irodalmi nyelv megközelítésének elszakszerűsödését, amely nem hogy tagadja a naiv olvasatot, de még le is nézi. Czire Szabolcs kötetében úgy szólal meg a nyelv és a vers, hogy a naiv olvasat belerétegződik a szövegbe, amely rámutat egy-egy metafora szükségszerűségére, anélkül, hogy irodalomtörténeti okoskodásba fogna. A nyelvnek ez a használata számomra megtérés-élmény volt. A megszólalás, hogy valakihez beszélünk, együtt elmélkedünk, helyet adunk az olvasónak és nem akarjuk lehengerelni valamiféle vélt szakértelemmel, hanem nyitva hagyjuk a rejtélyeket, például Isten rejtélyét (mit értünk egyáltalán ezen): nagyon erős misztikus élmény. Ezeket a szövegeket olvasva (és hallgatva) megerősödött az a meggyőződésem, hogy csak így érdemes beszélni. Visszatalálva a nyelv eredeti közlő erejéhez, amelynek a közvetlen megszólítás a lényege, nem a szövegalkotás technikája. A műfaji sokféleség, a nyelvek vegyítése, az irodalmi eszköztár csak szolgálja ezt a szólítást, amely közös elmélkedésre hív az életünkről.

Megjelent a JELENKOR ONLINE irodalmi és művészeti folyóiratban *Babarczy Eszter* szerzőségével Az eredendően vallásos költészet, s az eredendően költői vallás címen. 2026. április 3.

Czire Szabolcs unitárius lelkész, Biblia-tudós, teológiai tanár esszéi — prédikációk átdolgozott változatai — egészen új módon tekintenek a beszédre, a bibliai beszédre és az Istenről való beszédre is. Most a legfrissebb, 2026-os kötetről beszélek, de két korábbi hasonló könyvére is igaznak tartom megállapításaimat. Nem papos szövegek, nem életelveket, s különösen nem dogmákat próbálnak átadni a hallgatónak/olvasónak, inkább a közös gondolkodás élményét kínálják egy radikális nyitottságban, amelyet a nyelv teremt meg. Kínálnak valamit, ami miatt szerintem minden irodalomszerető embernek érdemes olvasnia őket, függetlenül attól, keresztény vagy egyáltalán Isten-hívő-e.

Czire létbeszédnek is hívja a prédikációi nyelvét, utalva arra, hogy a végső kérdésekről van szó mindig, de másutt artikulált hallgatásnak, csendnek is nevezi, és a szövegeinek ezt az aspektusát szeretném itt jobban megvilágítani. Az ebből kibomló teológiai attitűd ugyanis szoros kapcsolatot mutat a költészettel, nem is annyira a nyelv költői kezelésével, mint inkább a világ költői befogadásával. Ennyiben a Heidegger által idézett Hölderlin utóda: „költőien lakozik az ember".

A kötetben így írja le első Isten-élményét: „*A faluban valami gond volt a pásztorral, így az egyik szomszédos fiatalembert kérték meg, hogy kihajtsa hétvégén néhány háztartás teheneit. Elkísértem. (…) Felmentünk jó messzire az itatóvályúkig, aztán csak várakoztunk. Egy idő után roppant unalmassá vált a dolog. Már megfaragtam a botomat, megfogtam minden szöcskét és bogarat, megdobáltam, amit csak lehetett, de az idő valahogy megállt. Illetve nem is volt. (…) Elbóbiskoltam. Arra ébredtem, hogy hangos dongás vesz körül. Felnéztem. Akkor vettem észre, hogy egy alacsony koronájú vadszilva-fa alatt fekszem, amely szinte körülölelt. Ágait hófehér virágok borították, azokon pedig mohó izgatottsággal gyűjtögettek a méhek és más rovarok. Mintha mind extázisban lettek volna. Egy pillanatra megijedtem ettől az erős zúgástól, de aztán valami váratlan dolog történt. Annyira magával ragadott a szépség, hogy nem tudtam vele betelni. (…) Ki az előbb még idegen voltam és elvágyódtam, most sehol máshol nem kívántam lenni, csak itt. Megszöktetetten. Ki az előbb nem tudtam semmit magamról, most erősebben éreztem, hogy vagyok, mind addig bármikor. Ekkor estem először szerelembe Istennel.*" (47—48.)

Ez a mélyen érzéki tapasztalat, amelynek központjában a világ megélt gyönyörűsége és valamiféle egység, összeolvadás áll, nem kimondható. Csak közelíteni lehet hozzá — Czire szerint sokféle költészet, talán minden költészet erre tesz kísérletet. A prédikáció és a vers egyaránt formáért küzdő dadogás, vagy más közelítésben, artikulált hallgatás. Hogyan érthetjük ezt a rejtélyes kifejezést, az artikulált hallgatást? Czire szerint „*tapasztalva, hogy Isten nyelve a hallgatás, gyakran akkor beszélünk róla helyesen, ha engedünk hívásának, osztozunk csendjében. Engedjük, hogy megszöktessen mindabból, ami nem ő. Tehát nem őt hallgattatjuk el, hanem őt hagyjuk beszélni, kinek nyelve a csend. E csendről mi mégis kénytelenek vagyunk szavakkal szólni. Mert a csendhez is csak szavakkal férünk hozzá.*" (49). Olyan misztikus tapasztalat rajzolódik itt ki, amely a mindennapi gondok filmjébe — a tehenek legeltetése — hirtelen egy transzcendens vágást ejt, hirtelen egy másik tapasztalás tárul fel, egy másik filmet látunk, miközben maradt minden ugyanaz. Ugyanaz a kép, de felerősödnek a színek, a hangok dallammá állnak össze, és mohón fogadjuk be az élményt, amelyben minden oly egyedi, hogy a megnevezéséért küzdeni kell. A költő az, aki így küzd a megnevezésért, akár hisz Istenben, akár nem.

Nehezen tudok elképzelni olyan költőt, aki kulturálisan távolabb áll Czirétől, mint Petri György, de nem ugyanerről beszél-e a híres életvégi versben?

> Meg fogok halni. (...)
> Hovatovább csak egy maradt velem,
> de az igen, Istennek hála érte!
> A szem mohó, éhes kíváncsisága,
> a nézés gyönyöre, hogy minden látvány
> a maga más-más módján színöröm:
> egyforma szép a szurok és a csurgatott méz,
> és egy kazánház tekergő csövei
> burkolva üveggyapottal és sztaniollal.
> Vagy egy tengerszem türkizcsöndje
> kék fenyők közt
> és a levegő üveghidege. Egy eldobott
> üres cigarettásdoboz céltalan zörgő
> összevissza szálldosása az út betonján
> a változó szél szeszélye szerint. A mosoly
> egy besüppedt ínyű fakó banyácska
> arcán,
> a szemzugában sárga gyantacseppként megülő könny,
> valamint a feszes húsú ifjú leány
> csöppnyi tokája, fogainak kimutatott
> fehérje...

Egy másik esszében *(Hozzatok magatokkal szavakat!)* T. S. Eliot *Four Quartet*jét idézi, saját fordításában: „*portyázásra indulni a nem-artikulált területekre*". Czire szemében ez a kaland, ez a portya isteni aktus, mert a megnevezés maga isteni aktus: az Úr rendelte el, hogy az ember megnevezze a világ élőlényeit. De ha agnosztikusként olvassuk ezt a beszédet, akkor sem kell elveszítenünk az isteni dimenziót, legfennebb a személyes, teremtő és haragvó Isten képét másfajta Isten vagy szellemi dimenzió váltja fel: az a hely, amelyhez mindig csak közelítünk a szavainkkal. Az esszéíró lelkész szemében Tóth Krisztina egy verse, a bibliai zsoltár vagy Simone Weil misztikája mind a közelítés módozatai, kísérletei. Mindez létbeszéd. És az esszéken, amelyek kedvesen, néha játékosan interpretálják a bibliai történeteket a hívek és a keresők számára, mégis átsüt egy mélységében sötétebb meggyőződés: hogy csak ezért érdemes. Csak a létbeszéd igazi beszéd, a többi csak fecsegés.

Czire ennyiben tudatos utóda Hamvas Bélának, s költő tanítványának, Weöres Sándornak: csak a teljesség felé való törekvés érdekli, de ennek a törekvésnek nála optimista a dinamikája. Nem vagyunk teljesen elvágva a szenttől. Nem lettünk kivetve fájdalomba, magányba, kétségbeesésbe, külső sötétségbe. Nem azért, mert nem éljük ezeket is meg, hanem azért, mert miközben megéljük, a fájdalmat leíró szavak keresésekor néha felcsillan valami, áttör a transzcendens, amely a szépségben lakik. A kötetének nem a kultúrkritika, a pesszimista világátkozás, a szenvedésből való isteni megszabadítás a vezérfonala, hanem a gyönyörködés abban, ami van. Erre a gyönyörködésre nem vagyunk mindig képesek, mert nyom a világ, mert esznek a belső kétségek, de néha egy verssorban felragyog valami, egy hirtelen törés, mint akkor, gyerekkorában, a szilvafa alatt, és megtörténik az, amit ambiciózusabb misztikusok megvilágosodásnak vagy megtérésnek mondanak.

A világnak ez a dinamikája: hogy néha betör a transzcendens, a valami-nálam-nagyobb-csodás-nem-értem dolog, ami felfüggeszti a mindennapi aggodalmakat és vigaszt nyújt anélkül, hogy megoldást adna, minden spirituálisan érzékeny ember számára ismerős. Nekem nagyon ismerős: még fiatal koromból. Nem kell megtérni hozzá, nem kell szervezett vallásban nevelkedni, hitelveket elsajátítani, elég csak költőien látni. De Czire persze lelkész, aki tudósként beszél, szentírási szöveget értelmez — néha a dekonstrukció irodalomelméleti stratégiáival, néha a régi jó történeti-filológiai kritika mozgósításával, néha majdnem kabbalisztikusan, máskor elbeszélt történetként, amely velünk is megtörténhet. Aki az esszéit olvassa, kap lelkészi odafordulást, lelki vezetést. Csak éppen ez a vezetés nem úgy működik, hogy megmondják neked, hogy kell élned, mit kell tenned és mit kell gondolnod. Mindig más történeten, más szövegen, más morális dilemmán keresztül ott a buzdítás: nézz! lásd!

A kötet hátoldalán olvasható esszérészlet éppen a nézést emeli ki. „*Eszembe jutott az a lány, akit évekkel ezelőtt a Brit Nemzeti Képtárban pillantottam meg. Ott ült egy kép előtt, amikor beléptem a terembe — és ugyanott ült órákkal később, amikor visszatértem. A képtárban több mint kétezer alkotás látható. Én, jó turista módjára, minél többet próbáltam megnézni, teremről teremre haladva, egyre gyorsabb tempóban. Elfáradtam, zúgott a fejem a túl sok nézéstől. Nem láttam már semmit. De amikor visszatértem az első terembe, megláttam a lányt. Ugyanazt a képet nézte — átszellemült arccal. Neki sok jutott a látásból.*"

Ha teológia és költészet között mély rokonság van, akkor nemcsak a teológia tanulhat a költészettől, ahogy Czirénél újra és újra, hanem a költészet is tanulhat a teológiától. Egy másfajta, megszólító-bevonó Istenről gondolkodó teológiát tanulhat, amelyben az, amit Czire vertikális dimenziónak nevez, Hamvas pedig kultusznak, megjelenik a költészet értelmezési horizontján. A költészet így nem az ego saját, önmagába zárt tapasztalata kizárólag, hanem az elérhetetlenért, a nehezen megközelíthetőért küzdő szöveg, amely az ego közösséghez szóló kísérlete, egyfajta nyelvi önboncolás, önfeláldozás, amely a nyelvi közösség értelemkeresését segíti, segít átélni a valóság rituális, akár isteni rétegeit. Az alanyi líra istenkeresés is.

Amit Czirétől egy irodalmat szerető ember tanulhat, s érdemes is tanulnia, az ennek a szakrális rétegnek a megjelenése az artikulált csendben, a kimondásért küzdő verssor horizontján. A költő nincs bezárva magába mégsem. A kiküzdött szépségen keresztül megjelenik a transzcendens, amelyben egy pillanatra feloldódhat, egyesülhet ego és közönsége. Egy-egy pillanattöredékre elérhető a teljesség.

Dr. Rezi Elek

„A vallásszabadság éve”

Könyvsorozat az unitarizmus és a magyar közművelődés szolgálatában

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete az 1568. január 6–13. között tartott tordai országgyűlésen kihirdetett vallás- és lelkiismereti szabadság törvényének a 450. évfordulója alkalmából „*A vallásszabadság éve*” könyvsorozatot indította útjára. A cél az volt, hogy a könyvsorozatban publikált kiadványok a vallásszabadság értékeit, valamint az unitárius egyház gazdag történelmi, irodalmi, kulturális, vallási és teológiai örökségét jelenítsék meg, és ezzel az olvasóközönség lelki, szellemi, vallási gazdagodását szolgálják. A könyvsorozat a múltban és a jelenben megjelenő unitárius könyvsorozatok gazdag világába épül bele. Ezek közül a következőket emelem ki: Unitárius Kis Könyvtár, Unitárius Könyvtár, Dávid Ferenc Füzetek, Unitárius Kereszténység, Unitárius Történelem, Unitárius Irodalmi Társaság Szakkönyvtára, Keresztény Magvető Füzetei, Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Gyűjtőlevéltárának és Nagykönyvtárának kiadványai.

A múltunk iránti tisztelettel, a jelen és a jövő iránti reménységgel elindított nemes kezdeményezés nyolc év alatt elismerésre méltóan szolgálta és szolgálja napjainkban is az unitarizmus, de általában a keresztény és a magyar közművelődés ügyét.

A könyvsorozat elindítása Elekes Botond egyházkerületi főgondnok buzgó, lelkes, ügyszerető munkájához kötődik, aki a folytatást is bátorította, és napjainkban is önzetlenül támogatja.

Közismert, hogy a könyvsorozat működtetése az Egyházkerület részéről anyagi erőfeszítéseket igényelt, de olyan buzgó, ügyszerető személyek segítségével, mint Elekes Botond egyházkerületi főgondnok, Kriza János püspöki helynök, ezeket a nehézségeket sikerült leküzdeni. Az elindulás évében négy kiadványt jelentettek meg, majd évenként a könyvsorozatot tovább gazdagították és a 2025-ös évre már a tizennegyedik kötetet publikálták. Az Egyházkerület társkiadói közül a Szegedi Tudományegyetem Magyar Irodalmi Tanszékét és a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetet emeljük ki.

A megjelentetett kiadványok tartalma változatos, igényes válogatásról tanúskodik. A történelmi hűség érdekében „*A vallásszabadság éve*” könyvsorozat kiadványait témakörök szerint csoportosítom, valamint a megjelentetés évét és a sorozat számát is kiemelem.

Unitárius egyháztörténelem és életrajzi monográfiák

Hevesi Andrea: „*Velünk együtt énekeljenek és imádkozzanak az Úrnak*” — *A 17. századi unitárius gyülekezeti ének*. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete — Szegedi Tudományegyetem Magyar Irodalmi Tanszék, Budapest, 2018. Első kötet. Ugyanakkor az *Adattár a XVI-XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez* című sorozat 38. kötete is (a sorozatot Balázs Mihály és Keserű Bálint szerkeszti).

Kovács Sándor: *Lapozgató. Az unitáriusok rövid története*. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete — Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Budapest—Kolozsvár, 2021. A sorozat száma nincs feltüntetve, de ez lenne a tizedik kötet.

Mikó Imre: *Az utolsó erdélyi polihisztor. Száz dokumentum és történet Brassai Sámuelről*. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Budapest, 2022. Tizenegyedik kötet.

Mikó Imre: *A bércre esett fa. Bölöni Farkas Sándor életregénye*. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Budapest, 2022. Tizenkettedik kötet.

A két egyháztörténeti munka nagyszerű történelmi örökséget hordoz. Hevesi Andrea irodalomtörténész a 17. századi unitárius gyülekezeti éneklés gazdag örökségét tárta fel. Kovács Sándor a magyar unitarizmus történetét objektíven, mítoszmentesen foglalta össze. A könyvet lektoráló Ősz Sándor Előd református egyháztörténész szerint: „*Reméljük, hogy ez a kötet előszobája az Erdélyi Unitárius Egyház történetét feldolgozó modern nagymonográfiának*.” Az életrajzi monográfiák a magyar unitarizmus két jelentős személyiségének állítanak örök emléket.

Irodalom

Bölöni Farkas Sándor: *Utazás Észak-Amerikában*. Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Budapest, 2018. A kötet az 1834. évi kiadás facsimile utánnyomása. Negyedik kötet.

Balázs Ferenc: *Mesék. Mesék, amiket neked írtam*. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Budapest, 2019. Hatodik kötet.

Balázs Ferenc: *Örökmécs lángja füstöt nem ereszt*. Válogatott versek. Szerk. Farkas Wellmann Éva. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Budapest, 2019. Hetedik kötet.

Balázs Ferenc: *Mesefolyam*. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Budapest, 2022. Tizenharmadik kötet.

Farkas Wellmann Éva: *Parancsolatok*. Ferencz Zoltán grafikáival. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Budapest, 2018. Második kötet.

Ignácz Rózsa: *Ünnepi férfiú*. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete — Írók Alapítvány — Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2019. Ötödik kötet.

A hat irodalmi vonatkozású kötet a múltba és a jelenbe kalauzolja el az érdeklődőket. Balázs Ferenc (két próza- és egy verskötet) és Bölöni Farkas Sándor műveinek publikálása kiváló lehetőség arra, hogy újraértelmezzük napjainkban is időszerű és fontos üzeneteiket. Az irodalmat gazdagító verskötet a marosvásárhelyi származású költőnő verseinek érzés- és gondolatvilágába nyújt betekintést.

Kortárs unitárius teológia

Koppándi Botond: *A szó ereje A homiletika elmélete és gyakorlata*. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete — Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Budapest—Kolozsvár, 2025. Tizennegyedik kötet.

Tódor Csaba: *Szimbólum, rítus, dráma. Angliai és erdélyi unitárius temetésekről*. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Budapest, 2018. Harmadik kötet.

Czire Szabolcs: *Mint ágak közt a fény*. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Budapest, 2020. Kilencedik kötet.

Kászoni József: *Megvan az ideje a megőrzésnek*. Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Budapest, 2019. Nyolcadik kötet.

A kortárs unitárius teológia különböző területeiről publikált munkák segítenek megismerni a gyakorlati teológia, közelebbről az egyházszónoklattan, az unitárius rendszeres teológia, a lelkiség, valamint a lelkészi szolgálat témaköreit. Koppándi Botond Péter homiletikai könyvéből a kiváló tudományosság mellett a keresztény értékek iránti elköteleződést is megtanulhatjuk.

A kiadványok szép, tetszetős és ízléses borítóit Elekes Botond főgondnok felkérésére és közbenjárására Jánosi Andrea elismert kolozsvári grafikusművész tervezte, akinek művészeti tevékenysége átfogja a könyvillusztrációt, a reklámgrafikát, a webdesignt és az animációt. Legismertebb munkái közé tartozik a népszerű *Kincses Képeskönyv* sorozat látványvilágának megalkotása. A kolozsvári Babeș–Bolyai Tudományegyetem Egyetemi Kiadójának a vezető grafikusa. Farkas Wellmann Éva *Parancsolatok* című verskötetének borítóját Ferencz Zoltán grafikája alapján tervezte. Érdekesség az is, hogy „*a verskötet grafikái párhuzamosan készültek a versekkel*" (Ferencz Zoltán közlése). A kötetek külső borítóit az alábbi linken szemlélheti meg az érdeklődő: unitariuskultura.hu/kiadvanyok/a-magyarorszagi-unitarius-egyhazkerulet-kiadvanyai/

Meggyőződésem, hogy „A vallásszabadság éve" könyvsorozatban megjelenő kiadványok a jövőben is szolgálni fogják a magyar unitarizmus ügyét és sok örömet fognak szerezni az olvasók számára!

Orbán Emese

400 ezer lépés önmagam irányába

Gondolatok a portugál Szent Jakab-zarándokútról

Hinni, hogy hihessünk,
hihessenek bennünk,
megbízni magunkban,
egyetlen utunkban.

Adni, hogy kaphassunk,
kapni, hogy adhassunk,
tenni, hogy hathassunk,
hatni, hogy hihessünk.

Ennyi a tehetség.
Hogy el ne vehessék
belőlünk egünket,
önmagunkból minket.

Ki a titkot tudja,
útját hittel futja,
s odaér legvégül –
mosollyá megbékül.

Szabó T. Anna

Úgy adatott, hogy tizenkét nap alatt háromszáz kilométert gyalogolhattam a portugál Szent Jakab-zarándokúton, Portótól Santiago de Compostelláig. Egyike lehettem annak a – becslések szerinti – kétmillió zarándoknak, aki valaha végigjárta a Portugál Caminót.

Bár a Szent Jakab-zarándokút kialakulása a középkorra vezethető vissza, maga a zarándoklat az emberiséggel egyidős kulturális és spirituális jelenség. Az útra kelés vágya ősidők óta része az emberi természetnek. Napjainkban a zarándoklat világszerte reneszánszát éli: egyre többen indulnak útnak nemcsak vallási indíttatásból vagy vezeklésből, hanem a lelki feltöltődés, az önismeret, a természet közelsége és a hétköznapokból való kiszakadás reményében is.

Korunk emberének minden perce beosztott, ezért időben kell terveznie, hogy szabaddá tudja tenni magát erre az időszakra. Tudatosan készül: útleírásokat és útibeszámolókat olvas, beszerzi és kipróbálja a megfelelőnek vélt ruházatot és felszerelést, letölti a térképeket és az alkalmazásokat, főz a férjének a legnagyobb fazekakban, végül megöleli és útnak indul.

Különböző elképzelésekkel vágunk neki az útnak. Én is próbáltam választ találni arra, hogy mi az én valódi célom. Tudtam, hogy elsősorban szeretném a lányommal együtt teljesíteni a kitűzött távot a rendelkezésünkre álló idő alatt, miközben megéljük mindazt a csodát, amelyet az út tartogat. Láttam magunkat elindulni. Láttam magunkat az úton. És láttam magunkat megérkezni a sugárzó célba. Együtt.

De még a mai korban, a technika és a modern infrastruktúra segítségével sem lehet mindenre felkészülni. Az úton lévő ember ugyanis kiszolgáltatott.

A régi korok zarándokait útonállók, végkimerültség, sebek, betegségek és az alultápláltság fenyegették. Ez a kiszolgáltatottság azonban mit sem változott az évszázadok során – legfeljebb az okai alakultak át. A modern kor zarándoka – hasonlóan elődeihez – ma is rá van utalva az út menti infrastruktúrára: a szállásheleyekre, a menedéket nyújtó alberguékre (zarándokszállásokra), az ételt és italt kínáló kis kávézókra, és leginkább felebarátai jóhiszeműségére. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy induláskor legyen valami a batyunkban, ami nem foglal helyet: bizalom az embertársainkban, bizalom az ismeretlenben, bizalom önmagunkban, és hit Istenben, hogy ott lesz minden egyes lépésünknél.

A zarándokok egymást minden találkozáskor ugyanazzal a két szóval köszöntik: „Bom Caminho!". Több ez egyszerű jókívánságnál. Benne van a biztatás, az összetartozás érzése és a csendes remény, hogy mindenki megtalálja az úton azt, amiért elindult.

De mit jelent 2026-ban unitáriusként végigjárni ezt a nagy múltú, katolikus hagyományokból táplálkozó zarándokutat?

A válasz talán abban rejlik, hogy az útra kelés vágya nem egyetlen vallás vagy felekezet sajátja, hanem egyetemes emberi késztetés, amely minden korban arra hívta az embert, hogy keresse az élet mélyebb értelmét.

A Camino korunk rohanó ritmusában lassításra tanít: türelemre, alázatra és jelenlétre. Arra, hogy az út legyen maga a cél.

Talán a végtelenségig ismétlődő egyszerű lépések teszik lehetővé, hogy az út az érzékeinken keresztül hasson ránk. Egy másik

időlépték szerint élünk: lassabban, könnyebben, ahol a leggyorsabb jármű mi magunk vagyunk. Az ember ugyan járműveket épített, hogy gyorsabban haladhasson, mégis felszabadító újra felismerni, hogy a gyaloglás volt az ősi helyváltoztatási formánk. Testünk erre is teremtetett. Frédéric Gros írja, hogy minden lépés egyben a gravitáció elfogadása is. Talán ezért tanít a gyaloglás alázatra.

Mégis, a sok-sok lépésnek nincs monotonitása, sokkal inkább állandósága, hiszen érzékeled a változatos terepfelszínt, a települések kockakövén át a tompán döngő erdei ösvényekig.

Itt van időd magadra, hiszen ott vagy. Ott, a mozdulatban. Ott, a jelenben. Gyaloglás közben mindig jut időnk megállni.

Van idő megérinteni a tölgyek kérgén megtelepedő bársonyos mohát, és sokáig érezni ujjainkon a hűsítő nedvüket.

Van idő hosszan beszívni az eukaliptuszerdők olajos illatát, a narancsvirág édes aromáját, a tenger sós páráját.

Van idő meghallani a békák kuruttyolását, a harsány madáréneket, a hullámok robaját vagy a harangok kongását.

Van idő észrevenni a teremtett világ ezer apró csodáját: a partot érő hullámokat, a továröppenő madarakat, a virágról virágra szálló méhecskéket, utána meg megpihenni a hűvös, gyertyaillatú templomok csendjében.

Van idő lépni akkor is, amikor már minden lépés fáj, és idő arra is, hogy a szerzett sebeid begyógyuljanak.

És van idő elhinni, hogy megérkezel.

Volt időnk megérkezni.

„A sokaság hullámzott, mint zászló a szélben. Nyoma sem volt vezetőnek: az egész irányította a részeket, vagy inkább minden egyes madár egyszerre volt vezető és vezetett.” (Frédéric Gros)

A zarándoklat korunk emberének önként vállalt próbatétele. Egy ritka lehetőség arra, hogy a sodrásából kilépve megtapasztalja a természetben töltött idő tágasságát. Amely térben minden lépésnek súlya van, minden találkozásnak pedig jelentősége. Az úton lévők motivációi különbözőek. Van, akit a hit vezet, mást éppen annak hiánya. Van, aki gyászát vagy betegségét hordozza magával, más a megszokott életéből szeretne kiszakadni. Kalandvágy, kíváncsiság, önismeret, kihíváskeresés... Spirituális út vagy teljesítménytúra? Próbáltam én is választ találni magamban erre a kérdésre, de úgy érzem, mindegyik indíték ott munkálkodott bennem valamilyen mértékben.

„Bom Caminho!”, *„Buen Camino!”* — ma már tudom, ez nem csupán egy köszönés, hanem útravaló volt. Egy életre.

Hála: mélységes hálát érzek azért, hogy ezt az utat a lányommal együtt járhattam végig. Köszönöm a férjemnek, hogy támogatott és biztatott. És köszönöm a jóistennek, hogy minden egyes lépésünknél velünk volt.

Ki volt Idősebb Szent Jakab apostol?

Idősebb Szent Jakab (Jakab, Zebedeus fia) Jézus tizenkét apostolának egyike, János apostol testvére. A galileai halásztestvéreket Jézus hívta el tanítványának a Genezáreti-tó partján. Péterrel és Jánossal együtt a legszűkebb tanítványi körhöz tartozott: jelen volt többek között Jézus színeváltozásán és a gecsemánéi kertben is.
A keresztény hagyomány szerint Jakab az Ibériai-félszigeten is hirdette az evangéliumot. Halála után földi maradványait tanítványai a mai Santiago de Compostelába vitték, ahol a 9. században, feltételezett sírjának felfedezése nyomán Európa egyik legjelentősebb zarándokhelye alakult ki. Történeti bizonyíték nincs arra, hogy valóban Hispániában járt vagy hogy sírja biztosan ott található, de a hagyomány a középkor óta meghatározó szerepet játszik a Camino kialakulásában és a keresztény zarándoklat történetében. Szent Jakab jelképei a zarándokkagyló, a vándorbot és a széles karimájú kalap.

Szent Jakab portugál zarándokút

(Camino Portugués)
A portugál Camino a Santiago de Compostelába vezető Szent Jakab-zarándokutak második legnépszerűbb útvonala a francia út után. A klasszikus útvonal Portugália fővárosából, Lisszabonból indul, de a legtöbb zarándok ma Portóból kezdi a gyaloglást.

Főbb útvonalak:

- Központi út (Central): Porto–Santiago, kb. 260 km
- Parti út (Costa/Litoral): Porto–Santiago, kb. 270-280 km
- Spirituális variáns (Variante Espiritual): Pontevedrától induló, kb. 73 km-es kitérő, amely a hagyomány szerint Szent Jakab földi maradványainak útját követi.

Ha Lisszabonból indulunk:

- Lisszabon–Santiago: kb. 620-630 km
- Átlagos teljesítési idő: 25-30 nap

Ha Portóból indulunk:

- Távolság: 260-280 km
- Átlagos teljesítési idő: 10-14 nap
- Nehézségi fok: ★★☆☆☆ (könnyű-közepes)

A portugál Camino technikailag kevésbé megterhelő, mint a francia Camino: kisebb szintkülönbségek, jó minőségű utak és sűrű zarándokszállás-hálózat jellemzik. A legnagyobb emelkedők Galíciában, a spanyol szakaszon találhatók.
Érdekesség: az útvonalakat évente közel 200 000 zarándok teljesíti, így napjaink egyik legnépszerűbb hosszú távú zarándokútja Európában.

A Keresztény–Zsidó Tanács új elnököt választott

A Keresztény–Zsidó Tanács Egyesület 2026. május 28-án megtartotta évi rendes közgyűlését. A testület elnöke, Székely János szombathelyi megyéspüspök korábban lemondott pozíciójáról, ezért a közgyűlés fő napirendi pontja az elnökválasztás volt. A tanácstagok a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia jelölése alapján Martos Levente Balázs esztergom–budapesti segédpüspököt választották meg új elnöknek. Az elnökség további tagjait illetően nem történt személyi változás: a társelnök Radnóti Zoltán főrabbi, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének főrabbija; az alelnökök Szent-Iványi Ilona lelkész (Magyar Unitárius Egyház) és Fabiny Tamás (a Magyarországi Evangélikus Egyház nyugalmazott püspöke).

A közgyűlés hálával tekint vissza az egyesület eddigi tevékenységére, és köszönetét fejezi ki Székely János leköszönő elnöknek és munkatársának, Bánlaki Zsanettnek. Egyben 2026. szeptember 24-ére konferenciát hirdet *Megszentelt helyek, idők, igék* címmel.

A Keresztény–Zsidó Tanács nyilatkozata

2026. május 28-án ülésezett a Keresztény–Zsidó Tanács, a magyarországi keresztény felekezetek és zsidó irányzatok közötti egyeztetés legmagasabb intézményesített fóruma.

Mivel az április 12-i országgyűlési választások után ez volt a Tanács első ülése, ezért a testület kifejezi jókívánságait az új Országgyűlés és kormány tagjainak. A Tanács tagjai az igazságosság, a méltányosság és az irgalmasság közös bibliai eszményeibe vetett hittel bíznak benne és remélik, hogy a törvényhozói és kormányzati hatalom új letéteményesei eredményesen szolgálják a közjót és a közérdeket; kiemelt figyelemmel és szolidaritással ama honfitársaink iránt, akik nehéz anyagi, társadalmi vagy törékeny személyes helyzetük folytán különösen is számítanak a jó kormányzásra és a megbízható közszolgáltatásokra. Bízunk abban, hogy az Országgyűlés és a kormány tagjai szem előtt fogják tartani a prófétai útmutatást:

„Tanuljatok meg jót cselekedni! Törekedjetek igazságra.” (Ézsaiás 1,17)

soha el nem feledve, hogy csak az az ország lehet sikeres, ahol a legszegényebbek, legelhagyatottabbak is úgy érzik, hogy sorsuk jóra fordulhat. A szomszédságban és a világban dúló számtalan háború láttán pedig reméljük, hogy Magyarország lehetőségeihez mérten, vagy akár e lehetőségek határait feszegetve is – a nemzetközi közösség tagjaként –, a két- és többoldalú diplomáciai fórumokon mindent meg fog tenni a béke érdekében.

Budapest, 2026. június 10.

Martos Levente Balázs esztergom-budapesti segédpüspök, elnök (Magyar Katolikus Egyház)
Radnóti Zoltán főrabbi, társelnök (Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége)
Fabiny Tamás püspök (Magyarországi Evangélikus Egyház) és *Szent-Iványi Ilona* lelkész (Magyar Unitárius Egyház), alelnökök

Generációváltás változatlan küldetéssel a Magyar Ökumenikus Segélyszervezetben

Az Ökumenikus Segélyszervezet, melynek egyházunk is alapító tagja volt, május 27-én megtartott 35. ünnepi közgyűlése fontos mérföldkövet hozott az évek óta tervszerűen zajló generációváltás terén is.

Lehel László, aki 1991-es megalakulása óta vezette a szervezetet, a 2025-ös évről szóló beszámolójának elfogadását követően, az eddigi bizalmat megköszönve bejelentette, hogy három és fél évtized után továbbadja a stafétabotot. A Segélyszervezet közgyűlése pedig egyhangú döntéssel Gáncs Kristófot választotta a szervezet új elnökévé.

Gáncs Kristóf kezdetektől fogva a közösségépítést és „hídépítést" tartotta fő küldetésének. Többgenerációs, ökumenikus szellemiségű lelkészcsaládból érkezve, szerteágazó nemzetközi tanulmányokkal a háta mögött 18 éve csatlakozott a Segélyszervezethez, egy fiataloknak szóló szemléletformáló program koordinátoraként. A vállalati kapcsolatok terület felépítőjeként, illetve a hazai kommunikációs szakmában is elismert szakemberként nagy szerepe volt abban, hogy az alapító egyházak összefogása az elmúlt években szektorokon, generációkon és politikai szekértáborokon átívelő közösséggé vált.

Az elmúlt három és fél évtizedben a Segélyszervezet közössége emberek millióinak nyújtott segítséget itthon és világszerte: hitelesen, szakmailag felkészülten és az összefogás erejében bízva. Erre az örökségre építünk tovább. Küldetésünk változatlan: segítséget nyújtani a nélkülözőknek és bajbajutottaknak az összefogás erejével. A Segélyszervezet megújuló lendülettel, új energiákkal, de ugyanazzal az emberközpontú szemlélettel és felelősséggel folytatja munkáját.

A képen a régi és az új elnök között dr. Szent-Iványi Ilona áll, aki a Felügyelőbizottság elnöke.

Az ünnepi közgyűlésen az Egyházkerületet szavazati jogával Kriza János püspöki helynök képviselte.

Béres Muszka Ibolya

Beszámoló

az Egyházi Muzeológusok Egyesülete és a Magyar Egyházi Levéltárosok Egyesülete Vándorgyűlése és Konferenciája rendezvényéről. Vác, 2026. július 6–8.

A Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény részéről a levéltáros szekcióban vettünk részt. Július 6-án a program közgyűléssel kezdődött. A közgyűlésen az aktuális tisztújítás: az Intézőbizottsági tagok megválasztása megtörtént.

Jelentős esemény volt az új tagok felvétele, ekkor a közgyűlés örömmel vehette tudomásul, hogy több képzett, fiatal új tagot köszönthet soraiban. A délutáni órákban látogatást tettünk a helyi egyházi gyűjteményekben, azt követően ökumenikus istentisztelet szertartásban volt részünk a váci székesegyházban. Igehirdetők voltak: dr. Varga Lajos váci római katolikus nyugalmazott segédpüspök, Nyilas Zoltán észak-pesti református esperes és dr. Lackner Pál evangélikus püspök.

Július 7-én, kedden a tudományos konferencia plenáris szekcióinak keretében muzeológiai és levéltári előadások következtek. Első levéltári blokkban dr. Varga Lajos atya ismertette az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ történetét, majd dr. Lakner Pál evangélikus püspök számolt be az Evangélikus Gyűjteményi Tanács elmúlt és jelen napjairól. A második blokk az állományvédelemről szólt. P. Holl Adrien hívta fel a figyelmet a szürkés pikkelyke rovar állományt veszélyeztető jelenlétére, és Czégé Petra, a Békés Vármegyei Levéltár munkatársa *Az állományvédelmi munka múltja, jelene és jövője* címmel beszélt annak fontosságáról.

A délutáni levéltári szekció az egyházi levéltárak és a közművelődés kapcsolatát mutatta be. Lakatos Andor a Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár 15 éves közművelődési erőfeszítéseit osztotta meg velünk, ezt követte a Szombathelyi Egyházmegyei Levéltárból Rétfalvi Balázs örökségpedagógiai tapasztalatokra építő előadása, harmadikként Szekér Barnabás, a Piarista Rend Magyar Tartományi levéltárának munkatársa szólt a Piarista Levéltár közművelődési tevékenységének utóbbi éveiről. A konferencia második napja kerekasztallal folytatódott és esti társasági együttléttel telt. A harmadik nap, július 8-án szakmai kirándulás következett. Az úti célok a márianosztrai kegytemplom és Pálos Börtönmúzeum, a nagymarosi plébániatemplom, és a Visegrádi Mátyás Király Múzeum voltak. A konferencia résztvevőjeként színvonalas előadások hallgatásával, gyűjteményi munkatársaknak szóló hasznos ismeretek megosztásával, kollegiális környezetben tölthettem ezeket a napokat.

Beszámoló az Egyházi Könyvtárosok Egyesülésének 2026. évi közgyűléséről és konferenciájáról

Az Egyházi Könyvtárosok Egyesülése évről évre megtartja éves közgyűlését és konferenciáját. A szervezet tagjaként a Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjteménynek könyvtárosai is rendszeres résztvevői a rendezvénynek.

A 2026-os évben a rendezvény július 8–10. között zajlott, *A könyv és olvasója, használója, őrzője. Az egyházi muzeális könyvtárak helyzete a magyar könyvtári rendszerben* címmel, házigazdája a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Könyvtára volt. Július 8-án, a nyitónapon közgyűléssel kezdődött a program, majd a házigazdák kalauzolták végig a résztvevőket a Ráday Házban, annak intézményeiben (Ráday Könyvtár, Biblia Múzeum, Török Pál Könyvtár, bemutatkozott az egyházkerület levéltára), majd a Budapest-Kálvin Téri Református Templom meglátogatása után ökumenikus istentisztelet következett. A szerdai nap végén állófogadás keretében folytatódtak a kollegiális és baráti találkozások, beszélgetések.

Július 9-én a konferencia tematikájába illeszkedő szakmai előadások hangzottak el, délután választható intézménylátogatásokra nyílt lehetőség. A nap végén jó hangulatú beszélgetéseknek és közös borozásnak adott teret a tánctanítással és nótázással egybekötött táncház, melynek helyszíne a Ráday Ház tetőkertje volt.

Július 10-én délelőtt folytatódott a szakmai előadások sora, ezúttal az egyházi könyvtáros kollégák tartottak előadást munkájukról és kutatásaikról.

A konferencia előadásai szakmai szempontból igen érdekesnek bizonyultak, a hasonló területen dolgozó kollégákkal való találkozások és beszélgetések feltöltődést nyújtottak.

A konferencia előadásai visszahallgathatók az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének Youtube csatornáján: www.youtube.com/@EgyhaziKonyvtarakEgyesulese

A Magyarországi Unitárius Egyházkerület évi rendes közgyűlése

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete 2026. május 30-án tartotta évi rendes közgyűlését. A közgyűlésen a beszámolók megtárgyalása és elfogadása mellett fontos személyi kérdésekben is döntés született. Egyházkerületi közügyigazgatóvá Krizbai Béla pestszentlőrinci lelkészt választották meg, míg a Főtanács lelkészi képviselő tisztségét Bartha Mária Zsuzsánna és Bartha-Pál Aba tölthetik be.

Fotó: Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség facebook oldala

A közgyűlés örömteli eseménye volt, hogy Hoffmann Gizella egyháztörténész kutató átvehette a 2026. évi Szervét Mihály-díjat. A rangos elismerés méltó visszajelzése annak a kiemelkedő és önzetlen kutatómunkának, amellyel hosszú éveken át szolgálta egyházunk történelmi örökségének feltárását és megőrzését.

Szerkesztőségünk szeretettel gratulál a megválasztott tisztségviselőknek. Munkájukhoz és szolgálatukhoz sok erőt, bölcsességet, kitartást és Isten gazdag áldását kívánjuk.

Az alábbiakban közöljük Bartha Mária Zsuzsánna lelkésznő közgyűlési istentiszteleten elhangzott prédikációját, Kriza János püspöki helynök éves beszámolóját.

Bartha Mária Zsuzsánna

Az okos istentisztelet

Textus: Római levél 12,1-2
„Kérlek azért titeket, testvéreim, az Isten irgalmasságára, hogy okos istentiszteletként szánjátok oda magatokat élő, szent, Istennek tetsző áldozatul és ne igazodjatok e világhoz, hanem változzatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhessétek, mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.”

Kedves Testvéreim, Kedves Közgyűlési Tagok és Résztvevők!

Lelki és hitbeli ügyekben elég nehéz szavazással dönteni. A kereszténységben például a szentháromságtan egy zsinati szavazás eredménye – újabban ezt hallottam én is a Sulitöri podcastban, amint fiam épp érettségire készül. „Athanasius, Arius, mi vagyunk a másik oldalon – húzta ki magát a fiatalember –, mi vagyunk a rendes unitArianusok!”

De kik is vagyunk mi, unitáriusok? A káténk azt tanítja az 55. kérdésben: Mi a hivatásunk? A mi hivatásunk az, hogy Istentől kapott lelki tehetségeinkkel munkáljuk Isten országa megvalósulását a földi életben.

Másképp fogalmazva: térjünk vissza a tiszta jézusi kereszténységhez, a jézusi lelkülethez, ez legyen a viszonyítási alapunk. A részvétel az evangélium ügyében azt is jelenti, hogy az ügyvitel minősége fontos, mivel megmutatja, mi lakozik a szívünkben. A mai közgyűlésünk alkalmából ügyviteli és részletekbe menő módon döntünk a kérdésekben.

Megrendült erkölcsiségű és szinte mindent megengedő világunkban hatalmas nyomás nehezedik ránk. Gyakran találkozom a lekicsinyléssel: ugyan már, vallásos, unitárius, a kisebbségek kisebbsége, még a zsinatokon is veszítettek. Ebben a külső közhangulatban nemes feladat és óriási munka hárul ránk ma és a jövőben egy élhető világ kialakításában, az Istenországa megvalósításában.

Bevezető gyanánt ebben az áhítatban segítségért fordulok Pál apostolhoz, aki megmutatja, megfogalmazza milyen az okos istentisztelet. Számunkra milyen az unitárius minta, a belső, lényegi élet. Isten irgalmasságára kér bennünket az apostol, nem az érdemeinkre, a küzdelmeinkre, a szándékainkra való tekintettel, hanem Isten irgalmasságára, hogy ne igazodjunk a világhoz.

Nézzük ezt meg közelebbről. A *sziszkhématizó* egy újszövetségi görög ige, mely azt jelenti, hogy idomulni, alkalmazkodni egy külső mintához. Ez a kifejezés egy külső, felületes formára vagy mintára történő ráilleszkedést ír le, nem pedig egy belső, gyökeres változást. Jelentésárnyalatban ez a *szün* – ’együtt’ és a *szkhéma*

– 'külső alak, forma' szavak összetételéből származik. Azt a folyamatot jelöli, amikor valaki átveszi a környezete értékrendjét, viselkedési mintáit vagy elvárásait, de nem lesz azonos vele. Leginkább az a kép jut eszembe szemléltetésként, mint amikor a fokhagymacikket beleteszik egy mandaringerezd helyébe, a formába illeszkedik, de teljesen más íze van.

A felszíni, külső idomulás sziszkhématizó kifejezésével szemben a belső, lényegi átváltozás, a transzformáció, vagyis a *metamorfózó* ige. Minden valódi átalakulás a szívben történik, innen indul ki minden élet.

„Tegyük a kezünket a szívünkre, mondjuk meg őszintén..." De miért is tegyük éppen a szívünkre a kezünket? Ez a mozdulat az Isten előtt állás félelmetes pillanatát jelöli, amikor nem lehet hazudni, az igazság egyik felét nem lehet eltagadni a másikra hivatkozva, amikor az igazat és csakis a teljes igazságot szabad mondani. A sportolók a mérkőzés előtt, amíg szól a himnusz, kezüket a szívükre téve valójában azért imádkoznak, hogy képesek legyenek minden erejükkel küzdeni.

Ma ezen gyűlés alkalmával szívre tett kézzel, ebben a döntéshozó testületben dolgozunk. A lelki tehetséget, bölcsességet, munkabírást ennek szolgálatába állítjuk unitárius egyházunkban.

Ezzel el is érkeztünk a textusunk azon kijelentéséhez, hogy szánjátok oda magatokat élő, szent, Istennek tetsző áldozatul és ne igazodjatok a világhoz...

Most gyakorolhatjuk, hogy a „magunk igaza" csak része a valódi igazságnak, a teljes igazság egyedül Istené. A vitázók, akik mi vagyunk, Előtte boruljunk le, s aztán a másik embert már nem legázolni, hanem testvérként megérteni és még szeretni is akarjuk!

Itt rejlik az átváltozás kulcsa, amit Pál feltár előttünk textusunk harmadik részében: „változzatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhessétek, mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes."

Lelki életünkben gyakran kifizetjük egymást a felszínen levő szereppel: tanár, orvos, jogász, művész, hivatalnok, férj, feleség, apa, anya, gyerek. Egyháziasan: egyháztag, presbiter, gondnok, lelkész, püspök stb. Ám ha kicsit mélyebben a felszín mögé tekintünk tapasztaljuk, hogy nem ismerjük, ami ott van, de mégis tudván tudjuk, hogy szívünk mélyén ott van Isten. Feléje közelítünk szívre tett kezünkkel, az Ő akaratát fürkésszük életünkben és az Írásban.

Hamvas Béla írja *A száz könyv* munkájában, amelyben a 45. az Újtestamentum: „*Tulajdonképpen fölösleges volt a száz legjobb könyv közé felvenni, mert amit ez a könyv mond, az minden ember szívében szent jel. Ha ez valakiben nincs meg, azon a többi kilencvenkilenc könyv sem segít.*"

Mai döntéseink előtt mi szánjuk magunkat az élő áldozatul, mikor megítéljük, érzékeljük, eljut a tudatunkig Isten akarata. A rengeteg munka, a sok fejtörés, a törődés bizony hatástalan és munkánk sem hatékony, ha csak a felszínes érdekeket nézzük. Ma az a feladatunk, a dolgunk, hogy az evangélium ügyében, annak szolgálatában járjunk el.

Befejezésül Johannes Scheffler német költő (Boroszló, 1624–1677) művésznevén Angelus Silesius versének részletét idézem.

A szív, ahol Isten lakozik

A szív hol Isten lakozik, mely templom
szebb nála?
Az ég Urának az lesz itt világba-járó
sátra.

Mily távolságra onnan ég?
Nem nagyon nagy barátom!
Egyetlen szívbe tett lépés a célhoz
juttat, átvon...

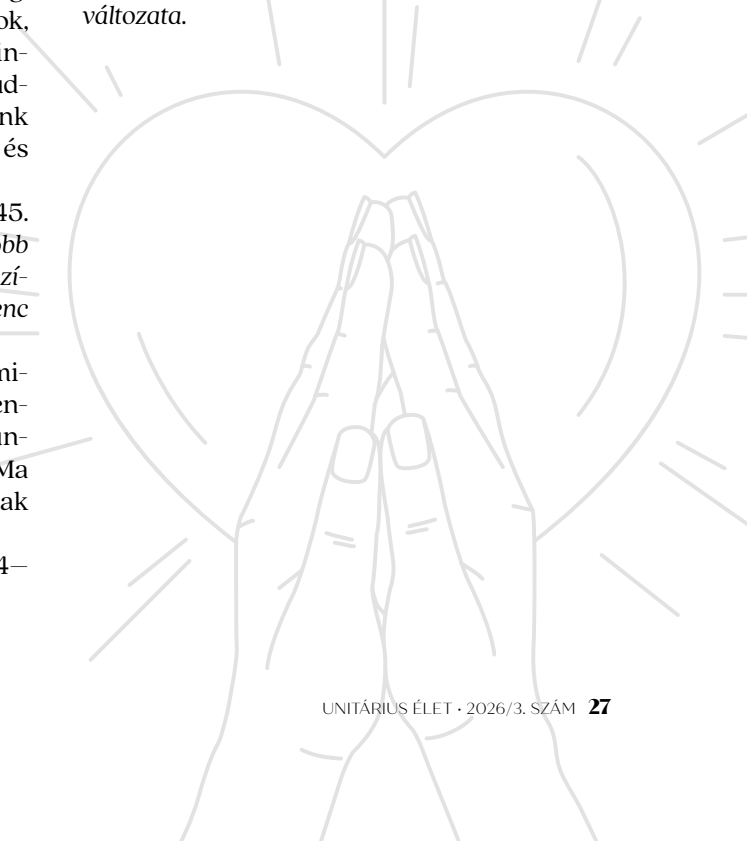
S bár százszor megszülethetett ott
Krisztus Betlehembe,
ha benned meg nem született, el vagy
örökre veszve...

Kereszt a magas Golgotán,
meg sosem menti lelked...
Kereszt, szívedbe fúródván, égig csak
az emelhet.

Megállj, hova futsz? Nem tudod: belül
az Isten-ország!
Őt másfelé ha kutatod, meg sose
látod arcát.

Ma szívre tett kézzel, tiszta fejjel és Isten iránti lelkesültséggel törekedünk, hogy megítélhessük, *„mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes."*
Az Ő gondviselő áldását kérjük
Egyházunkra munkánkra, életünkre.
Ámen

A 2026. május 25-én tartott Egyházkerületi Közgyűlésen elhangzott prédikáció szerkesztett változata.

Püspöki helynöki jelentés

a 2025. május 14. – 2026. május 25. időszakról a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete Közgyűlése számára. Helyszín: Szervét Mihály Egyházi Kulturális Központ. Időpont: 2026. május 30.

Jézus ezt is mondta: Úgy van az Isten országa, mint amikor az ember magot vet a földbe, azután alszik és felkel, éjjel és nappal: a mag sarjad és nő, az ember pedig nem tudja, hogyan. Magától terem a föld, először zöld sarjat, azután kalászt, azután érett magot a kalászban. Amikor pedig a termés engedi, azonnal nekiereszti a sarlót, mert elérkezett az aratás ideje. (Mk 4,26–29)

Nagytiszteletű Közgyűlés! Kedves Testvéreim!

Az elmúlt évben több egyházi-lelkészi fórumon is részletesen elemeztük egyetemes egyházunk helyzetét, taglétszámának alakulását, közösségeink jelenét és jövőjét. Érthető aggodalommal figyeljük az elmúlt évtizedek jelenben is érezhető változásait, és helyesen tesszük, hogy próbáljuk megérteni, értékelni és a jövőre nézve tanulságokká formálni mindazt, ami mögöttünk van.

Természetes és érthető az aggodalom egyházunk és kereszténységünk iránt. Idősebb híveink felgyorsult világunkban nehezen találják helyüket, fiataljaink régi egyházi szokásainkat szeretnék jobban megérteni és a jelenben is hitelesen megélni, aktív egyháztagjaink pedig saját idejükből, erejükből, megsokasodott terheik mellett próbálnak mindent beleadni, hogy közösségeink tudjanak megmaradni minden stagnálás, fogyás és nehézség ellenére.

A szentírási idézet Isten láthatatlan, de valóságos gondviseléséről beszél. Ő határozza meg, ő irányítja, ő adja a növekedést. Az ember veti a magot, végzi a maga munkáját, de a növekedés titka nem az ő kezében van. Ha visszatekintünk egyházunk történelmére, látjuk, hogy Dávid Ferenc halála után egyházunk szinte háromszáz évig tartó nagyon nehéz korszakot élt át: elvesztettük templomainkat, újakat nem építhettünk, híveink szétszéledtek, közösségeink próbára tétettek. Isten gondviselése mégis megtartott bennünket. Isten gondoskodott rólunk, velünk és általunk akkor is, amikor emberi szemmel alig látszott a megmaradás útja.

Amikor Isten országáról, az ő uralmáról beszélünk, több mindent szedünk egy csokorba. Ott van saját lelki életünk: válságaink és örömeink, hibáink és áldásaink, saját történetünk Istennel. Ott van Isten munkája kapcsolatainkban, családjainkban, környezetünkben. Ott vannak gyülekezeteink dolgai, csodái, küzdelmei és kudarcai. És ott van saját egyházunk, valamint az egész világot átfogó Isten népének élete. Mindez Isten kezében van. Nem is adja ki a kezéből, még nekünk sem, akiket maga mellé hív a szolgálatban. De éppen ez a meghívás jelenti azt, hogy nekünk is vannak feladataink. A példázatban ezt olvassuk: „amikor az ember magot vet a földbe". Ez a mi munkánk: a magvetés. Isten jóságát és Jézus tanítását hirdetni, a jó hírt továbbadni, hiteles és hűséges tanúivá lenni az élő Istennek – mind szóban, mind cselekedetben. Nem mi hozzuk létre Isten országát, de szolgái, munkatársai, eszközei lehetünk annak a növekedésnek, amelyet végső soron Ő ad.

Ehhez megfelelő szerszámok, figyelem és energia szükséges. A szerszám pedig elsősorban maga az ember: a keresztény ember, akinek életén látszik, amit Isten benne és rajta véghezvisz. Akin láthatóvá válik a megújult élet, akinek szava, viselkedése, döntései és kapcsolatai hitelesen mutatnak Istenre. A megújult életstílus, a kézzelfogható szeretet, a határozott út, az igazsághoz való ragaszkodás, a megbocsátásra való képesség, az egyenesség, a szenvedőhöz való lehajlás mind-mind olyan magvetés, amely által Isten üzenete jelen van közöttünk. Mielőtt szóval hirdetjük az evangéliumot, életünk cselekedeteinek kell prédikálnia Istenről. Életünk példájával kell felmutatnunk a megélt evangéliumi tanítást.

Ugyanakkor figyelemre is szükség van. Meg kell látnunk, hol nyit lehetőséget Isten, hol van a helyünk, milyen eszközöket bízott ránk, és mire hív bennünket az adott időben. A megfelelő pillanatban, ha ránk kérdeznek, el kell mondanunk, ki a mi Istenünk, és mit végzett el velünk és bennünk. Ez a dolgunk: hűségesen vetni a magot, akkor is, ha a növekedés módját nem mindig értjük, és akkor is, ha annak gyümölcsét nem mindig látjuk azonnal.

A jézusi evangélium üzenetében az aratás örömhírként jelenik meg. A munka, a hűség és a feltétlen bizalom eredménye Isten idejében kézzelfoghatóvá válik. Nem a mi türelmetlenségünk, nem a mi félelmünk, nem a mi számításaink határozzák meg az aratás idejét, hanem Isten gondviselő akarata. De amikor elérkezik az idő, akkor az ember is részese lesz az örömnek: annak, hogy amit Isten elkezdett, azt növekedésre és beteljesedésre is vezeti.

Adott tehát a feladat: hűséggel és igazán hirdetni az evangéliumot, élettel és szóval; várni és befogadni azokat, akiket Isten megszólít; építeni közösségeinket, gondozni kapcsolatainkat, erősíteni gyülekezeteinket, és közben bízni abban, hogy Isten országa növekszik. Mi is részei vagyunk ennek a csodának, még akkor is, ha nem tudunk mindent követni, mérni vagy megmagyarázni. Isten hatalmas, és nagy dolgokra képes – nélkülünk is. De szeretete azt is jelenti, hogy ezek a nagy dolgok bennünk, velünk és közöttünk is történhetnek.

Ebben a bizalomban és felelősségben tekintünk vissza az elmúlt év egyházi munkájára. Hálával köszönjük meg minden egy-

házi vezetőnek, a gyülekezetekben tevékenykedő lelkészeknek, presbitereknek, gondnokoknak, munkatársaknak és gyülekezeti tagoknak mindazt a szolgálatot, áldozatot, imádságot, időt és erőt, amelyet közösségeinkért és egyházunkért az elmúlt évben elvégeztek. Köszönjük a hűséges magvetést, a csendes és látható munkát, a kitartást és a reménységet. Hisszük, hogy Isten vezérli egyházunk életét, és hisszük, hogy a ránk bízott feladatban való hűségünk által Ő ma is növekedést ad.

1. Az Egyházkerület képviselete a Magyar Unitárius Egyházban

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének püspöki helynökeként tagja vagyok a Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa elnökségének, az Egyházi Képviselő Tanácsnak és a Főtanácsnak. Hivatalomnál fogva rendszeresen részt veszek a Püspöki Szék ülésein, a jelzett időszakban több alkalommal részt vettem és egyházkerületünket képviseltem az Egyházi Képviselő Tanács elnökségének ülésein, az Egyházi Képviselő Tanács ülésein, a Homoródalmáson tartott Zsinati és Főtanácsi üléseken és a jogszabály-módosításokat előkészítő bizottság ülésein, valamint az egyház jövőbeni stratégiáját kialakító munkacsoport ülésein.

2. Részvétel az egyházkerületi szintű hatóságok munkájában

Az Egyházkerület elnöksége az említett időszakban 8 alkalommal ülésezett, főként operatív ügyekben hozott döntéseket. A fontosabb napirendi pontok a következők voltak:

- Az egyházkerületi vizsgálószék tervezett időpontjai.
- Bérleti szerződések.
- Tiszteletbeli gondnoki címek.
- Nyári gyermektáborok.
- Az Unitárius Alapítvány megüresedett helyére új tagválasztás.
- A 2025. május 31-én tartandó Egyházkerületi Közgyűlés tárgysorozati pontjai.
- Intézkedések dr. Kiss Balázs elhunyta miatti megüresedett testületi helyek ügyében.
- A Duna-Tisza Menti Unitárius Egyesület (DTMUE) ellen folytatott per sikeres eredménye.
- A 2025. évi költségvetés tervezete.
- Szabó Csengele lelkésznő várható helyettesítésének kérdésköre.
- Az országos unitárius tanévzáró ünnepség szervezésének és megvalósulásának kiértékelése.
- A füzesgyarmati parókiavásárlás fejleményei.
- Dr. Czire Szabolcs lelkész beadványa az Angularis Központ alapítói jogainak átvétele tárgyában.
- Az Egyházkerület által meghirdetett és meghiúsult gyerektábor körülményeinek kiértékelése.
- A 2025. évi költségvetés tervezete.
- Iskolai hitoktatás kérdésköre a 2025—2026 tanévben.
- A Debreceni Egyházközség ingatlanjainak bérlőivel kapcsolatos intézkedések megtétele.
- A 2026. év eseménynaptára.
- A Budapesti Unitárius Egyházközség kérése orgonavásárlás támogatására.
- Gyűjtés meghirdetése a pestszentlőrinci parókia építésének támogatására.
- A Hódmezővásárhelyi Unitárius Egyházközség templomát és a parókia épületét ért viharkár rendezése.
- Lelkészi és egyházi dolgozók év végi bérkiegészítése.
- A Debreceni Unitárius Egyházközség használatában lévő telken található három lakás bérlőivel kapcsolatos intézkedések.
- A Debreceni Unitárius Egyházközség adminisztratív átadás-átvételi folyamata és az ezzel kapcsolatos intézkedések.
- Tájékoztató a magyarkúti kultúrcsűr megvalósításának aktuális helyzetéről.
- Tájékoztató a Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség parókiaépítésével és a gyűjtéssel kapcsolatos fejleményekről.
- Tájékoztató a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség parókiájának állapotáról.
- A Hőgyes Endre utcai ingatlanban található egyházi tulajdonú lakás aktuális helyzetéről szóló beszámoló.
- Az EGYH-KCP-18-P-0182. számú pályázati támogatás elszámolása.
- A 2026. évi bérfejlesztések aktuális kérdései.
- A Nagy Ignác utcai templomos ingatlan költségeinek 2026. évi revíziója.
- Az Otthontámogatásról szóló 361/2025. (XI.25.) kormányrendelet egyházkerületi vonatkozásai.
- Pap László lelkész nyugalomba vonulása és a közügyigazgatói tisztségéről való lemondása.
- Szabó Csengele lelkész gyermeknevelési szabadságról való visszatérése 2026. február 1-től.
- A 2025. évi zárszámadásának megbeszélése.
- Jelölés a Szervét Mihály-díjra.
- Az Unitárius Élet folyóirat új szerkesztőbizottsága.
- Ingatlanfejlesztésekkel kapcsolatos kérdések.
- Nyári OUT gyermektábor — költségvetés és szervezési keretek.
- Rádiós istentiszteletek időpontjai.
- Vizsgálószékek időpontjainak rögzítése.
- Az egyházkerület 2026. évi költségvetésének megtárgyalása és elfogadása.
- A Szervét Mihály Egyházi Kulturális Központ belső jogi személyiséggé nyilvánításának kezdeményezése.
- Az egyházkerületi Közgyűlés napirendi pontjainak meghatározása.
- A 2026. június 20-ai Tanévzáró Istentisztelet és családi nap megszervezése a Szentendrei Skanzenben.

Az Egyházkerületi Képviselő Tanács az adott időszakban 4 alkalommal ülésezett. Főbb napirendi pontok a következők voltak:

- Tájékoztatás dr. Kiss Balázs elhalálozása miatti megüresedett testületi tagságok betöltésének helyzetéről.
- Az Egyházkerület 2025. évi költségvetése.
- Tájékoztató a magyarkúti kultúrcsűr projekt megvalósításának aktuális helyzetéről.
- Tájékoztató a Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség parókiaépítésével kapcsolatos fejleményeiről.
- Tájékoztató a füzesgyarmati unitárius parókia ingatlanvételéről.
- Beszámoló az iskolai hitoktatás aktuális helyzetéről.
- Felterjesztések magyar állami kitüntetésre.
- Az egyházkerület 2025. évi zárszámadásának elfogadása.
- Az egyházkerület 2026. évi költségvetésének tervezéséhez és elkészítéséhez szükséges döntések meghozatala külön tekintettel az egyházi ingatlanokra vonatkozó fejlesztésekre.
- Tájékoztatás a pestszentlőrinci parókia építésére elnyert állami támogatásról.
- A Budapesti Unitárius Egyházközség templomi orgonavásárlásának támogatása.

- A Bartók Béla Unitárius Egyházközség négy templomi ablakának cseréje.
- A pécsi társasházi lakás (korábban parókia) felújítása bérbeadással való hasznosítás céljából.
- A hódmezővásárhelyi parókia 2026. évre tervezett felújítási és javítási munkálatai (külső nyílászárók cseréje, illetve a viharkárban megrongálódott tűzfal javítása).
- A magyarkúti kultúrcsűr berendezése gyermektábori hasznosítás céljából (konyhabútor, ágyak stb.).
- Tájékoztatás a munkatársak 2026. évi bérfejlesztéséről.
- A debreceni parókia felújításának kérdésköre.
- Tájékoztatás az Unitárius Élet 2026. évi szerkesztési feladatairól.
- Tájékoztatás az iskolai hitoktatás aktuális helyzetéről.
- Javaslattétel a 2026. évi Szervét Mihály-díjra vonatkozóan.
- Az egyház 2026. évi költségvetésének megtárgyalása és elfogadása.
- A Szervét Mihály Egyházi Kulturális Központ belső jogi személyiségének létrehozása.

Az Egyházkerületi Közgyűlés az adott időszakban egy ülést tartott, a főbb tárgysorozati pontok a következők voltak:

- Helynöki, főgondnoki, közügyigazgatói, jegyzői, felügyelőgondnoki, egyháztársadalmi szervezetek jelentései.
- Tájékoztató az oktatási és szociális intézmények 2024 őszén tervezett átvételének végső fejleményéről.
- Tájékoztató a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete gazdálkodásának az EKKT által elfogadott 2024. évi zárszámadásáról.
- Tájékoztató a Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség lelkészi szolgálati lakás építésének aktuális helyzetéről.
- Tájékoztató a magyarkúti úgynevezett kultúrcsűr megvalósításának aktuális helyzetéről.
- Az Észak-dunántúli Szórványegyházközség kérése az úgynevezett belső egyházi jogi személyiség engedélyezésére vonatkozóan.
- Szavazás a 2025. évi Szervét Mihály-díj odaítéléséről.
- Felterjesztési javaslat elfogadása a János Zsigmond-díjra vonatkozóan.
- Döntés Sepsi-Kovács Éva tiszteletbeli gondnoki címre vonatkozó felterjesztésről.
- Választások a dr. Kiss Balázs testvérünk halála miatt megüresedett testületi tagsági helyek betöltése céljából.

3. Az egyházkerület által szervezett rendezvények, jelentősebb programok rövid összefoglalása

- 2025. szeptember 20-án a Szentendrei Skanzen unitárius templomában ünnepi istentisztelet tartottunk a Nyitott Templomok hétvégéje alkalmával. A szószéki szolgálatot Krizbai Béla pestszentlőrinci lelkész, a kántori szolgálatot Tarnai Nóra énekvezér végezte.
- 2025. október 21-én házigazdái voltunk a Keresztény Zsidó Tanács éves konferenciájának. A konferenciát a Szervét Mihály Kulturális Központban tartottuk, központi témája a Nostra aetate zsinati dokumentum kiadásának 60. évfordulója volt. A konferencia biblikus mottója: „hogy hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét" Iz/Ézs 61,2a.
  A püspöki helynök biblikus bevezetője nyitotta meg a konferenciát, majd dr. Székely János megyéspüspök, a Keresztény-Zsidó Tanács elnöke mondta el köszöntőjét. A konferencia moderátora dr. Szent-Iványi Ilona lelkész volt, aki egyúttal a Keresztény-Zsidó Tanács egyik alelnöke.
  Szabó Lilla Nóra unitárius csellóművész előadásában Johann Sebastian Bach első csellószvitjének prelúdium tételét hallgatta a konferencia népes közönsége.
  A konferencia szervezőinek rangos, kiváló előadókat sikerült meghívni, akik színvonalas előadásokban méltatták a Nostra aethate II. Vatikáni zsinat nyilatkozatának jelentőségét és hatását, valamint – a jubileumi év tematikájához kötődve – szóltak az irgalmasságról, a reményről és a názáreti Jézus radikális asztalközösségi gyakorlatáról.
  Az előadók sorában találjuk Hortobágyi T. Cirill pannonhalmi főapátot, Radnóti Zoltán rabbit, dr. Fabiny Tamás evangélikus püspököt, dr. Czire Szabolcs lelkészt, teológiai tanárt, dr. Szőke Pétert, aki a Sant Egidio-közösség budapesti vezetője, és Szuhánszky Gábor metodista lelkészt.
  A sikeres rendezvény végén Elekes Botond főgondnok zárszóban köszönte meg az előadásokat és a szervezők munkáját.
- 2025. november 11-én a Magyar Unitárius Egyház és a Kisebbségekért – Pro Minoritate Alapítvány Kriza János-emlékkonferenciát szervezett. A budapesti rendezvénynek az Országház impozáns épülete adott otthont, melynek delegációs termében egész napos előadássorozattal emlékeztünk meg a 150 éve elhunyt néprajzkutatóról, teológusról, egyházunk egykori püspökéről.
- 2025. november 12-én délután egyházkerületünk Szervét Mihály Egyházi Kulturális Központja kettős ünnepnek adott otthont. Az ünnepség délután 17 órakor a Szervét Mihály-díj átadásával kezdődött, melyet az egyházkerület az Unitárius Egyház szolgálatában végzett, kimagasló, példamutató tevékenység elismeréseként adományoz. 2025-ben a díjat egyházkerületünk közgyűlése dr. Rezi Elek nyugalmazott teológia professzornak, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet egykori rektorának ítélte oda. A professzor urat Elekes Botond, egyházkerületünk főgondnoka méltatta, a díjat Kriza János püspöki helynök adta át. A díjátadó Rezi Elek köszönő szavaival zárult. A délután dr. Koppándi Botond Péter egyetemi docens *A szó ereje* című, homiletika tárgyú könyvének bemutatójával folytatódott. A könyvet dr. Fekete Károly, a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke, a szerző egykori doktori témavezető tanára mutatta be, majd Koppándi Botond mesélt a kiadvány születéséről, melyet jó hangulatú beszélgetés követett. A rendezvény végén lehetőség volt a kötet megvásárlására, melyet természetesen a szerző dedikált az érdeklődők számára.
- 2025. november 27-én került sor *Az Egy Isten tiszteletére* című kötet budapesti bemutatójára a Szervét Mihály Egyházi Kulturális Központban. A rendezvény keretében Kriza János püspöki helynök, majd Kovács István, az unitárius egyház püspöke köszöntötte a résztvevőket. A szöveg és képanyag szerkesztőket sokszorosan próbára tevő album létrejöttének körülményeiről dr. Bálint Róbert, a kötetet főszerkesztője, dr. Furu Árpád és Elekes Botond szerkesztők beszéltek. Az unitárius „családi" album az egyház történetét – szellemi és épített örökségét – és jelenlegi állapotát tükrözve mutatja be egyházközségeink templomát és gyülekezetét. A teltházas rendezvény jó hangulatú baráti beszélgetéseknek teret adó szeretetvendégséggel zárult. Lehetőség nyílt a jelenlevő szerkesztők által dedikált kötet megvásárlására.
- 2026. március 29-én, virágvasárnap ökumenikus istentiszteletre és barkaáldásra került sor a szentendrei Skanzen unitárius templomában, a szolgálatot Krizbai Béla lelkész és P. Bécser Péter Róbert OFM végezték. Énekvezérként közreműködtek: Tarnai Nóra zongoraművész, Pálmai Árpád egyházzenész-karnagy, valamint Tarnai Dávid operaénekes.

Az adott időszakban egyházkerületünk kiadásában két könyv jelent meg:

- Dr. Koppándi Botond *A szó ereje* című kötete, melyben a szerző a homiletika, azaz a prédikálás elméletét és gyakorlatát mutatja be. A könyv célja, hogy segítséget nyújtson a lelkészi szolgálatra készülőknek és a gyakorló lelkészeknek a prédikálás gyakorlásában, tudatosítva, hogy a homiletika elméletének és technikáinak megismerése elengedhetetlen a lelkésszé válás folyamatában.
- D. Szász János *„A Polgárdi-eset", Adattár a Polgárdi Unitárius Egyházközség megalapításának történetéhez* című kötete, amely a Polgárdi Unitárius Egyházközség történetét dolgozza fel a megjelent sajtócikkek, híradások és dokumentumok tükrében.

4. Egyházközségi vonatkozások

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületében jelenleg 9 okleveles lelkész szolgál 7 egyházközségben és 4 szórványegyházközségben. Jelenleg 4 egyházközségünkben nincs állandó lelkész, a Duna-Tiszaközi Szórványegyházközségben Szabó Csengele lelkész, Debrecenben és Füzesgyarmaton Kriza János lelkész végzi a beszolgálói feladatokat.

2025. december 31-én Pap László lelkész több mint 41 év lelkészi szolgálat után nyugalomba vonult. 1984-ben kezdte lelkészi szolgálatát Bözödkőrispatakon, ezt követően Bágyonban és Nagyváradon szolgált. 2008-tól nyugalomba vonulásáig Debrecenben végezte szolgálatát. Szolgálatát megköszönve kívánunk neki jó egészséget és erőt nyugdíjas éveihez.

Szabó Csengele hódmezővásárhelyi lelkésznő 2025. június 1. – 2026. január 31. között gyermeknevelési szabadságon volt, az egyházközségben végzett szolgálatokat helyettesítéssel sikerült megoldanunk. Bakó-Nagy Zsuzsanna az Észak-Dunántúli Szórványegyházközség lelkésze 2026. április 30-tól jelenleg is gyermeknevelési szabadságon van, helyettesítését az egyházkerület lelkészeinek összefogásával sikerült megoldanunk. Isten áldása legyen a lelkészi családokba érkezett újszülöttek életén! Ez úton is köszönöm lelkésztársaimnak a beszolgálói munkában nyújtott segítséget, hogy szívvel-lélekkel vállalták az utazás fáradalmait és a szolgálatok elvégzését.

Köszönöm lelkésztársaimnak az elkészített és beküldött lelkészi jelentéseket. A beérkezett lelkészi jelentések alapján az egyházkerületben összesen kb. 3800 lelket tartunk nyilván, ez egybeesik a tavalyi adatokkal. Az egyházfenntartást fizető egyháztagok száma 1072.

2025-ben az egyházkerületben összesen 429 (2024-ben 435) istentiszteletet végeztünk, illetve 40 (2024-ben 39) keresztelési, 10 (2024-ben 11) esküvői, 34 (2024-ben 35) temetési szertartásra került sor, összesen 36-an (2024-ben 33) konfirmáltak. Örvendetes, hogy míg 2024-ben konfirmáció csak a három budapesti egyházközségünkben volt, 2025-ben nyolc egyházközségben volt konfirmálás.

Az egyházkerületünkhöz tartozó egyházközségek életét áttekintve örömmel és hálával állapíthatjuk meg, hogy gyülekezeteinkben áldozatos, kitartó és felelősségteljes munka folyik. A lelkészi jelentések tanúsága szerint minden közösség a maga lehetőségeihez mérten, sok esetben pedig erejét meghaladó módon igyekszik eleget tenni hivatásának és küldetésének. Egyházközségeink nem csupán fenntartani kívánják a rájuk bízott örökséget, hanem élő, cselekvő, egymásért felelősséget vállaló közösségekként keresik a szolgálat és a megújulás útjait.

A gyülekezeti élet középpontjában továbbra is az istentiszteleti alkalmak, az ünnepek és az egyházi ünnepélyek méltó megtartása áll. Ezek az alkalmak nemcsak hitünk megélésének és megerősítésének fontos eseményei, hanem közösségeink összetartozásának is látható jelei. A rendszeres istentiszteletek, az ünnepi alkalmak, a megemlékezések és a különböző gyülekezeti rendezvények lehetőséget teremtenek arra, hogy híveink lélekben megerősödjenek, egymás felé forduljanak, és újra meg újra megtapasztalják az egyház megtartó erejét.

Különösen nagy jelentőséggel bír a lelki élet ápolása és elmélyítése. Lelkészeink hűséggel végzik szolgálatukat, gondot fordítva arra, hogy az istentiszteleti szolgálat, az imádság, a hívekkel folytatott személyes beszélgetések és a közösségi alkalmak által a gyülekezeti tagok lelki támaszt és útmutatást kapjanak. Ma, amikor sokakat magány, bizonytalanság, betegségek, családi nehézségek vagy megélhetési gondok terhelnek, különösen fontossá válik az egyház lelkigondozó szolgálata. Híveink felkeresése, a betegek és idősek látogatása, a gyászolók vigasztalása, a rászorulók támogatása mind olyan szolgálati területek, ahol a hitközösségek szeretetteljes odafordulása megmutatkozik.

Gyülekezeteink nagy figyelmet fordítanak a közösségi élet gazdagítására is. A különböző találkozók, szeretetvendégségek, előadások, közösségi rendezvények és ünnepi alkalmak erősítik az összetartozás érzését, és lehetőséget teremtenek arra, hogy a hívek az istentiszteletek mellett a mindennapi élet örömeiben és gondjaiban is egymás társai legyenek. Ezek az események hozzájárulnak ahhoz, hogy az egyházközség ne csak intézményként, hanem valódi lelki otthonként legyen jelen tagjai életében.

Fontos szolgálati terület a kulturális élet, a hagyományok megtartása és gazdagítása is. Egyházközségeink számos helyen vállalnak szerepet hagyományaink megőrzésében, ünnepeink méltó megélésében, kulturális rendezvények, előadások, műsorok és találkozók szervezésében. Mindez nemcsak a közösségeink múltjához és örökségéhez való hűséget fejezi ki, hanem hozzájárul ahhoz is, hogy a templom és a gyülekezeti tér a helyi közösségi és kulturális élet fontos színtere maradjon. A hit, a hagyomány és a művelődés ilyen módon egymást erősítve szolgálják közösségeink megmaradását és fejlődését.

Kiemelt figyelmet érdemel az ifjúság bevonása és megtartása. Egyházközségeink jövője szempontjából meghatározó, hogy a gyermekek és fiatalok megtalálják helyüket a gyülekezetben, megismerjék hitbeli és közösségi örökségünket, és személyes élményként tapasztalhassák meg az egyházhoz tartozás örömét. A hitoktatás, a gyermek és ifjúsági alkalmak, a közösségi programok, táborok, ünnepi műsorok és találkozók mind azt a célt szolgálják, hogy a fiatal nemzedék ne csupán szemlélője, hanem aktív résztvevője legyen az egyházi életnek. Lelkészeink, hitoktatóink, gondnokaink, keblitanácsosaink és a gyülekezetek elkötelezett tagjai ezen a téren is nagy felelősséggel és szeretettel végzik szolgálatukat.

A hívek megszólítása és megkeresése szintén hangsúlyos feladat. Közösségeink számára fontos, hogy azokat is elérjük, akik különböző okok miatt ritkábban kapcsolódnak be a gyülekezeti életbe, akik eltávolodtak az egyháztól, vagy akiknek különösen nagy szükségük volna lelki és emberi támogatásra. A személyes kapcsolatfelvétel, a családlátogatások, a közösségi alkalmakra való meghívás, valamint a szeretetteljes odafordulás mind hozzájárulhat ahhoz, hogy híveink újra otthonra találjanak gyülekezetükben.

Az egyházközségek szervezeti és ügyviteli élete – kisebb hibáktól eltekintve – ugyancsak rendezett keretek között folyik. A presbiteri ülések, közgyűlések és az esedékes választások megtartása – egy kivétellel – azt jelzi, hogy közösségeink elöljárói felelősen végzik feladataikat. A lelkészek, gondnokok, keblitanácsosok és gyülekezeti tagok együttműködése biztosítja, hogy az egyházközségek ne csak lelki, hanem szervezeti értelemben is megerősödve folytathassák szolgálatukat.

Mindezek mellett fontosnak tartom kiemelni a Budapesti Unitárius Egyházközség figyelemreméltó és újszerű programjait, melyek mára rendszeres programokká váltak legnagyobb egyházközsé-

günkben. Az Érték+Őrző Tudósklub, az Utazz velem sorozat, valamint a kiállítások mellett külön figyelmet érdemel a Lectio Divina – meghívás a szent olvasás élményébe elnevezésű kezdeményezés, amely újszerű felfedezését kínálja a Szentírás olvasásának, olyan módon, hogy a Biblia szövegét Isten és ember közötti élő találkozásként „kínálja" fel. A felgyorsult világban *„a szent olvasás alkalma nem múltidézés, hanem ellenmozdulat: lelassulás, csend, jelenlét"*, és így a *„Biblia olvasása életet formáló gyakorlattá, cselekvésre és szeretetre ösztönző találkozássá"* válik. Ugyancsak kiemelkedő az egyházközségben működő kórus munkája, hiszen a fellépésekkel nemcsak az egyházközség közösségét örvendezteti meg, hanem más egyházközségeink vallási életét is gazdagítják a vendégszereplések által.

Szintén kiemelendőnek tartom a Pestszentlőrinci Egyházközség, a Bartók Béla Unitárius Egyházközség, valamint a Gondviselés Segélyszervezet által megrendezett Farsangi Bált, a budapesti egyházközségek aktív részvételét az Ars Sacra programsorozatban, a Dél-dunántúli Szórványegyházközség által elindított vasárnapi iskolai programot, az Észak-dunántúli Egyházközségben újra bevezetett soproni istentiszteleteket, a kocsordi egyházközséghez tartozó leányegyházközségben és szórványban bevezetett rendszeres külön istentiszteleti alkalmakat, a füzesgyarmati nyári gyermektábort stb.

A felsoroltak alapján hálával összegzem, hogy egyházkerületünk gyülekezeteiben élő hit, szolgáló szeretet és közösségépítő akarat munkálkodik. Bár az egyházközségek sok esetben nehézségekkel, fogyatkozó létszámmal, anyagi gondokkal, vagy a megváltozott társadalmi körülmények kihívásaival szembesülnek, mégis kitartóan végzik szolgálatukat. Áldozatos munkájuk arról tanúskodik, hogy közösségeinkben jelen van a reménység, a felelősségvállalás és az a törekvés, hogy egyházunk a jövőben is lelki otthona, megtartó ereje és szolgáló közössége legyen híveinknek.

A jelzett időszakban hat egyházközségben tartottunk egyházkerületi vizsgálószéket: a Bartók Béla Egyházközségben, a Hódmezővásárhelyi Egyházközségben, a Budapesti Egyházközségben, a Kocsordi Egyházközségben, a Dél-dunántúli Egyházközségben, valamint az Észak-dunántúli Egyházközségben. A vizsgálószékek rendjén az egyházközségek vezetőségével közösen átnéztük az egyházközségi adminisztrációt és megbeszélést folytattunk az egyházközségek terveiről és feladatairól.

Egyházkerületünkben 2024-ben két nagy beruházást indítottunk útjára. Ekkor kezdődött el Magyarkúton a kultúrcsűr építése, az építési munkálatok az idei évben fejeződtek be. Jelenleg a használatbavételi engedély megszerzése van folyamatban. Szintén 2024-ben kezdődött el Pestszentlőrincen a parókia építése, mely folyamat mára a végső fázisban van, a használatbavételi kérelmet a napokban adjuk be. A pestszentlőrinci parókia építésének befejezéséhez nagymértékben hozzájárult a Miniszterelnökségtől elnyert 75 millió forintos támogatás, melyet 2025 szeptemberében kérelmeztünk és 2026 februárban kaptunk meg.

Füzesgyarmaton megvásárlásra került egy, parókiának és egyházi irodának is alkalmas ingatlan, reméljük, hogy a közeljövőben a szükséges kisebb szerkezeti átalakítási munkálatokhoz anyagi forrást is sikerül rendelnünk.

Debrecenben a lelkészi lakás felmérése után derült ki, hogy az épület állapota nagymértékben romlott a vízszigetelés hiánya miatt, és a falakban nagymértékű nedvesedés keletkezett. A pontos és részletes felmérés után az Egyházkerületi Képviselő Tanács határozata alapján hozzákezdtünk a lakás átfogó felújításához azzal a reménnyel, hogy még az idei évben sikerül betölteni a lelkészi állást, és hamarosan új lelkész költözhet be a parókiába.

2025. november 12-én egyházkerületi lelkészi értekezletet tartottunk. Az értekezleten Bartha Mária Zsuzsanna kocsordi lelkész tartott előadást Gyászfeldolgozás a lelkészi hivatásban címmel. Az előadást követően szakmai megbeszélést folytattunk a témával kapcsolatban. Az értekezlet keretében megbeszéltük a 2026-os évre vonatkozó eseménynaptárt és a hozzá kapcsolódó terveket.

2026. március 25-én tartott lelkészi értekezletünk Máté Ernő lelkész áhítatával kezdődött, majd Kovács István püspök úr köszöntötte az egyházkerület lelkészeit. Az értekezleten prof. dr. Korányi András, az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektora tartott előadást Egyházközségek szórványhelyzetben címen. Az előadást jó hangulatú közös megbeszélés követte, az értekezleteket közös ebéddel zártuk.

Szomorúan kell beszámolnom arról, hogy a lelkészi kar összefogása és az egyházkerület anyagi támogatásának biztosítása ellenére a táborba jelentkezők alacsony száma miatt 2025-ben sem sikerült megtartanunk az egyházkerületi gyermektábort. Ezért a 2026-os tábort már tavaly elkezdtük szervezni, a lelkészi értekezletek és munkaülések állandó rendszeres témája volt a táborszervezés. Bartha-Pál Aba lelkész nagyszerű szervező munkája mellett sajnos a jelenlegi állás szerint még nem tudni, hogy idén elérjük-e a tábor megszervezéséhez szükséges minimális létszámot, pedig a tábor ára három éve nem változott. A gyermektáborokkal kapcsolatban egy új elképzelés kialakítása válik szükségessé, a lelkészi munkaüléseken fogunk ezzel foglalkozni és megoldást találni. A jövőbeni gyermektáborok előkészítése érdekében célszerű felmérni a családok igényeit, az időpont- és helyszínpreferenciákat, továbbá a részvételt segítő támogatási lehetőségeket.

5. Az Egyházkerület képviseletének rövid összefoglalása

A jelzett időszakban – a teljesség igénye nélkül –, kronológiai sorrendben a következő üléseken és eseményeken képviseltem az egyházkerületet:

2025. május 14. – december 31.

- Május 29-én egyházkerületi központunkba látogatott dr. Khaled A. László metodista szuperintendens, akivel az épület megtekintése után közös megbeszélést folytattunk.
- Május 31-én tartottuk az egyházkerület éves rendes Közgyűlését.
- Június 2-án részt vettem a Püspöki Szék soron következő ülésén.
- Június 4-én részt vettem a jogszabály-módosító bizottság ülésén.
- Június 5-én részt vettem a Magyar Unitárius Egyház elnökségi ülésén Homoródalmáson.
- Június 12-én részt vettem a Belváros-Lipótváros Egyházi Épületekért Közalapítvány Kuratóriumi ülésén.
- Június 13-án részt vettem, az EKT ülésén Kolozsváron.
- Június 19-én a jogszabály-módosító bizottság ülésén vettem részt.
- Június 23-án részt vettem a Püspöki Szék soron következő ülésén.
- Június 25-én részt vettem a MUEME elnökségi ülésén.
- Július 3-án a Magyar Unitárius Egyház elnökségi ülésén vettem részt.
- Július 4-én a jogszabály-módosító bizottság ülésén vettem részt.
- Július 18-án részt vettem a jogszabály-módosító bizottság soron következő ülésén.
- Július 20-án részt vettem és szolgálatot végeztem az épülő pestszentlőrinci parókia Bokréta-avató ünnepségén.
- Július 28-án részt vettem a jogszabály-módosító bizottság soron következő ülésén.
- Július 31. – augusztus 3. között a Kapocs unitárius családos táborban vettem részt.
- Augusztus 19-én részt vettem és áldást mondtam a Magyar Ökumenikus Egyházak Tanácsa által szervezett ökumenikus ünnepi istentiszteleten a budavári evangélikus templomban.
- Augusztus 20-án részt vettem a Szent István-rend átadási ünnepségén.
- Szeptember 8-án MUEME elnökségi ülést tartottunk.

- Szeptember 9-én Elekes Botond főgondnokkal közösen találkoztunk Soltész Miklós államtitkárral és Fürjes Zoltán h. államtitkárral, a találkozón egyházkerületünk célkitűzéseiről egyeztettünk.
- Szeptember 11-én részt vettem az EKT elnökségének ülésén.
- Szeptember 15-én az egyházkerületi elnökség ülésén vettem részt.
- Szeptember 20-án részt vettem a skanzeni unitárius templomban a Nyitott Templomok Napján tartott istentiszteleten és azt követő hangversenyen.
- Szeptember 25-én részt vettem a jogszabály-módosító munkacsoport ülésén.
- Szeptember 29-én részt vettem az Unitárius Lelkészek konferenciáján Székelykeresztúron.
- Szeptember 30. — október 1. között az egyetemes lelkésztovábbképzőn vettem részt Székelykeresztúron.
- Október 3-án az Egyházkerületi Képviselő Tanács ülésén vettem részt.
- Október 4-én a Dél-dunántúli Szórványegyházközségben egyházkerületi vizsgálószéket tartottunk.
- Október 13-án részt vettem a Püspöki Szék munkálatain.
- Október 16-án részt vettem a jogszabály-módosító munkacsoport megbeszélésén.
- Október 18-án Kocsordon tartottunk egyházkerületi vizsgálószéket.
- Október 19-én részt vettem és szolgálatot végeztem a Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség temploma alapkőletételének 90. évfordulója alkalmából tartott ünnepségen.
- Október 21-én a Keresztény-Zsidó Tanács éves konferenciáján vettem részt a Szervét Mihály Kulturális Központban.
- Október 30-án részt vettem a jogszabály-módosító munkacsoport megbeszélésén.
- November 4-én részt vettem a jogszabály-módosító munkacsoport megbeszélésén.
- November 9-én találkoztam a Debreceni Unitárius Egyházközség presbitériumának tagjaival.
- November 11-én részt vettem az Országházban tartott Kriza János emlékkonferencián.
- November 12-én egyházkerületi lelkészi értekezletet tartottunk Budapesten.
- November 15–16-án a Budapesti Unitárius Egyházközségben egyházkerületi vizsgálószéket tartottunk.
- November 20-án részt vettem a jogszabály-módosító munkacsoport megbeszélésén.
- November 24-én részt vettem a Püspöki Szék munkálatain.
- November 27-én Füzesgyarmati Önkormányzattal egyeztettem a parókia céljára megvásárolt épülettel kapcsolatban.
- November 27-én a Szervét Mihály Kulturális Központban bemutattuk *Az Egy Isten tiszteletére* című egyetemes egyházi kiadványunkat.
- November 28-án a Gondviselés Segélyszervezetnek a rászorulók részére szervezett adománygyűjtési programjában vettem részt.
- December 4-én a MEÖT Közgyűlésén képviseltem Egyházkerületünket.
- December 5-én részt vettem a Gondviselés Segélyszervezet éves közgyűlésén.
- December 11-én Elekes Botond főgondokkal részt vettünk a köztársasági elnök úr meghívására az egyházvezetők közös adventi ebédjén.
- December 12-én részt vettem az EKT gyűlésén Kolozsváron.
- December 15-én az egyházkerületi elnökségi ülésen vettem részt.

2026. január 1. — május 25.

- Január 13-án részt vettem a vallásszabadság napja alkalmából tartott tordai és kolozsvári ünnepségeken.
- Január 15-én lelkészi munkamegbeszélést tartottunk.
- Január 19-én részt vettem a Püspöki Szék munkálatain.
- Január 22-én részt vettem az EKT elnökségi, majd azt követően az egyházkerület elnökségének ülésén.
- Január 25-én részt vettem és szolgálatot végeztem a keresztény-zsidó imaórán.
- Február 7-én részt vettem a Pestszentlőrinci, illetve a Bartók Béla Unitárius Egyházközségek, valamint a magyarországi Gondviselés Segélyszervezet által rendezett farsangi bálon.
- Február 2-án részt vettem a Püspöki Szék megbeszélésén.
- Február 13-án lelkészi munkamegbeszélést tartottunk.
- Február 20-án Debrecenben folytattunk megbeszélést a debreceni egyházközség által használt ingatlanban lakó bérlőkkel.
- Február 28-án részt vettem Keczkó Pál evangélikus püspök beiktatásán.
- Március 6-án az Egyházkerület Képviselő Tanácsi ülésén vettem részt.
- Március 14-én részt vettem a Kossuth- és Széchenyi-díjak átadási ünnepségén az Országházban.
- Március 17-én a köztársasági elnök úr meghívására részt vettem az állami kitüntetések átadásán a Sándor palotában.
- Március 20-án részt vettem az Egyházi Képviselő Tanács ülésén Kolozsváron.
- Március 23-án a Püspöki Szék munkálatain vettem részt.
- Március 25-én megtartottuk az I. évnegyedi lelkészi értekezletet Budapesten.
- Április 16-án egyházkerületi lelkészi munkamegbeszélést tartottunk.
- Április 21-én a helyszínen felmértük a magyarkúti új és régi ingatlan lehetőségeit és jövőbeni felszerelését az egyházi rendezvények számára.
- Április 23-án részt vettem a Belváros — Lipótváros Egyházi Épületekért Közalapítvány Kuratóriumának ülésén.
- Április 27-én az MTA elnökének meghívására részt vettem a 200 éves MTA kiállítás egyházi vezetők részére tartott tárlatvezetésén.
- Május 4-én egyházkerületi elnökségi ülést tartottunk.
- Május 5-én egyházkerületi lelkészi munkamegbeszélést tartottunk.
- Május 8-án egyházkerületi jelölőbizottsági ülését tartottunk.
- Május 9-én részt vetem az Országgyűlés alakuló ülésén.
- Május 12-én a Kövenden tartott egyetemes lelkészi értekezleten vettem részt.
- Május 14-én Egyházkerületi Képviselő Tanácsi ülést tartottunk.
- Május 18-án részt vettem a Püspöki Szék munkálatain.
- Május 21-én részt vettem a MUE elnökségének ülésén.

Köszönöm főgondnok vezetőtársamnak, munkatársaimnak, lelkésztársaimnak, az egyházközségek vezetőségének a közös munkánkban nyújtott segítséget!

Tisztelettel kérem a Közgyűlés tagjait jelentésem elfogadására.

Miskolc, 2026. május 25.

Atyafiságos tisztelettel:
Kriza János püspöki helynök

Elekes Botond főgondnok

Hoffmann Gizella méltatása

munkásságának a 2026. évi Szervét Mihály-díjjal való elismerése alkalmából

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének Közgyűlése a 2026. május 30-i ülésén egyhangúlag elfogadott határozatában Hoffmann Gizella egyháztörténész kutatónak ítélte meg a 2026. évi Szervét Mihály-díjat.

A díjjal járó díszoklevélre az alábbi méltatás került: „*Hoffmann Gizellának az egyházunk történetét bemutató Kénosi Tőzsér János — Uzoni Fosztó István — Kozma Mihály — Kozma János Az erdélyi unitárius egyház története című monográfia ez idáig megjelent három kötete kiadásának előkészítése során kifejtett tudományos munkássága elismeréseként.*"

Hoffmann Gizella párját ritkító kutatómunkájának köszönhető, hogy az unitárius egyház történetét elmesélő Kénosi Tőzsér János — Uzoni Fosztó István — Kozma Mihály — Kozma János *Az erdélyi unitárius egyház története* című terjedelmes monográfia ez idáig megjelent három kötete az elvárható legmagasabb minőségben látott napvilágot. Hoffmann Gizella életének több mint egy évtizedét a monográfia kiadásának szolgálatába állította. Alázata és önzetlensége az unitárius és a szélesebb nyilvánosság számára is példamutató.

Hoffmann Gizella 1957-ben született Pécsett. 1975-ben a pécsi Nagy Lajos Gimnáziumban érettségizett, majd sikeresen felvételizett a szegedi József Attila Tudományegyetem (JATE) Bölcsészettudományi Karának magyar—történelem szakára. 1976-tól részt vett a *Peregrinuslevelek 1711—1760* című szövegkiadás sajtó alá rendezésében. 1980-ban államvizsgázott. 1981-től a JATE I. sz. Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének könyvtárosa, majd 1983-tól tudományos segédmunkatársa. Kutatási témája a „peregrinatio academica", vagyis a külföldön tanuló magyar diákok tanulmányai, tudományos tevékenysége, tudóskapcsolatai a XVIII. század első felében. Ezzel párhuzamosan fontosnak tartotta régi magyar szövegek, kulturális értékek közkinccsé tételét. Ennek keretében részt vett több kötet sajtó alá rendezésében. 1988-ban 18 hónapos kutatói ösztöndíjat kapott Svájcba. Értékes anyagot gyűjtött a Baselben és Zürichben tanuló magyar diákok dokumentumaiból (levelezés, albumok, disszertációk). Christoph Besold (1577—1638, tübingeni jogtudós) könyvtárkatalógusának (Universitätsbibliothek Salzburg) rekonstruálását 1990-ben kezdte el a Bibliotheca Philosophica Hermetica-tól kapott kutatói ösztöndíj keretén belül. 1993—1996 között a József Attila Tudományegyetem (ma Szegedi Tudományegyetem, SZTE) Bölcsészettudományi Kara Régi Magyar Irodalom Tanszékének PhD-ösztöndíjasa. Christoph Besold európai hírű tudós szakkönyvtárának elemzése, műveinek eszmetörténeti háttere volt a kutatásai tárgya. Ezen időszak alatt a rózsakeresztes mozgalom történetébe mélyült el, emellett összegyűjtötte és feldolgozta a Christoph Besold könyvtárára, életére vonatkozó szinte valamennyi szakirodalmat. 1996 őszén elkezdte Johann Valentin Andreae — a rózsakeresztes mozgalom elindítója — megmaradt könyvtára (mely a HAB Wolfenbüttelben található) történetének a feldolgozását. A rózsakeresztes mozgalom tényleges hátterének megítélésében nélkülözhetetlen a két könyvtár kritikai kiadása az európai művelődéstörténet számára. Az *Aktion Österreich-Ungarn* kutatói program keretén belül 1997—1998-ban a Besold-könyvtár történeti, eszmetörténeti hátterével foglalkozott. 1998-tól az Országgyűlési Hivatalban dolgozott, emellett folytatta kutatói munkáját. 2002—2009 között az SZTE Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékének volt az előadója.

2003 áprilisától a Balázs Mihály vezette MTA—SZTE Kora Újkori Eszmetörténeti Kutatócsoport tagjaként részt vett a Kénosi Tőzsér János—Uzoni Fosztó István *Az erdélyi unitárius egyház története* című mű magyar nyelvű kiadásának sajtó alá rendezésében. (Fordította: Márkos Albert, a fordítást az eredetivel összevetette: Balázs Mihály, sajtó alá rendezte: Hoffmann Gizella, Kovács Sándor, Molnár Lehel.) Az I. kötet 2005 szeptemberében, a II. kötet (852 oldal) 2009 októberében jelent meg. 2010—2019 között kutatóként dolgozott az Országos Széchényi Könyvtárban. Az elmúlt évtizedekben több alkalommal tartott tudományos előadást Magyarországon és külföldön. Ezek közül kiemeljük a 2016-ban *A Historia Ecclesiastica Unitariorum in Transylvania keletkezéstörténete új megvilágításban* (A 3. és 4. Continuator, Kozma Mihály és Kozma János Históriája alapján) a *János Zsigmond emlékkonferencia* keretében megtartott előadást. 2015 novemberétől *Az erdélyi unitárius egyház története III/I.* kötetének sajtó alá rendezésében vett részt, ami 2018-ban jelent meg (1244 oldal). 2017-ben közreműködött a Magyar Nemzeti Múzeum *Ige-idők. A reformáció 500 éve* című kiállítás előkészítésének munkálataiban.

Az egyháztörténeti monográfia sajtó alá rendezése szerteágazó tevékenységeket jelentett: szöveggondozás, a különféle szövegváltozatok kritikai összevetése, a szövegben előforduló műcímek azonosítása, lelőhelyük megadása kézirat esetén, a szövegben idézett források összevetése az eredeti forrással stb. Mind a három kötet tartalmaz egy-egy utószót, ismerteti a kiadási elveket, áttekinti a kiadástörténetet, ismertetést ad a szerzőkről, mindezzel a kötet használatához nyújt segítséget. Az illusztrációként használt képanyag válogatása is a sajtó alá rendezők feladata volt. 2019-től nyugdíjba vonulásáig (2023) a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjteményének könyvtárosa és tudományos munkatársa.

Országos unitárius családi nap és tanévzáró a szentendrei Skanzenben

Az év elején a magyarországi lelkészi kar elhatározta — felelevenítve egy kedves régi hagyományt —, hogy országos unitárius találkozót szervez június 20-án, szombaton családi nap és tanévzáró istentisztelet keretében a szentendrei Skanzenben.

A gyülekező 10 órától az úgynevezett Sonkádi csűrben történt, majd a résztvevők átsétáltak az unitárius templomba, ahol dr. Szent-Iványi Ilona ny. lelkész végezte az istentiszteleti szolgálatot, a kántorizálást Bartha-Pál Aba lelkész vállalta el.

Szép számban gyűltek össze a hívek, hitoktatók, diákok az ország számos pontjáról: Kocsord, Nyíregyháza, Debrecen, Füzesgyarmat, Hódmezővásárhely, Budapest és környéke területekről. Jelen volt az összes hitoktató és számos hittanos gyermek. Az istentisztelet végén minden hittanórára járó tanuló oklevelet kapott. Az ünnepség után a Sonkádi csűrben folytatódott a batyus ebéd, kötetlen beszélgetésekkel. Az udvaron nemezelést tanulhattak az érdeklődők, és Kriza János püspöki helynök vezetésével papírsárkányt készítettek. A szervezők zenei programról is gondoskodtak, Zoltáni Zsolt előadóművész meghívásával. A program jó hangulatban telt, sok jó, tartalmas beszélgetéssel, együttléttel. A szervezéssel a lelkészi kar Szent-Iványi Ilona és Krizbai Béla lelkészeket bízta meg. Köszönet nekik és mindenkinek, aki részt vett és hozzájárult a találkozó sikeréhez.

A szerkesztőség

Bartha-Pál Aba

Magyarkúti kultúrcsűr – OUT tábori beszámoló

Azt hittem, könnyebb lesz beszámolót írni az idei OUT táborról. Most, hogy a számítógép előtt ülök, sokkal nehezebb megtalálni az első mondatot. Talán azért, mert ez a hét sokkal több lett számomra egy jól sikerült tábornál. Arról szólt, hogy érdemes újra és újra bizalommal nekivágni, még akkor is, amikor első pillantásra úgy tűnik, kevés az esély a sikerre.

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete idén engem bízott meg az OUT tábor megszervezésével. Tavaly a tábor jelentkezők hiányában elmaradt, és május végén úgy tűnt, hogy idén is ugyanez lesz a sorsa. Mindössze nyolc gyermek jelentkezett. Többször elhangzott a mondat, hogy „nincs elég jelentkező". Engem azonban mindig zavart az a szó, hogy „csak" nyolc.

Sokat gondolkodtam azon, hogy annak örüljünk-e, aki szeretne táborozni, vagy azon bánkódjunk, aki végül nem jelentkezett. Valahol mindig újra kell kezdeni. Ha akár csak néhány gyermek vágyik arra, hogy egy hétig közösségben legyen, együtt játsszon, imádkozzon és tanuljon, akkor nekünk kötelességünk ezt a lehetőséget megteremteni.

Egy pénteki napon még azt mondtam Kriza János helynök úrnak, hogy a tábort le kell mondanunk. A hétvége azonban sok gondolkodást hozott. Hétfőn ismét felhívtam, és azt mondtam: „Átgondoltam. Ahány gyermek jelentkezett, annyival is megtartjuk a tábort." Ma már biztosan tudom, hogy jó döntés volt.

Miután megszületett ez az elhatározás, első dolgom volt felhívni Bernáth Mártát és Bartha-Pál Zsuzsánna Ágnest. Mindkettőjüket ugyanazzal a kérdéssel kerestem meg: „Társaim lesztek ebben a szolgálatban?" Nagy örömömre mindketten azonnal igent mondtak. Tudtam, hogy olyan emberekkel vághatok neki ennek a hétnek, akiknek sokéves táborvezetői tapasztalta mellett a gyermekek iránti szeretet és elkötelezettség is biztos alapot jelent.

Az előkészületek ezt követően felgyorsultak. Kriza János helynök úrral és Elekes Botond főgondnok úrral közösen jártuk be Magyarkutat, felmértük, mire lesz szükség az új kultúrcsűrben, majd Budapestre visszatérve megrendeltük és összeszereltük a szükséges bútorokat és felszereléseket. Közben Mártival és Zsuzsával napról napra összeállt a tábor programja is.

Július 29-én reggel tíz, egymást alig ismerő gyermek állt a Nagy Ignác utcai templom előtt. Vonattal indultunk Vácra, majd kisvasúttal érkeztünk Magyarkútra. Mire megérkeztünk, már érezhető volt az izgalom: egy közös kaland kezdődött.

Táborunk vezérfonala Nehémiás története volt. Egyházunk idei tematikájához kapcsolódva a küldetésről és a közös építkezésről gondolkodtunk. A gyerekekkel együtt készítettünk egy nagy térképet, amelyen öt állomáson keresztül haladtunk végig a hét során: a Táborhely, a Bátorság hegye, a Segítség hídja, A hangom világít világítótorony és végül az Időkapszula helye. Minden gyermek saját figurával járta végig ezt az utat, amely egyre inkább saját lelki útjukká is vált.

Kedden Mózes elhívásának történetén keresztül a bátorságról beszélgettünk. Arról, hogy Isten gyakran olyan feladatokra hív bennünket, amelyek elsőre túl nagynak tűnnek, de nem hagy magunkra minket. A beszélgetésekhez játékos feladatok kapcsolód-

tak, amelyek teljesítésével mindenki egy újabb állomással léphetett előre a közös térképen. Délután természetes festőanyagokkal készítettük el a tábor pólóit, amelyek a hét végére az összetartozás jelképeivé váltak.

Szerdán a gödi élményparkba kirándultunk. Sárkányhajóztunk, majd a Duna hűs vizében strandoltunk. A nagy nyári hőségben ez különösen felszabadító élmény volt. Ezúton is hálásan köszönjük Lőrincz Kálmán doktor úrnak a finom dinnyéket, amelyekből minden nap jutott a gyerekeknek. A délutáni áhítaton az irgalmas samaritánus történetét dolgoztuk fel, és arról beszélgettünk, hogy a szeretet sokszor a legegyszerűbb, hétköznapi gesztusokban mutatkozik meg.

Csütörtökön Jeremiás elhívása állt a középpontban. A gyerekek azt fedezhették fel, hogy senki sem túl fiatal ahhoz, hogy értéket közvetítsen a világ felé. Ehhez kapcsolódva újrahasznosított anyagokból hangszereket készítettünk, este pedig mindenki bemutathatta tehetségét a közös Ki mit tud? alkalmán. Jó volt látni, hogy a hét elején még félénk gyerekek mennyire bátran álltak ki társaik elé.

A tábor hangulatához nagyban hozzájárult Zsuzsa néni. Ő gondoskodott a finom ebédekről és vacsorákról, de ennél is többet adott a tábornak. Kedvessége, humora, figyelmessége és szeretetteljes jelenléte igazán otthonossá tette a tábort. Sokszor egy mosolya vagy egy biztató mondata ugyanannyit jelentett a gyerekeknek, mint egy jól sikerült program.

Pénteken közös pakolással és takarítással kezdtük a napot, majd ünnepi istentisztelettel zártuk a hetet. Különleges pillanat volt ez, hiszen a magyarkúti kultúrcsűr történetében ez volt az első istentisztelet. A prédikáció József álmáról szólt: arról, hogy mindannyiunk életében vannak célok, amelyeket érdemes hittel, kitartással és egymást segítve követni.

A hét utolsó állomása az időkapszula volt. Minden táborozó elhelyezett benne egy számára fontos tárgyat, amely a tábor valamelyik emlékét őrizte. Ezután közösen lezártuk, és a kultúrcsűr mögötti kertben elástuk. Talán egyszer valaki megtalálja majd, és elgondolkodik azon, hogy 2026 nyarán ezen a helyen egy kis közösség együtt épített valami maradandót.

Amikor hétfőn megérkeztünk Magyarkútra, tíz egymást alig ismerő gyermek állt előttünk. Pénteken már barátokként búcsúztak egymástól. Számomra ez a hét legfontosabb üzenete. Nem a létszám tette emlékezetessé ezt a tábort, hanem azok a kapcsolatok, amelyek ez alatt az öt nap alatt megszülettek, és az a közös élmény, amelyet együtt élhettünk át.

Hálás szívvel mondok köszönetet mindazoknak, akik bármilyen módon hozzájárultak az idei OUT tábor megvalósulásához: a táborvezető társaimnak, a szervezésben és előkészületekben segítőknek, támogatóinknak, a szülőknek, valamint mindazoknak, akik munkájukkal, figyelmükkel vagy felajánlásaikkal hozzájárultak ahhoz, hogy ez az öt nap valóban különleges lehessen. Legfőképpen pedig annak a tíz gyermeknek vagyok hálás, akik nyitott szívvel érkeztek Magyarkútra, és jelenlétükkel, kíváncsiságukkal, mosolyukkal tábort formáltak.

Remélem, jövő nyáron ismét találkozunk az OUT táborban, és újra együtt építhetünk.

Évszázadok unitárius kincsei a könyvtár csendjében

„Mert a melyek régen megírattak, a mi tanulságunkra írattak meg: hogy békességes tűrés által és az írásoknak vigasztalása által reménységünk legyen.” (Róm 15,4)

Május utolsó péntekjén egy régóta dédelgetett tervünk valósult meg. Az Asi De Bollar könyvklub szervezésében kis csapatunk — amelyet a könyvek és az olvasás szeretete kovácsol közösséggé — Budapest szívébe, a Nagy Ignác utcai templomos ingatlanba látogatott, hogy felfedezze a Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény kincseit.

A gyűjteményt a hátsó, belső lépcsőházból lehet megközelíteni. A történelmi lépcsőkön felfelé haladva kívülről csodálhattuk a belvárosi templom Róth Miksa üvegablakait, közben korábbi látogatások élményeiről beszélgettünk: amikor a Misszióház, Perczelné Kozma Flóra, dr. Csiki Gábor, Gyallay Domokos kapcsán, egyházközségi kiállítás, előadásra való felkészülés kapcsán látogattunk a gyűjteménybe, és közben megtapasztalhattuk azt a szeretetteljes segítséget, amit az itt dolgozók nyújtottak kutatómunkánkhoz.

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete Közgyűlésén évente megismerhetjük Béres-Muszka Ibolya beszámolójából, hogy folyamatosan gazdagodik a gyűjtemény. A könyvtár például tavaly május óta is több mint ötszáz dokumentummal, ezúttal zömmel folyóiratokkal gazdagodott, a levéltárban pedig évek óta kiemelt projekt a digitalizáció. Ugyanakkor pályázati támogatásoknak köszönhetően a régi kötetek restaurálása is folyamatosan zajlik.

A csendes könyvtári falak között azonban élénk szakmai élet is zajlik, hiszen az ELTE BA II. évf. könyvtörténet specializációs diákjai számára évről évre könyvtári órát tartanak, és tavasszal a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekciója taggyűlésének is helyet adott a gyűjtemény. Az Ars Sacra programsorozat részeként a Nagy Ignác utcai épület bejárása során rendszerint a gyűjtemény is bemutatkozik. Mindemellett az Egyházi Levéltárosok Egyesületének, valamint az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének is tagja a gyűjtemény, az általuk szervezett szakmai rendezvényeikbe is bekapcsolódnak.

Török Karola könyvtáros tárt karokkal és kedves mosolyával fogadott, leültetett bennünket majd részletes előadásban mutatta be a Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény történetét, amit Muszka Ibolya külön részletekkel gazdagított. Az előadást követően kézbe vehettük a több száz éves, féltve őrzött könyvtári könyveket, miközben Karola ismertette velünk a restaurálás folyamatát. A levéltári szobában megismerkedhettünk a dobozokban precízen rendszerezve tárolt, unitárius elődeinkhez kapcsolódó dokumentumok, képek, iratok kezelésével, azok digitalizációjának aprólékos részleteivel, rácsodálkoztunk, hogy milyen kiemelt szerepe van az előkészítő munkának, amely Jancsó Éva és Künstler Ferenc keze munkáját dicséri.

Köszönjük Ibolyának és Karolának, hogy hozzánk alkalmazkodva lehetővé tették a Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény meglátogatását, betekintést engedve egy izgalmas világba, ahol a régi kincsek megőrzésén szorgoskodnak csendben szakemberek, hogy azokat az utódaink is megismerhessék. Isten áldása legyen munkájukon! Kérem, látogassák meg őket, ismerjék meg kincseinket!

A gyűjtemény honlapja: unitariuskultura.hu

A gyűjtemény elérhetősége: gyujtemeny@unitarius.hu

Budapesti Unitárius Egyházközség

A Budapesti Unitárius Egyházközségben június 14-én került sor az ünnepi konfirmációi istentiszteletre, amelyen 11 fiatal tett bizonyságot hitéről. Az alkalom a gyülekezet számára is felemelő és gyönyörű ünnep volt: jó volt tapasztalni, hogy a konfirmandusok mekkora felnőtti komolysággal készültek a kikérdezésre, és milyen mély átéléssel vettek részt a teljes liturgiában. A konfirmációt megelőző napon, szombaton tartották a főpróbát, valamint a fiatalok és a szülők közös templomdíszítését, amellyel ünnepi díszbe öltöztették a kaput, a feljárót és a templomot. Az istentiszteleti szolgálatban:

- dr. Czire Szabolcs mondta az egyházi beszédet, és kérdezte ki a fiatalokat,
- dr. Ferenczi Enikő tartotta az úrvacsorára előkészítő beszédet,
- Bartha-Pál Aba imádkozott, bemutatta a fiatalokat a gyülekezetnek, majd megáldotta őket,
- Fodor Ilka Borbála végezte az énekvezéri szolgálatot, aki január óta szeretettel készítette fel a fiatalokat a közös éneklésre.

A gyülekezet nevében dr. Faluvégi Mátyás presbiter köszöntötte a fiatalokat. Beszédében rámutatott a személyes döntés és felelősségváltás pillanatára: míg a konfirmáció előtt a szülő még azt mondja a gyermekének, hogy „megyünk a templomba", a konfirmáció után már így kérdezi tőle: „jössz a templomba, a gyülekezetbe?"

A szülők nevében Kiss Aranka mondott köszönetet a gyülekezetnek azért a szeretetteljes kísérésért és vigyázásért, amellyel a gyermekek útját egyengetik. Egyúttal átadta a konfirmandusok és a szülők közös pénzadományát, amelyet az új orgonára ajánlottak fel — így amikor majd megszólal az új hangszer, abban jelképesen ennek a 11 fiatalnak a hangja és elkötelezettsége is csendül majd.

Legközelebb 2027. június 13-án kerül sor a konfirmáció ünnepére a gyülekezetben.

Összeállította: Zomboriné dr. Pap Zsófia

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

„Mert egy ilyen gangos házban lakni JÓ!"

Cséry Ágnes építész találóan a fenti mondattal foglalta össze a 2026. április 25-én, az Építészet Ünnepe és Éjszakája független, civil kezdeményezés keretében lezajlott, épületbejárással egybekötött eseményt. A rendezvény a Bartók Béla Unitárius Egyházközség templomának is helyet adó budapesti Hőgyes Endre utca 3. szám alatti épület történetét mutatta be. Érdekes volt felfedezni, hogy az általunk elsősorban a vasárnapi istentiszteletek, szerdai bibliaórák, a presbiteri gyűlések és az egyházközségi összejöveteleink révén megismert épület mennyi kincset, történetet rejt.

Az építész asszony részletesen bemutatta a ház történetét, három fő részre tagolva: I. a gangos házakról általában; II. Molnár Ferenc és Nemecsek Ernő; III. ennek a háznak az építéstörténete. Az alábbiakban azt az időszakot emelem ki, amely unitárius hívőként eddig számomra ismeretlen volt. Az épület homlokzatán emléktábla emlékeztet Nemecsek Ernő lakhelyére. Molnár Ferenc 1878-ban született, 1887—1895-ig járt a Lónyay Utcai Református Gimnáziumba. Harmadik osztályos volt, amikor a család a József körút 83-ba költözött. A *Pál utcai fiúk* című regényét 1906-ban írta, a regény alakjait az iskolai osztálytársairól, barátairól mintázta, és a regény helyszíneit is ide helyezte. Nemecsekék Rákos utcai földszintes háza is valóságos, hiszen ennek a háznak a helyén egészen 1898-ig valóban egy kis L alakú ház állott az udvarról nyíló 7 szoba-konyhás lakással. Négyhez az udvarról felfelé vezetett lépcső, háromhoz pedig lefelé, a pincébe. Az udvaron mosókonyha, fáskamrák és pottyantós WC. Az ingatlan az Alszeghy család sokgyermekes özvegye, illetve a gyermekek tulajdonában állt, a Rákos utca jellemzően a Rákos-árok menti cselédsor házaiból állt.

A gangos házak előképének tekinthetők az ókori Róma átriumos lakóházai; a középkori paloták belső udvarral és az udvar körüli folyosókkal; a falusi házak, amelyekhez a család bővülésének ütemében az egyik vagy akár mindkét telekhatárra újabb és újabb egységeket építettek udvari bejárattal; vagy az őrség körülépített udvaros portái. A különbség leginkább a sok, külön bérbeadható lakóegység, és a méretnövekedéssel a kecs és báj csökkenése. Közép-Európában általánosan elterjedt épületforma (Kijevtől Torinóig, Berlintől Bécsig).

Az, hogy Budapesten ilyen számban, ekkora területen található meg ez az épülettípus, az több tényezőnek köszönhető, amelyek a kiegyezést követő gazdasági fellendülés, az ehhez szükséges munkaerő beáramlása vidékről, a Közmunkatanács területfejlesztési intézkedései, az építési szabályok (övezeti beosztás, utcaszélesség és épületmagasság aránya, a telek beépíthetőségének maximalizálása) egységes alkalmazása, az építtetők haszonmaximalizálásra való törekvése, a finanszírozásban pedig a bankhitelek, illetve a jelzáloghitelezés rendszerének kialakulása.

A Nagykörúton belül bérpaloták, azon kívül inkább munkásoknak, szegényebb kispolgároknak készült bérkaszárnyák létesültek. Az 1880-as és '90-es években bámulatos ütemben épülnek a sűrűn beépített vá-

rosrészekben a körfolyosós bérházak. A 20. század elejétől elindulnak a munkáslakás-építési, kislakásos telep akciók (Wekerle-telep, a főváros által épített ún. „városi házak"), amelyek inkább egy telken, szabadon álló oldalfolyosós épületek, és a korabeli építészeti mozgalmaknak köszönhetően (Angliában az Arts and Crafts, Erdélyben és Magyarországon Kós Károly és követői, Észak-Európában a nemzeti romantikus stílus) már inkább népies, falusias, természetközeli hatást igyekeznek teremteni.

A legfontosabb jellemző a zártsorú beépítés, vagyis hogy a házak szorosan egymás mellett állnak, de nemcsak az utcafronton, hanem végig a telekhatár mentén. Így lehetett a legtöbbet építeni. A városokat pusztító tűzvészekből tanulva a telekhatáron csak tömör, nyílás nélküli falak épülhettek (tűzfal), ablakok csak légaknára (lichthof) voltak nyithatók, de azok is csak mellékhelyiségek számára. Az ilyen tűzfalas épületszárnyak szobái csak az udvarra nézhettek. A hosszfőfalas építkezés a legősibb módszer, az épületek homlokzatai és középső falai egyben a tartószerkezeti falak is, ezért csak meghatározott számú, méretű és elrendezésű nyílások lehettek rajtuk. Traktusnak nevezzük a két párhuzamos főfal közötti helyiségsort. Az utca és kert felé kéttraktusos szárnyak kerülhettek, mert azoknak az utca/kert és az udvar felől is lehetett bevilágítást adni. A tűzfalak felé csak egytraktusos szárny kerülhetett, ahol minden szoba ablaka az udvarra nézett. A kéttraktusos elrendezésbe nagyobb és jobb elrendezésű lakások kerülhettek. Az udvari, egytraktusos szárnyba szoba-konyha, vagy előszoba — szoba — szoba — konyha (vagonszerű — szerk. megj.) elrendezés volt szokásos, a szobákon való átjárás nem volt túl előnyös. A mellékhelyiségek szellőzése légaknákkal (lichthof) volt megoldva.

Mivel polgári, de még kispolgári családoknál is szokás volt személyzet, de legalábbis egy cseléd alkalmazása, a két- vagy többszobás lakásoknál volt cselédszoba is. Lehet, hogy csak a lichthofra nyíló, az előszobából leválasztott szobácska. Az elképzelhetetlen volt, hogy a piacról hazatérő, vagy a padlásra teregetni induló cseléd ugyanazt a lépcsőházat használja, mint a nagyságos urak és vendégeik, tehát az épületekben volt egy másik, szűkebb, egyáltalán nem díszes lépcső is, úgy is hívták, hogy cselédlépcső. Ma már cselédek nem használják, viszont tűzvédelmi szempontból kifejezetten előnyös menekülőút.

Ezekben a századfordulós hullámban épült házakban volt folyóvíz és csatorna is. (Vezetékes ivóvíz-szolgáltatás ideiglenes vízműből

Fotó: Orbán Emese

Fotó: Cséry Ágnes

1868-tól volt, a káposztásmegyeri vízmű 1904-re készült el, ehhez kellett egy kolerajárvány is 1892-ben. Csatornázás: főgyűjtő a Dunával párhuzamosan és a Nagykörút alatt 1887-től kezdődően.) Általában a konyhában volt egy falikút hideg vízzel, és a folyosó végén a közös WC-helyiség, ahol egy fülkét több lakás is használt. A nagyobb lakásokban bent volt a WC és volt fürdőszoba is káddal és fürdőkályhával.

Ahogy az utcákon, úgy a lépcsőházban is világítógáz-égők világítottak. A lakások világítására gyertyák vagy petróleumlámpák szolgáltak. A szobákat vas- vagy cserépkályhákkal fűtötték, a konyhában fafűtésű takaréktűzhelyek (sparheltek) voltak. Az ehhez szükséges tűzifát és szenet a pincerekeszekben tárolták, ahová az udvaron át a pincelépcsőn kosaranként, puttonyonként hordták le a tüzelőszállítók és onnan a lakók (cselédek) cipelték fel a napi adagot a lakásokba. 1896-ban Alszeghy Józsefné még kerítést építtetett az utca felől, 1898-ban az ingatlan tulajdonosa már Ganz Ármin, aki a lakjegyzékben építési vállalkozóként szerepel a VII. kerületi Kazinczy utca 12-ből. Még abban az évben bontási, majd építési engedélyt szerez egy földszint plusz 3 emeletes, nyolc ablaknyi széles bérház építésére. Az építőmester a szintén VII. kerületi Fedor Csák János.

Az alkalmazott építőanyagok a korban szokásosak, a pincében kő és tégla vegyesen, a felmenő falaknál az akkoriban járatos, a mostaninál nagyobb kisméretű tégla (15×30×75), két szintenként egy fél tégla vastagítással (II., III. emelet: 45 cm, fszt., I. em.: 60 cm, a pincében 75 cm). A tetőszerkezet és a legfelső emelet feletti záródém fából készült, a pincefödém az épület hátsó részében téglaboltozat, az utcáról megközelíthető raktári részeken és az emeleteken acélgerendák közötti vasbeton lemez, méghozzá egy hazai újítás, a Breymann-féle kompakt födém, amit a Magyar Monier Építési Vállalat attól az évtől, 1898-tól forgalmazott. Szóval Ganz Ármin egy újdonságnak számító szerkezetet választott. A várbéli Szentháromság téren a század első éveiben felépített Királyi Pénzügyminisztérium épületében az irattári szárny födémét is ettől a cégtől rendelték meg, pedig ott, korának presztizsberuházásán, nyüzsögtek a befolyásos építési vállalkozók. Ott 1902-ben írták alá a szerződést, itt már 1901-re elkészült a lakóház. A födémek kiállták a II. világhá-

ború megpróbáltatásait és kitartottak a födémcserés felújításig. Az udvar sárga keramitburkolata a Magyar Kerámiagyár Rt. terméke. A még megmaradt eredeti járólapok Walla József gyárából valók. A kapualj és a lépcsőfordulók piros-fehér-zöld mintásak (feltehetően nem fagyállók), a folyosókon — ahol még megvan — piros-sárga mintás, csúszásmentes lapok vannak. Walla József gyárában 1900-ban két és félmillió járólap készült (forrás: Hadik András).

A hívek növekvő száma miatt Kolozsváron született meg annak a gondolata, hogy újabb templomos ingatlanra van szükség Budapesten. Csiki Gábor unitárius lelkész Budapestre költözött a misszió megalapítása céljából. Angliai és amerikai kapcsolataik révén adományt gyűjtöttek, 1923-ban az Amerikai Unitárius Társulat megveszi ennek a háznak a 2/3-át, 1924-ben pedig a Brit és Külföldi Unitárius Társulat a fennmaradó 1/3-át. A lakók kiköltöztetése évekig húzódott, további adománygyűjtésre is szükség volt, de 1928-ban megtörtént az átalakítás ifj. Gothárd Zsigmond és Padányi Gulyás Jenő tervei alapján. A kivitelezést Méhes Emil és Méhes György mérnökirodája végezte. Az átalakítás során a homlokzatot egyszerűbbé tették, a hátsó kéttraktusos szárnyban két emelet magasan kiszedték a középső főfalat, a fölötte megmaradt két emelet terhét 75 cm magas vasgerendás födémmel terhelték át a két szélső főfalra, melynek még a pincei alapjait is tervezték megerősíteni, de végül ezt nem tették meg. További kisebb átalakítások voltak 1932-ben a földszinti III/10 homlokzat lakásokban az iroda, vendégszoba, gondnoki lakás érdekében. Néhány év múlva beköltözhetett a diákotthon és a menza is. A templomot és annak történetét Léta Sándor tiszteletes úr mutatta be a részvevőknek.

Hálás köszönet illeti Cséry Ágnes építész asszonyt és Léta Sándor tiszteletes urat, Isten áldása legyen rajtuk!

A budapesti unitárius „Missióház" megalapítása és az első 30 év története

Zomboriné Pap Zsófia

Gondviselésszerű találkozások

Apák napja két unitárius közösségben

A júniusi kánikulában apák napját ünnepeltünk a Bartók Béla Unitárius Egyházközségben. Bár a templomépület folyamatos tatarozása most is zajlik — jelenleg a bejárat feletti falak és a timpanon rész renoválása, valamint a csapadékelvezető cseréje történik —, a munkálatok nem zavarták meg az istentiszteletet. Ezúttal az oldalbejáraton át léptünk be a hűvös, oltalmat adó falak közé: a szószék felől, az úrasztala mellett elhaladva foglaltuk el megszokott helyünket a padokban, és vettük kezünkbe az énekeskönyvet.

Léta Sándor tiszteletes úr ünnepi beszédében az édesapák nélkülözhetetlen szerepét emelte ki a gyermekek felnőtté válásában, hangsúlyozva az anyai gondoskodással való tiszta összhangot. A prédikáció mélységét a templom padjaiban ülő családok látványa tette igazán bensőségessé: előttem ülő presbiter testvérem egyik vállára kamasz fia hajtotta a fejét, míg a másik oldalán leánya búját apjához szeretettel. A templomból kijövet, egy csésze kávé mellett folytattuk. Meséltünk egymásnak saját szüleinkről, az édesapákról gyermekkori emlékeket, bölcs útravaló tanácsokat felidézve, és hálával emlékeztünk azokra az édesapákra, akik ma már fentről vigyázzák lányaik lépteit.

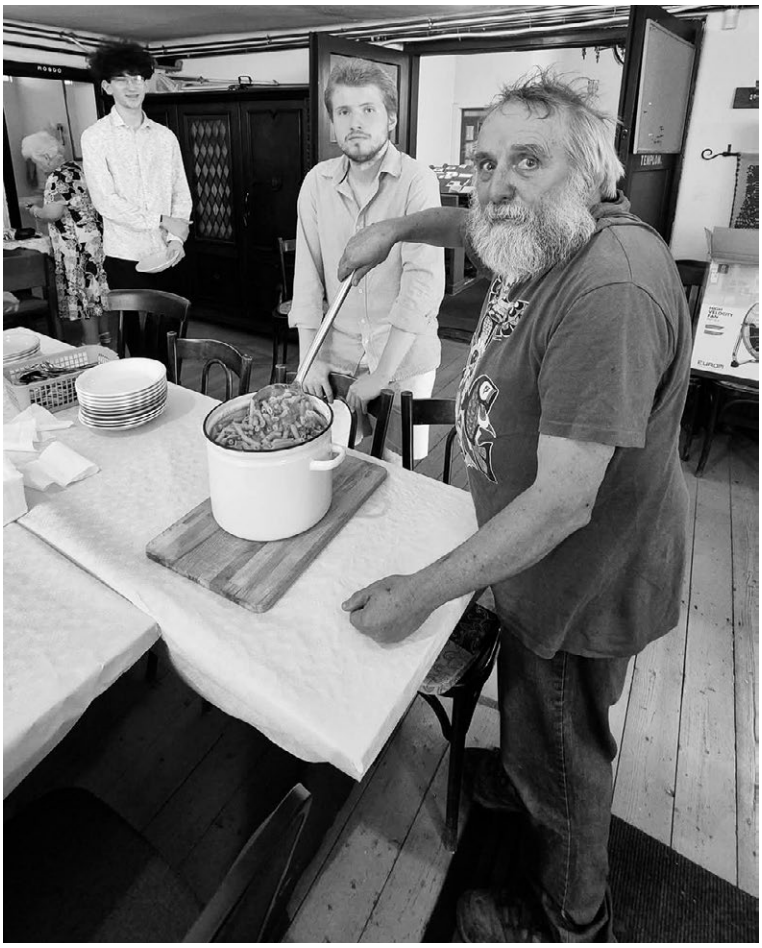
Az elköszönést követően éltem a nagyszerű lehetőséggel, hogy a Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközségben egy órával később kezdődik az istentisztelet. Sietve indultam útnak, bízva abban, hogy nyitva találom még a templomot, és sikerül ajándékba vásárolnom egy újabb példányt Székely Kinga Réka *Papnőmesék 2.* című könyvéből, amelynek az előző vasárnap tartott bemutatóján magam is részt vettem. A pestszentlőrinci templom melletti parkolóba érve a nyári szellő már fenséges illatokat hozott felénk. Mielőtt még jövetelem célját elárulhattam volna, még alig üdvözöltem a gyülekezet ismerős tagjait, férjemmel együtt azonnal hellyel kínáltak a terített asztalnál. Ekkor egy vidám, szakállas férfi egy hatalmas, gőzölgő fazekat helyezett az asztal végére. Krizbai Béla tiszteletes úr elmondta az asztali áldást, a szakács pedig kedvesen bátorított mindenkit a szedésre, ígérve, hogy amint fogy az étel a fazékból, hozza is a bográcsból a friss hentes tokányt.

Miközben a kiváló főztjét dicsértem, a mellém ülő szakács, Kováts Levente beavatott az étel történetébe. Elmesélte, hogy eredetileg többféle nyesedékhúsból készítették, s a rossznyelvek szerint a savanyú uborka és a bors a kevésbé friss alapanyagokat volt hivatott leplezni. Itt azonban erről szó sem lehetett: egy kifogástalan egytálételt fogyasztott a közösség. A beszélgetés során az is kiderült, hogy a szakács nagy természetjáró, szabadidejében gombaszedő kirándulásokat is szervez, felesége pedig pék, így a gasztronómia náluk családi szenvedély. Már a desszertként felszolgált tortát fogyasztottuk, amikor csatlakozott hozzánk ebédelni Levente testvérünk. Mesélte, hogy bár korát tekintve nem ő a legidősebb a hívek között, a templomba járásban mégis ő a „legöregebb", hiszen már kisgyermekként is lelkesen szavalt e falak között, a gyülekezeti teremben.

Noha csupán egy átlagos, hőségriadós vasárnapnak indult, a Gondviselésnek köszönhetően ünnepi istentiszteletben, meglepetés szeretetvendégségben volt részem és csodálatos, elkötelezett embereket ismerhettem meg. Isten áldása legyen mindkét közösség életén és szolgálatán!

Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség

Lélekemelő és ünnepi pillanatoknak volt tanúja egyházközségünk pünkösd vasárnapján. Csiszér Balázs testvérünk elérte azt a mérföldkövet, amelyen tudatosan, saját döntéséből tett vallást keresztény unitárius hitünkről. A virágokkal díszített templomba konfirmandusunk a harang zúgása mellett vonult be, a lelkész és az egyházi elöljárók által kísérve. Az ünneplő gyülekezet — szülők, nagyszülők, keresztszülők és barátok — meghatottan figyelték Balázs konfirmációi szertartását. Az ünnepséget közös úrvacsorával és szeretetvendégséggel zártuk. Isten áldása legyen új gyülekezeti tagunk életén és haladásán!

2026. június 7-én megemlékeztünk templomunk felszentelésének 90. évfordulójáról: „*Az Unitárius Értesítő 1936/6—7. száma — Pestszentlőrinc nagy napja címmel — nyolc oldalas, angol nyelvű összefoglalóval kiegészítést, összeállítást közölt a templom felszenteléséről (1936. június 7.). Tebenned bíztunk eleitől fogva című zsoltár után Pethő István lelkész áhítata, majd Józan Miklós püspöki vikárius prédikációja következett; az úrvacsorai jegyeket Barabás István budapesti másodlelkész szolgáltatta ki. Az Úrasztalát Józan Miklós adományozta a templomnak, a klenódiumok (kelyhek, kancsók és kenyérosztó tányérok) ugyancsak adományként kerültek az asztalra…*” (Retkes Attila: *Unitáriusok Budapesten*)

2026. június 14-én Székely Kinga Réka homoródszentpéteri lelkésznő „egy idilli környezetben szuszogó székelyföldi falucskáról” mesélt gyülekezetünknek. Az istentisztelet után kibontakozó párbeszédben sor került a *Papnőmesék 2.* című kötet bemutatására, ami a „*…. nálunk is történnek dolgok, csak nincs, aki filmre vigye azokat*” címszó alatt derűre, jókedvre és mosolyra fakasztotta a népes gyülekezetet. A jelenlevők közül többen is faggatták a lelkésznőt hivatásáról, családjáról, gyermekeiről és a gyülekezeti életről. Együttlétünk szeretetvendégséggel zárult.

2026. június 19-én megünnepeltük dr. Balogh Márton 80. születésnapját. 80 esztendő! 8 évtized gyülekezetünk kötelékében! Amikor szülei építették templomunkat, arra gondoltak, hogy gyermeküket majd ott fogják megkeresztelni… Így lett! Marci — a Balogh család egyetlen gyermeke — végig ott állt egyházközségünk mellett a történelem viharaiban. Édesanyja szigorú, gondos kezű, takarékos pénztárosként több lelkészt is elkísért a gyüleke-

zeti munkában. Férjével karöltve, családként építették gyülekezetünket. Nevük és emlékük legyen áldott! Isten éltessen, kedves dr. Balogh Márton, 80. születésnapod alkalmából! A jó Isten áldja meg életed drága párját, Ágnest! Bensőséges, családi hangulatban örültünk e csodálatos évfordulónak: a kis család, a nagy rokonság és a nagy szerető család, a gyülekezet! Köszönet az ízletes falatokért és a tortaköltményekért!

2026. június 21-én apák napja Lőrincen. Kováts Levente presbiterünknek köszönjük az ízletes hentes tokányt, Balogh Marcinak és Áginak a gyönyörű, dizájnban, aromában és ízben nehezen leírható tortákat! Isten áldja meg adakozó jó kedvüket és a közösség javára kifejtett munkájukat! A séfet 5*****-osan rangsoroltuk!

Dr. Csősz Éva

Debreceni Unitárius Egyházközség

2026. a küldetés éve a magyar unitáriusok számára. Ez vonatkozik a Debreceni Unitárius Egyházközségre is. Nagyon jó látni és megélni, ahogy a rég nem látott arcok újra feltűnnek, a korábban szétszéledt, régen lelkes templomlátogatók, egy közösség tagjai, kezdenek visszatérni. Jó megtapasztalni a közösség erejét, a közösségét, amely ugyan még keresi a kapcsolódási pontokat, de létezik. Él, lélegzik és küldetése van.

A június 7-én tartott rendkívüli közgyűlésen megválasztottuk a presbitériumot. Dr. Palatka Károly gondnok, dr. Csősz Éva pénztáros, Németh Irén jegyző és Bálint Ferenc keblitanácsos megérezték és elvállalták a küldetést. Szerveződik a bibliaóra a gyerekeknek és igény szerint a felnőtteknek is. Kriza János püspöki helynök, beszolgáló lelkész prédikációi után gyakran merülnek fel kérdések a gyülekezet tagjaiban, amelyeket jó megvitatni.

Az Egyházkerület jóvoltából elkezdték a leromlott állapotban lévő lelkészi lakás felújítását, és már nagyon várjuk, hogy ismét lehessen a templomudvaron bográcsozást, szalonnasütést rendezni, ahol a gyülekezet tagjai kötetlenül megélhetik a közösség erejét, az összetartozást. Először biztosan emlékeket idézve, Katinka lelkésznőre emlékezve, aki megteremtette ennek a hagyományát, és távozása mély sebeket ejtett, majd később a közösség saját örömére és épülésére.

Számomra nagyon jó érzés feloldódni, erdélyiként egy olyan közösség része lenni, ahol a kimondott szón ugyanazt érti mindenki, mint én. Ahol nem kell kétszer végiggondolni, hogy pontosan mit mondjak, mintha idegen nyelven beszélne magyarul az ember, mert a kimondott szó ugyanazt jelenti mindenki számára. Egy kis sziget Debrecen közepén, ahol a tagok többnyire Erdélyből elszármazottak, unitáriusok és szimpatizánsok, akik megszerették az unitarianizmus nyitottságát és racionalitását.

Egy hely, ahol az ember egy kicsit pihenhet, ahol megismerkedhet új emberekkel. A kapun belül megszűnik a belváros nyüzsgése, kint maradnak többnyire a zajok, és egy másik világ tárul fel, mosolygó, egymásra nyitott emberekkel. Formálódik az új közösség.

Még sok minden képlékeny és gyorsan változik. Nagyon hálásak vagyunk Kriza János lelkész úrnak, aki vezeti és személyes jelenlétével, valamint szolgálatával segíti a közösséget. Felélesztí azt a rég elfeledett érzést, hogy milyen rendszeresen és gyakran találkozni kedves emberekkel, együtt hallgatni és közösen értelmezni a bibliai tanítást. Segít felébreszteni a küldetéstudatot, és ráébreszteni a közösséget, hogy ha bármit el szeretne érni, akkor a saját értékeire, erősségeire kell támaszkodnia, és ha ez megtörtént, akkor Isten segedelmével el tudja érni a céljait.

Jelenleg a közösségünk legfőbb célja, hogy magát újra formálva ismét egy erős egyházközség legyen Debrecen. Ahogy a város jelképe a hamvaiból újjászülető főnixmadár, úgy Isten segedelmével a mi közösségünk is újraalakul. Fontos, hogy egy élhető, a mindennapok rohanásából egy kis menedéket adó szigetet alakítsunk ki. Ebben nagy segítségünk beszolgáló lelkész úr, és bízunk benne, hogy Isten segedelmével Debrecenbe is érkezik egy lelkész, aki segít nekünk a közösség újraszervezésében, a főnixmadár újjászületésében. Ez jelenleg a küldetésünk. De ez nem csak küldetés. Ez a közösségünk számára maga a lét.

Spáda Ildikó

Nyár van, hőség, szabadság, vendégség, kirándulás

Ilyenkor, azt hinné az ember, hogy Isten háza üresen marad, főleg, ha a mai, szabad, liberális világra gondolunk. Nem így van nálunk, a Debreceni Unitárius Egyházközségben, ahol igaz, hogy nincs minden vasárnap istentisztelet, de a kis csapatunk egyre jobban együtt van, egyre jobban érezzük, hogy a megadott vasárnapon újra találkozhatunk, újra együtt imádkozhatunk.

Beszolgáló lelkészünk rövid idő alatt egy nagyszerű közösséget alakított ki, ami mindannyiunknak lelki erőt, hitet adott, hogy mégiscsak létezik a hatalmas református templom mellett szerényen meghúzódó kis templomunkban egyházi élet. Jó volt ma találkozni, voltak, akik nyaralásból jöttek vissza, mások fognak menni, de következő, augusztus eleji együttlétünk újra az összetartó szeretet, unitárius hitünk megélésének alkalma lesz. Templomunk hűs falain belül gyönyörű egyházi énekeink és lelkészünk erőt, kedvet, hitet adó beszéde emlékezetessé tette e nyári vasárnap délelőttöt.

Énekeink: 1, 202, 25, 262
Alapige: Máté 7,24–27.

„Valaki azért hallja én tőlem e beszédeket, és megcselekszi azokat, hasonlítom azt a bölcs emberhez, aki a kősziklára építette az ő házát: És ömlött az eső, és eljött az árvíz, és fújtak a szelek, és beleütköztek abba a házba; de nem dőlt össze: mert a kősziklára építtetett. És valaki hallja én tőlem e beszédeket, és nem cselekszi meg azokat, hasonlatos lesz a bolond emberhez, aki a fövényre építette házát: És ömlött az eső, és eljött az árvíz, és fújtak a szelek, és beleütköztek abba a házba; és összeomlott: és nagy lett annak romlása.”

Máté evangéliumának gondolatai, mindenki előtt ismertek, aki konfirmált. Tartalmuk mélységét mégis felnőttként, élettapasztalattal rendelkezőként értjük meg jobban. Ehhez szükséges megélni, átélni az élet mindennapjainak örömeit, kudarcait, nehézségeit. Megtapasztalni mélységeket, magasságokat és megtanulni mindig újrakezdeni, felállni. Ez csak mély hittel lehetséges.

Isten mindig velünk van, érezzük, főleg nehézségben. Isten szeretete nem jutalom, hanem maga az alap, amiben bízhatunk, aki támaszunk a nehézségben.

Aki kősziklára épít, vagyis hisz és bízik, mindig eredményes lesz, mindig eléri célját, szemben azzal, aki homokra, vagyis nem hisz, nem érzi, nem akarja befogadni Isten szavait.

Imádkozni nem szégyen, az imádság egy kapcsolat Istennel, nem vészhelyzeti gomb, hogy csak akkor szólítjuk meg Istent, amikor bajban vagyunk. A hit egy belső tartóerő, bizalom, kapaszkodó az élet viharában.

A mai együttlét, mint mindig máskor is, örömmel töltött el, hogy közösségünk egyre erősebb és összetartóbb.

Köszönet mindenért, és Isten áldása!

Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség

Élményekben és közösségi értékekben gazdag nyári gyermektábor Füzesgyarmaton

Idén is sikeresen megvalósult a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség és a Margaréta Családos Egyesület közös szervezésében a nyári gyermektábor, amelynek elsődleges célja az volt, hogy a gyermekek számára biztonságos, szeretetteljes és értékteremtő közösségi élményeket nyújtson. A tábor során a játék, a közös alkotás, a kirándulások és a hitéleti alkalmak egyaránt fontos szerepet kaptak, miközben a résztvevők új barátságokat kötöttek, közösen gazdagodtak élményekkel, és megtapasztalhatták a közösség összetartó erejét.

A tábor létrejötte több helyi szervezet összefogásának köszönhető. A gyermekek számára egész napos ellátást biztosítottunk, a hét programjai között pedig közösségépítő és csapatjátékok, kézműves foglalkozások, ügyességi feladatok és állomásos vetélkedők szerepeltek, amelyek játékos formában fejlesztették együttműködési készségüket, kreativitásukat és egymás iránti figyelmüket. A táborozók ellátogattak a Nyíregyházi Állatparkba, ahol számos különleges állattal ismerkedhettek meg, emellett több alkalommal is élvezhették a Kastélypark Fürdő nyújtotta kikapcsolódási lehetőségeket.

A hitéleti alkalmak során a gyermekek a Füzesgyarmati Unitárius Templomban ismerkedtek meg az unitárius egyház értékeivel, valamint településünk egyházi és kulturális örökségével. Betekintést nyerhettek a templom történetébe és a gyülekezet életébe is. Fontos célunk volt, hogy a fiatalok ne csupán élményekkel gazdagodjanak, hanem erősödjön bennük a közösséghez tartozás érzése, a hagyományok tisztelete, az egymás iránti elfogadás és a hit közösségformáló ereje. A tábor sikeréhez önkéntesek és segítő diákok járultak hozzá. Külön köszönet illeti Kovács Szimonettát, aki kreativitásával és a közösségi programok szervezésével jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a tábor minden napja tartalmas és emlékezetes legyen. A tábor előkészítését, szervezését és koordinálását Jakucs Ilona és Kovácsné Czeglédi Mária Tünde végezte.

Hálás szívvel mondunk köszönetet mindazoknak, akik bármilyen formában segítették, hogy a gyermekek számára egy élményekben gazdag, tartalmas és felejthetetlen hetet valósíthassunk meg. Köszönettel tartozunk Gulyás Csabáné Irmuskának, Bringye Zsanettnek, Kovács Laurának, Textor Annának, Somogyi Jázminnak, Bak Ágnesnek, Textor Sárának és Czebe Tibornak, akik lelkesedésükkel, segítőkészségükkel és figyelmes jelenlétükkel nagyban hozzájárultak a tábor sikeréhez. Külön szeretnénk megköszönni Jakucs Károlyné Ica mamának, Lovas Emikének és Kovács Katinak kitartó, fáradhatatlan és odaadó munkáját.

Köszönettel tartozunk mindazoknak a támogatóknak és együttműködő partnereknek is, akik nélkül a tábor nem valósulhatott volna meg. Hálásan köszönjük a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközségnek, külön kiemelve Kriza János püspöki helynöknek az együttműködést és támogatást. Köszönjük a közreműködést Tóth Rita rendőr zászlósnak, aki bűnmegelőzési előadásával színesítette a gyermekek programját, valamint Tóth Zoltán református lelkipásztornak, aki szolgálatával és személyes jelenlétével gazdagította a közösségi és hitéleti alkalmakat.

A tábor ismét bebizonyította, hogy a közösség ereje az összefogásban, az önkéntes szolgálatban és a gyermekekért végzett közös munkában rejlik. Bízunk benne, hogy a résztvevők nemcsak sok szép élménnyel, hanem maradandó emberi és lelki útravalóval is gazdagodtak, és jövőre ismét együtt folytathatjuk ezt a szép hagyományt.

Kriza János

Észak-magyarországi Szórványegyházközség

A találkozás áldása Tokaj-Hegyalján

Az Észak-magyarországi Unitárius Szórványegyházközség 2004-ben történt megalakulása óta minden esztendőben megtartja istentisztelettel egybekötött nyári szabadtéri gyülekezeti találkozóját. Ez az alkalom az elmúlt több mint két évtized során közösségünk egyik legfontosabb és legkedvesebb hagyományává vált. Több egyszerű nyári rendezvénynél: a találkozás, az egymásra figyelés, a közös emlékezés és a hitben való megerősödés ünnepe.

Szórványegyházközségünk tagjai Észak-Magyarország különböző településein, egymástól nagy távolságra élnek. Éppen ezért különleges jelentősége van minden olyan alkalomnak, amikor nemcsak az istentisztelet csendjében, hanem kötetlenebb körülmények között is együtt lehetünk. A gyülekezeti találkozó évről évre lehetőséget teremt arra, hogy a régi kapcsolatok megerősödjenek, új ismeretségek szülessenek, és megtapasztaljuk: bár földrajzilag távol élünk egymástól, közös hitünk és közösségünk összeköt bennünket.

Az évek folyamán számtalan emlékezetes helyszín adott otthont találkozóinknak. Összegyűltünk már erdei tisztásokon, gyülekezeti tagjaink otthonainak kertjében, vadászházak udvarán és a természet más, békességet árasztó pontjain. Ezek a helyek különböztek egymástól, mégis mindegyik közös otthonunkká vált arra a néhány órára, amelyet együtt tölthettünk, hiszen a jelen lévő emberek szeretete és az Isten felé forduló lelkek gyülekezete tette templommá ezeket a helyszíneket.

Ebben az esztendőben különösen szép és méltó környezetben tarthattuk meg hagyományos találkozónkat. Dr. Kese Melinda és dr. Szabó Zsolt meghívására július 5-én a tokaji Máriás-dűlőben található Mariasy Borászatban gyűltünk össze. A tokaji táj már önmagában is ünnepi hangulatot teremtett. A szőlővel borított hegyoldalak, a gondosan művelt ültetvények és a természet nyári szépsége Isten teremtett világának gazdagságára irányította figyelmünket.

A különböző településekről érkező egyháztagok örömmel köszöntötték egymást. Voltak, akik rendszeresen találkoznak istentiszteleteinken, másokkal ritkábban adódik lehetőség a személyes együttlétre. A kézfogások, az ölelések, az érdeklődő kérdések és a közösen felidézett emlékek mind arról tanúskodtak, hogy egy közösség életét nem csupán a hivatalos alkalmak, hanem az egymás iránti figyelem, a szeretet és a közösen megélt idő tartja fenn.

A találkozó első részében Bacsó András borász, a tokaji terroir elkötelezett ismerője és szerelmese mutatta be a birtokot. Nagy szakértelemmel, ugyanakkor közvetlen és mindenki számára érthető módon beszélt a termőhely sajátosságairól, a tokaji szőlőfajtákról, valamint arról a különleges kapcsolatról, amely a talaj, az éghajlat, a növény és az emberi munka között kialakul.

A birtok bejárása során betekintést nyertünk a bor- és pezsgőkészítés rejtelmeibe. Megismerhettük azt a hosszú és gondos folyamatot, amely a szőlőültetvény gondozásától, a szüreteléstől a feldolgozáson, az erjesztésen és az érlelésen keresztül egészen a palackozásig tart. Szavai nyomán világossá vált, hogy a borkészítés egyszerre tudomány, mesterség és művészet. Alapfeltétele a szakmai tudás, tapasztalat és pontosság, ugyanakkor nélkülözhetetlen kelléke a türelem, az alázat és a természet rendjének tisztelete.

A szőlőművelés és a borkészítés folyamata sok tekintetben közösségi életünkre is emlékeztetett. Ahogyan a szőlőt gondozni kell, úgy emberi kapcsolatainkat sem tekinthetjük magától értetődőnek.

Ahogyan a jó terméshez időre, kitartásra és megfelelő körülményekre van szükség, úgy a gyülekezet építése is hosszú, türelmes és felelősségteljes munka. Az erőfeszítés eredménye csak ritkán azonnali, de minden őszinte szolgálat, minden szeretettel kimondott szó és minden közösen megtett lépés hozzájárul ahhoz, hogy a közösség megerősödjék.

A birtok és a borászat bemutatását követően istentiszteletre került sor. Kriza János lelkész a 104. zsoltár és Máté evangéliuma egy-egy versére építette prédikációját: „*… és bort, amely felvidítja az ember szívét, és ragyogóbbá teszi arcát az olajnál*” (Zsolt 104,15), valamint: „*És senki sem tölt újbort régi tömlőbe, mert szétrepeszti a bor a tömlőt, és tönkremegy a bor is, a tömlő is; hanem az újbor új tömlőbe való*” (Mt 9,17). A prédikáció arra irányította a figyelmet, hogy Isten jelenléte nem kizárólag a templom falai között tapasztalható meg. Ahol az ember hálával tekint a föld, a napfény, az eső és az emberi munka gyümölcsére, ott közel kerül a teremtés szentségéhez és Isten gondviselő szeretetéhez.

A borospince csendje és a borkóstolás figyelmes rendje arra tanít, hogy az igazán értékes dolgokat nem lehet sietve megérteni. Ahogyan a bor színét, illatát és ízét türelmesen fedezzük fel, úgy kellene egymásra is figyelnünk: nem azonnal ítélni, hanem megpróbálni megérteni azt, ami a másik ember lelkének mélyén rejlik. A zsoltár szavai szerint a bor Isten ajándéka, a teremtett világ, az emberi munka, a türelem és az ünnep jele. A Biblia nem az öröm ellen szól, hanem arra tanít, hogy az ajándékokkal felelősen éljünk. A bor jó szolgája lehet az örömnek, de rossz ura az embernek; ezért csak józansággal és mértékkel maradhat valódi áldás.

Az újbor és a régi tömlő jézusi példázata az emberi lélek megújulásáról szól. Az élő hitet nem lehet megmerevedett szokásokba, régi haragba, sértődésbe, önzésbe és előítéletekbe zárni. Az újbor új embert kíván: olyan embert, aki képes befogadni az új irgalmat, türelmet, bátorságot és közösséget. Nem elég kívülről rendezettnek és vallásosnak látszani, mert az a döntő, hogy mit hordozunk belül. Ha keserűség él bennünk, szavaink is keserűvé válhatnak, ha azonban szeretet lakik a szívünkben, a legegyszerűbb mondatunk is gyógyító erőt hordozhat.

A borkészítés hosszú folyamata a lelki élet türelmes művelésére is figyelmeztet. Ahogyan a szőlőt metszeni, gondozni, védeni és érlelni kell, úgy életünk vadhajtásaitól – a hiúságtól, a sértődéstől, a rosszindulattól és a mértéktelenségtől – is meg kell szabadulnunk. A bor ezért a hála, a mérték és a megújulás jelévé válhat. Hálára tanít mindazért, amit Istentől kaptunk; mértékletességre int, hogy az ajándék ne váljon teherré; és megújulásra hív, hogy nyitott szívvel, tisztább kapcsolatokkal és igazabb emberséggel éljünk. A pohár lehet üres szokás vagy imádság, menekülés vagy hálaadás – rajtunk múlik, mivé válik.

Az istentiszteletet követően házigazdáink vendégszeretetét élvezve közös ebédre került sor. Jóízűen fogyasztottuk el a Zsolt által készített finom gulyást és sülteket, amelyekhez az András által kiválasztott borokat kóstolhattuk meg. A közös étkezés nem csupán a testi megerősödés alkalma volt, hanem a nap természetes folytatása is. Az asztalok mellett újabb beszélgetések indultak, emlékek elevenedtek meg, történetek és tapasztalatok találtak egymásra. A közösen elfogyasztott étel, a jó bor és az egymás társaságában megélt derű az asztalközösség ősi, bibliai jelentését is felidézte. Ilyenkor válik igazán láthatóvá, hogy az egyház nem csupán intézmény, hanem élő emberi közösség. Olyan közösség, amelyben örömeinket és gondjainkat egyaránt megoszthatjuk, amelyben számontartjuk egymást, és amelyben az egyéni élettörténetek egy nagyobb közös történet részévé válnak.

Hálával tartozunk házigazdáinknak, dr. Szabó Zsoltnak és dr. Kese Melindának a meghívásért, a szeretetteljes fogadtatásért, a finom ételek elkészítéséért és azért, hogy lehetővé tették számunkra ennek a különleges napnak a megélését. Köszönet illeti Bacsó András borászt a tartalmas és élményszerű bemutatóért, valamint mindazokat, akik jelenlétükkel, szolgálatukkal és munkájukkal hozzájárultak a találkozó sikeréhez. Amikor egy ilyen alkalom végén elindulunk hazafelé, nem csupán egy szép nap emlékét visszük magunkkal. Magunkkal visszük annak bizonyosságát is, hogy összetartozunk. A gyülekezeti találkozó évről évre megújítja bennünk ezt a felismerést. Bár különböző településeken élünk, különböző életutakat járunk, és sokszor nagy távolság választ el bennünket egymástól, közös hitünk, hagyományunk és szolgálatunk egy közösséggé formál.

Mi több mint húsz esztendeje igyekszünk őrizni unitárius hitünket Észak-Magyarországon. A szórványlét gyakran türelmet, kitartást és áldozatvállalást kíván. Sokszor hosszú utat kell megtennünk azért, hogy istentiszteleten vagy közösségi alkalmon vehessünk részt. Mégis minden találkozás azt bizonyítja, hogy érdemes vállalni ezt az utat. A közösség ugyanis csak akkor maradhat élő, ha tagjai keresik egymást, időt és figyelmet szánnak egymásra, és nem engedik, hogy a távolság elszakítsa őket egymástól.

A július 5-i tokaji találkozó méltó folytatása volt annak a hagyománynak, amelyet az Észak-magyarországi Unitárius Szórványegyházközség megalakulása óta hűségesen őriz. A Csurgó völgyében együtt töltött nap ismét megmutatta, hogy közösségünk ereje kapcsolataink mélységében, hitünkhöz való ragaszkodásunkban és az egymásért vállalt felelősségben rejlik. Adja Isten, hogy szabadtéri gyülekezeti találkozóink hagyománya még hosszú időn át fennmaradjon, és évről évre új erőt adjon közösségünknek. Adja, hogy találkozásainkban felismerjük egymásban a testvért, közös szolgálatunkban a küldetést, az együtt töltött időben pedig az Ő megtartó és közösséget formáló szeretetének ajándékát.

meghívó

A Magyarországi Unitárius Nők Országos Szövetsége konferenciát és közgyűlést tart

2026. október 3-án, szombaton 10–17 óra között

Helyszín: a pestszentlőrinci unitárius templom,
1181 Budapest, Szervét Mihály tér 1.

Program:

Istentisztelet: Krizbai Béla helyi lelkész ■ Bartha Mária Zsuzsánna, MUNOSZ elnök megnyitója Köszöntések: Dimény Csilla UNOSZ elnök asszony levele ■ Tina Heusing ICUUW elnök asszony üzenete ■ Előadás: dr. Péteri Sipos Ágnes (jogász, szociológus, szociál-pszichológus): *A mama főztje és az otthon melege?* A család szerepe a jelenkor társadalmában, a nagyszülők kortárs szerepkörei, tudatos konfliktuskezelés ■ Zenés összeállítás: a Dohnányi Ernő Zeneiskola növendékei ■ Előadás: Izbékiné Tóth Andrea (pszichológus): *A nagyszülők változó szerepe a modern családban* – Generációs kapcsolatok, veszteség és a gyászfeldolgozás új kihívásai ■ Tisztújító közgyűlés, beszámolókkal ■ Ebéd a Pestszentlőrinci Egyházközség szervezésében

Az áldott találkozás reményében: Bartha Mária Zsuzsánna elnök

Részvételi szándékáról, kérem, hogy 2026. szeptember 26-ig válaszlevélben jelezzen vissza a papzso@gmail.com címre. Amennyiben ételérzékenysége, allergiája, esetleg speciális kérése van, kérem, előzetesen jelezze, hogy a vendéglátóinkat megfelelő időben, előzetesen tájékoztatni tudjuk. A közös asztalra saját készítésű finomságokat örömmel fogadunk. Tájékoztatunk mindenkit arról, hogy ha az éves tagsági díjat (2000 Ft) elektronikusan szeretné befizetni, banki átutalással a Magyarországi Unitárius Nők Országos Szövetsége CIB Bank 10700402-76175914-51100005 bankszámlaszámra, a MUNOSZ kedvezményezett nevére megteheti. A közlemény mezőbe, kérjük, legyen szíves feltüntetni a saját nevét és a „tagdíj” szöveget.